

О. Л. Тоцька

**ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА
ПІДПРИЄМНИЦТВА**

Міністерство освіти і науки України
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Інститут економіки та менеджменту

О. Л. ТОЦЬКА

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПІДПРИЄМНИЦТВА

Практикум

Видання 2-ге, перероблене й доповнене

Рекомендовано вченою радою
Східноєвропейського національного університету
імені Лесі Українки

Луцьк
Вежа-Друк
2015

УДК 658(076)
ББК 65.290я73-5
Т 63

*Рекомендовано до друку вченою радою
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 11 від 28.05.2015 року;
наказ № 131-з від 10.06.2015 року)*

Рецензенти:

Базилюк А. В. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, обліку і аудиту Національного транспортного університету;

Гринів Л. С. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки України імені М. Туган-Барановського Львівського національного університету імені Івана Франка;

Давидов Г. М. – доктор економічних наук, професор, декан факультету обліку та фінансів Кіровоградського національного технічного університету.

Тоцька О. Л.

Т 63 Теорія і практика підприємництва : практикум / Олеся Леонтіївна Тоцька. – 2-ге вид., переробл. і допов. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – 236 с.

ISBN 978-617-7272-44-0

У практикумі вміщено матеріали для вивчення навчальної дисципліни «Теорія і практика підприємництва»: подано програму курсу; висвітлено порядок виконання практичних і самостійних робіт; сформовано варіанти тестів для модульної перевірки теоретичних знань; описано методику виконання ІНДЗ; наведено термінологічний словник ключових термінів курсу; подано законодавчі акти сфери підприємництва.

Для викладачів і студентів ВНЗ, які навчаються за освітньо-професійною програмою бакалавра з напрямку підготовки 6.030101 «Соціологія».

**УДК 658(076)
ББК 65.290я73-5**

ISBN 978-617-7272-44-0

© Тоцька О. Л., 2015

© Тоцька О. Л. (обкладинка), 2015

ЗМІСТ

Вступ	5
Програма навчальної дисципліни «Теорія і практика підприємництва»	7
Практична робота 1 до теми «Порядок створення підприємства»	13
Практична робота 2 до теми «Стратегії розвитку підприємницької діяльності»	16
Практична робота 3 до теми «Зовнішнє середовище підприємницької діяльності»	21
Практична робота 4 до теми «Бізнес-планування в підприємницькій діяльності»	23
Практична робота 5 до теми «Коопераційні зв'язки та самоорганізація суб'єктів підприємництва»	28
Практична робота 6 до теми «Етична та соціальна відповідальність підприємця»	31
Практична робота 7 до теми «Ефективність підприємницької діяльності»	35
Запитання та завдання для самостійної роботи до теми 1 «Зміст підприємницької діяльності. Місце підприємництва в суспільстві»	37
Запитання та завдання для самостійної роботи до теми 2 «Основи виникнення й розвитку підприємництва»	40
Запитання та завдання для самостійної роботи до теми 3 «Підприємницька ідея та механізм її втілення»	42
Запитання та завдання для самостійної роботи до теми 4 «Види підприємницької діяльності»	44
Запитання та завдання для самостійної роботи до теми 5 «Зовнішнє середовище підприємницької діяльності»	46
Запитання та завдання для самостійної роботи до теми 6 «Етична та соціальна відповідальність підприємця»	48
Запитання та завдання для самостійної роботи до теми 7 «Організаційні форми підприємництва»	50
Запитання та завдання для самостійної роботи до теми 8 «Мале підприємництво у структурі ринкової економіки»	53
Запитання та завдання для самостійної роботи до теми 9 «Порядок створення підприємства»	55
Запитання та завдання для самостійної роботи до теми 10 «Бізнес-планування в підприємницькій діяльності»	57

Запитання та завдання для самостійної роботи до теми 11 «Стратегії розвитку підприємницької діяльності»	59
Запитання та завдання для самостійної роботи до теми 12 «Інноваційне підприємництво»	61
Запитання та завдання для самостійної роботи до теми 13 «Коопераційні зв'язки та самоорганізація суб'єктів підприємництва»	63
Запитання та завдання для самостійної роботи до теми 14 «Інфраструктурна підтримка підприємницької діяльності»	66
Запитання та завдання для самостійної роботи до теми 15 «Механізм досягнення підприємницького успіху»	69
Запитання та завдання для самостійної роботи до теми 16 «Ефективність підприємницької діяльності»	71
Запитання та завдання для самостійної роботи до теми 17 «Біблійні засади підприємництва»	74
Методичні вказівки до тестування	76
Варіанти 1–10 модульного контролю 1 до тем 1–6	77
Варіанти 11–20 модульного контролю 2 до тем 7–12	97
Варіанти 21–30 модульного контролю 3 до тем 13–17	117
Методичні вказівки до виконання індивідуального навчально- дослідного завдання (ІНДЗ)	137
Термінологічний словник	140
<i>Додаток А.</i> Орієнтовний перелік видів економічної діяльності для бізнес-планів згідно з Класифікацією видів економічної діяльності (КВЕД 2010–2014)	160
<i>Додаток Б.</i> Лауреати Премії Шведського центрального банку з економічних наук пам'яті Альфреда Нобеля	162
<i>Додаток В.</i> Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні»	164
<i>Додаток Г.</i> Закон України «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні»	178
<i>Додаток Д.</i> Закон України «Про інноваційну діяльність»	186
<i>Додаток Е.</i> Господарський кодекс України (Глави 4, 6, 7, 9, 12)	204
Рекомендована література	234

ВСТУП

Суб'єкти господарювання України для одержання прибутку та досягнення економічних і соціальних результатів можуть провадити самостійну, ініціативну, систематичну господарську діяльність на власний ризик. Вона здійснюється на основі таких принципів:

- вільного вибору підприємцем видів підприємницької діяльності;
- самостійного формування підприємцем програми діяльності, вибору постачальників і споживачів продукції, що виробляється, залучення матеріально-технічних, фінансових та інших видів ресурсів, використання яких не обмежено законом, установлення цін на продукцію та послуги відповідно до закону;
- вільного найму підприємцем працівників;
- комерційного розрахунку та власного комерційного ризику;
- вільного розпорядження прибутком, що залишається у підприємця після сплати податків, зборів та інших платежів, передбачених законом;
- самостійного здійснення підприємцем зовнішньоекономічної діяльності, використання підприємцем належної йому частки валютної виручки на свій розсуд.

Предмет навчальної дисципліни «Теорія і практика підприємництва» – методологія й організація підприємницької діяльності.

Вивчення цього курсу пов'язане із засвоєнням дисциплін «Теорія і практика менеджменту», «Економічна теорія», «Соціальна статистика».

Мета курсу – формування системи теоретичних і практичних знань із питань підприємницької діяльності, умінь аналізувати проблеми та ситуації для їх оптимального розв'язання, набуття логічного підприємницького мислення для самостійних початкових дій у бізнесі.

Завдання дисципліни:

- вивчення сутності, видів, характерних особливостей підприємництва;
- обґрунтування вибору організаційної форми підприємництва; стратегії й інноваційних процесів розвитку бізнесу; здійснення коопераційних зв'язків і самоорганізації підприємницької діяльності;
- засвоєння технології створення підприємства;
- опанування методології розробки бізнес-плану.

Після вивчення курсу студенти мають:

засвоїти економічний зміст підприємницької діяльності, фактори, що обумовлюють вибір її видів, форм і методів;

уміти розробляти бізнес-план підприємства, який містить такі складові частини:

1. Статус, реквізити та загальна характеристика діяльності підприємства.

2. Характеристика продукції (товарів, робіт, послуг) та ринків збуту.

3. Характеристика конкурентного середовища підприємства.

4. План маркетингової діяльності підприємства.

5. Виробничий план діяльності підприємства.

6. Організаційний план діяльності підприємства.

7. Фінансовий план діяльності підприємства.

Підготовлений практикум призначений для студентів галузі знань 0301 «Соціально-політичні науки» напряму підготовки 6.030101 «Соціологія», які навчаються за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр». Він належить до категорії матеріалів прикладного характеру та покликаний забезпечити умови оптимального оволодіння навчальною дисципліною природничо-наукової підготовки.

У книзі подано програму курсу; висвітлено порядок виконання практичних і самостійних робіт; сформовано варіанти тестів для модульної перевірки теоретичних знань; описано структуру ІНДЗ; наведено термінологічний словник ключових термінів курсу; подано законодавчі акти сфери підприємництва.

Актуальність написання практикуму зумовлена тим, що студенти як майбутні соціологи повинні вільно оперувати певними економічними категоріями та мати уявлення про виробничі відносини між різними суб'єктами підприємницької діяльності, а також між підприємцями і найманими працівниками у процесі виробництва, обміну, розподілу та споживання товарів і послуг. Здобуті навички бізнес-планування дадуть змогу студентам працевлаштовуватися на підприємствах усіх форм власності для здійснення маркетингової діяльності та моніторингу кон'юнктури ринку.

Автор висловлює щирі вдячність членам експертної комісії СНУ імені Лесі Українки за цінні рекомендації та зауваження, які сприяли покращенню якості цього видання.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПІДПРИЄМНИЦТВА»

Змістовий модуль 1. Характеристика підприємницької діяльності

Тема 1. Зміст підприємницької діяльності.

Місце підприємництва в суспільстві

Предмет дисципліни. Методологічна база курсу: системний і логічний підходи; принцип суперечності; аналіз і синтез; метод абстракції.

Еволюція понять «підприємець», «підприємництво».

Основні функції підприємницької діяльності: господарська (ресурсна), новаторська (творча), організаційна, стимулювальна, управлінська, захисна, соціальна, особистісна.

Література: [13, с. 8–80; 15, с. 6–38; 16, с. 7–17].

Тема 2. Основи виникнення і розвитку підприємництва

Економічна система та її складові частини: продуктивні сили; виробничі відносини (економічна власність); техніко-економічні відносини; організаційно-економічні відносини; господарський механізм. Основні форми організації виробництва: кооперація праці; поділ праці; обмін діяльністю.

Економічна система первіснообщинного ладу. Економічна система рабовласницького ладу. Економічна система феодального суспільства. Економічна система капіталізму: нижня та вища стадії.

Література: [16, с. 17–30].

Тема 3. Підприємницька ідея та механізм її втілення

Сутність, джерела і принципи реалізації підприємницької ідеї. Перелік видів економічної діяльності згідно з Класифікацією видів економічної діяльності (КВЕД).

Визначення переваг новоствореного підприємства: сегментація ринку; аналіз конкуруючих товарів або підприємств-конкурентів; визначення конкурентоспроможності підприємства; розробка постачальницької, цінової, збутової, рекламної політики підприємства; передбачення можливості отримання кредитів, їх повернення тощо.

Література: [2; 16, с. 31–39].

Тема 4. Види підприємницької діяльності

Фактори вибору конкретного виду підприємницької діяльності. Виробниче підприємство. Форми виробничого підприємництва: традиційне, інноваційне. Види виробничої діяльності: основні, допоміжні.

Комерційне підприємництво. Види процесів та операцій, які здійснюються в торгівлі: виробничі (технологічні), комерційні.

Посередники. Види посередників: агент, брокер, комісіонер, консигнатор, дистриб'ютор, дилер, торговий маклер, посилторговець, комівояжер, аукціоніст, мерчандайзер.

Література: [13, с. 81–132].

Тема 5. Зовнішнє середовище підприємницької діяльності

Підприємницьке середовище. Внутрішнє середовище підприємства. Фактори мікросередовища підприємства.

Зовнішнє середовище підприємства. Фактори макросередовища підприємства: прямого впливу, непрямого впливу. Класифікація факторів середовища підприємства за характером дії: фінансово-економічні (фінансові, економічні, ресурсні), організаційно-правові (організаційні, правові), соціально-психологічні (соціальні, психологічно-професійні).

Література: [13, с. 168–188].

Тема 6. Етична та соціальна відповідальність підприємця

Ділова етика. Вимоги з ведення бізнесу в американській корпорації «ІВМ».

Основні методи впливу підприємця або менеджера на людей для їх спонукання до високоефективної праці: особистісний, поведінковий, ситуаційний. Стимули до праці. Психологічні якості та риси людей, які прагнуть до успіху.

Культура управлінської діяльності та її елементи: матеріальні, духовні, особистісні, інституційні.

Соціальна відповідальність бізнесу.

Література: [13, с. 397–400; 16, с. 69–80].

Змістовий модуль 2. Планування підприємницької діяльності

Тема 7. Організаційні форми підприємництва

Підприємство. Класифікація підприємств України залежно від форм власності (приватне; колективної власності; комунальне; державне; засноване на змішаній формі власності); залежно від частки іноземної інвестиції у статутному капіталі підприємства (з іноземними інвестиціями; іноземні); залежно від способу утворення (заснування) та формування статутного капіталу (унітарні; корпоративні). Класифікація суб'єктів господарювання залежно від кількості працівників та доходів від будь-якої діяльності за рік (суб'єкти мікропідприємництва, суб'єкти малого підприємництва, суб'єкти середнього підприємництва, суб'єкти великого підприємництва).

Господарські товариства та їхні види: акціонерне (публічне, приватне), з обмеженою відповідальністю, із додатковою відповідальністю, повне, командитне.

Об'єднання підприємств та їх організаційно-правові форми: асоціація, корпорація, консорціум, концерн. Холдингова компанія.

Література: [1; 3].

Тема 8. Мале підприємництво у структурі ринкової економіки

Суб'єкти малого підприємництва. Види державної підтримки суб'єктів малого й середнього підприємництва та об'єктів інфраструктури підтримки малого й середнього підприємництва: 1) фінансова; 2) інформаційна; 3) консультаційна; 4) у сфері інновацій, науки і промислового виробництва; 5) суб'єктів малого і середнього підприємництва, що провадять експортну діяльність; 6) у сфері підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації управлінських кадрів та кадрів ведення бізнесу.

Основні показники розвитку малих підприємств.

Література: [1; 9; 10; 25].

Тема 9. Порядок створення підприємства

Суб'єкти господарювання. Порядок утворення суб'єктів господарювання. Установчі документи суб'єктів господарювання: засновницький договір; статут (положення).

Державна реєстрація суб'єктів господарювання.

Припинення суб'єктів господарювання.

Література: [1].

Тема 10. Бізнес-планування в підприємницькій діяльності

Бізнес-план. Основні функції бізнес-плану. Принципи складання бізнес-плану.

Структурні елементи бізнес-плану: титульний аркуш; зміст; вступна частина; загальна характеристика підприємства; опис підприємницької діяльності (бізнесу); характеристика продукції; виробничий план; план маркетингу; організаційний план; оцінка ризику та страхування; фінансовий план; юридичний план.

Література: [4–7; 16, с. 223–229; 17; 23].

Тема 11. Стратегії розвитку підприємницької діяльності

Стратегія. Класифікації стратегій підприємства: за рівнем глобалізації бізнесу (вузької спеціалізації, диверсифікації); за ієрархією в системі управління (корпоративна, ділова, функціональна, операційна); за функціональним критерієм (маркетингова, виробнича, фінансова, організаційна, соціальна); за стадіями життєвого циклу бізнесу (зростання, утримання, скорочення); за конкурентною позицією на ринку (лідера, претендента, послідовника, новачка); за способом досягнення конкурентних переваг (мінімальних витрат, диференціації, зосередження).

Стратегічний план діяльності підприємства. Підходи до формування стратегічного плану: «від досягнутого»; оптимізаційний; адаптаційний.

Література: [14, с. 6–37; 18, с. 16–33].

Тема 12. Інноваційне підприємництво

Інновації. Інноваційна діяльність.

Об'єкти та суб'єкти інноваційної діяльності.

Інноваційне підприємство. Інноваційний продукт.

Література: [8; 23, с. 208].

Змістовий модуль 3. Взаємодія суб'єктів підприємництва з іншими установами та державою

Тема 13. Коопераційні зв'язки та самоорганізація суб'єктів підприємництва

Форми інтеграції великих і малих підприємств в Україні в умовах ринку залежно від функціональних сфер інтеграції: субпідряд, франчайзинг, лізинг, венчурне фінансування.

Види (фінансовий, оперативний) та форми (зворотний, пайовий, міжнародний) лізингу.

Венчурний бізнес. Види венчурних фірм: експлеренти (піонери), патієнти, віоленти, комутанти. Соціально-економічні фактори впливу на венчурний ринок.

Література: [11, с. 71–77].

Тема 14. Інфраструктурна підтримка підприємницької діяльності

Інфраструктура ринку. Основні підрозділи інфраструктури ринку: ринок засобів виробництва; фінансовий ринок; ринок робочої сили. Структури ринку засобів виробництва: товарна біржа; стабілізаційні фонди; лізингові фірми; дилерські фірми; брокерські фірми.

Організаційно-технічна, фінансово-кредитна й інформаційно-аналітична інфраструктури ринку. Бізнес-інкубатор. Функції бізнес-інкубаторів.

Література: [11, с. 77–85; 19, с. 25].

Тема 15. Механізм досягнення підприємницького успіху

Складові частини успіху суб'єктів підприємницької діяльності: 1) приваблива бізнес-ідея з виробництва конкретного товару, який матиме підвищений попит у покупців; 2) ноу-хау; 3) формування особистих контактів із партнерами по бізнесу та клієнтами; 4) наявність фінансових і матеріальних ресурсів для початкового ведення бізнесу; 5) постійний пошук замовлень споживачів; 6) державна підтримка малого бізнесу.

Проблеми, які перешкоджають нормальному веденню бізнесу.

Література: [13, с. 403–406].

Тема 16. Ефективність підприємницької діяльності

Напрями планування підвищення економічної ефективності підприємства: 1) освоєння нової та покращення якості наявної продукції; 2) упровадження прогресивної технології, механізації та автоматизації виробництва; 3) удосконалення управління, планування й організації виробництва; 4) науково-дослідні та конструкторські роботи; 5) охорона природи й раціональне використання природних ресурсів.

Види інвестицій. Складові елементи капітальних витрат на створення нового підприємства, додаткових капітальних витрат на модернізацію (реконструкцію) підприємства. Формула обчислення ліквідної вартості обладнання, яке вибуває.

Література: [11, с. 96–101].

Тема 17. Біблійні засади підприємництва

Потреба працювати та чинити добро.

Біблійні аспекти підприємницької діяльності.

Література: [12].

ПРАКТИЧНА РОБОТА 1 ДО ТЕМИ «ПОРЯДОК СТВОРЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА»

Мета: навчитися розробляти першу частину бізнес-плану «Статус, реквізити та загальна характеристика діяльності підприємства».

Перша частина бізнес-плану містить такі складові частини [17]:

1. Повна та скорочена назва підприємства.

Наприклад: мале підприємство «Мальва», МП «Мальва».

2. Юридична та поштова адреси, банківські реквізити, телефон дирекції, телефакс.

Юридична адреса – це адреса, указана у свідоцтві про державну реєстрацію; поштова – адреса для листування. Вони можуть бути ідентичні.

Банківський розрахунковий рахунок містить 14 цифр. Рахунки «Кошти на вимогу суб'єктів господарювання» починаються з цифр 2600.

3. Код ЗКПО.

Код підприємства за Загальнодержавним класифікатором підприємств й організацій містить вісім цифр.

4. Номер, дата й орган державної реєстрації підприємства.

Державну реєстрацію суб'єктів господарювання проводять у виконавчому комітеті міської, районної у місті ради або в районній державній адміністрації за місцезнаходженням або місцем проживання суб'єкта.

5. Форма власності.

Підприємства в Україні можуть діяти на основі приватної, колективної, комунальної, державної чи змішаної форми власності.

6. Перелік засновників із зазначенням їх внеску до статутного капіталу.

Зазначають суми (у грн) та частки (у %) внесків усіх засновників.

7. Обґрунтування запропонованої організаційно-правової форми підприємства та перспектив її подальшої зміни.

Підприємства залежно від кількості працівників й обсягу валового доходу від реалізації продукції за рік можуть належати до малих, середніх або великих.

8. Історична довідка.

Подають у ретроспективі основні дати створення та розвитку підприємства.

9. Спеціалізація діяльності підприємства.

Указують вид економічної діяльності підприємства згідно з Класифікацією видів економічної діяльності (див. додаток А).

10. Характеристика обсягів виробництва, реалізації товарів та надання послуг.

Заповнюють таблицю 1.

Таблиця 1

Основні техніко-економічні показники діяльності підприємства

Показник	Одиниця виміру	Прогноз на наступні роки		
		2015	2016	2017
Реалізація продукції	грн			
Основні засоби	грн			
Оборотні активи	грн			
Рентабельність	%			
Кількість працівників	осіб			

Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство/установа утримує для використання їх у процесі виробництва/діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких понад один рік (або операційного циклу, якщо він довший за рік). Для цілей бухгалтерського обліку основні засоби класифікують за такими групами:

1. Основні засоби.

1.1. Земельні ділянки.

1.2. Капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом.

1.3. Будівлі, споруди та передавальні пристрої.

1.4. Машини та обладнання.

1.5. Транспортні засоби.

1.6. Інструменти, прилади, інвентар (меблі).

1.7. Тварини.

1.8. Багаторічні насадження.

1.9. Інші основні засоби.

2. Інші необоротні матеріальні активи.

2.1. Бібліотечні фонди.

2.2. Малоцінні необоротні матеріальні активи.

2.3. Тимчасові (нетитульні) споруди.

2.4. Природні ресурси.

2.5. Інвентарна тара.

2.6. Предмети прокату.

2.7. Інші необоротні матеріальні активи [5].

Оборотні активи – гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації або споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців від дати балансу.

Згідно з балансом (звітом про фінансовий стан) мають таку структуру: запаси; поточні біологічні активи; дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги; дебіторська заборгованість за розрахунками (за виданими авансами; з бюджетом, у тому числі з податку на прибуток); інша поточна дебіторська заборгованість; поточні фінансові інвестиції; гроші та їх еквіваленти; витрати майбутніх періодів; інші оборотні активи [4].

Рентабельність – показник ефективності виробництва, який характеризує співвідношення між результатами виробничо-господарської діяльності й затратами на виробництво продукції [23, с. 204].

Її обчислюють за формулою:

$$\begin{aligned} \text{рентабельність} &= (\text{дохід-витрати}) / \text{витрати} \times 100 = \\ &= \text{прибуток (збиток)} / \text{витрати} \times 100. \end{aligned}$$

11. Загальні висновки про поточний стан підприємства.

Указують, на якій стадії життєвого циклу бізнесу перебуває підприємство: зростання, утримання, скорочення.

12. Опис земельної ділянки, приміщень та виробничих площ.

Подають перелік використовуваних підприємством земельних ділянок, офісних і виробничих приміщень із зазначенням їхньої площі та місцезнаходження.

13. Характеристика машин та обладнання.

Указують кількість і марки наявних машин та обладнання.

14. Основні напрями та мета діяльності підприємства.

Напрямами діяльності підприємства можуть бути: випуск і реалізація певних видів продукції, надання супутніх послуг (пакування, доставка, установлення, підключення, ремонт протягом гарантійного терміну тощо). Мета діяльності – отримання очікуваного рівня прибутку, надання персоналу можливості для самореалізації та професійного зростання, задоволення потреб споживачів.

15. Стадії розвитку бізнесу.

Подають опис етапів розширення бізнесу в перспективі (запуск нових технологічних ліній, відкриття нових магазинів тощо).

ПРАКТИЧНА РОБОТА 2 ДО ТЕМИ «СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Мета: навчитися розробляти другу частину бізнес-плану «Характеристика продукції (товарів, робіт, послуг) та ринків збуту».

Друга частина бізнес-плану містить такі складові частини [17]:

1. Сфери діяльності підприємства.

Підприємство може здійснювати свою діяльність у таких сферах: виробнича, торгівлі, посередницька, фінансових послуг, страхування, консалтингових послуг, фермерства.

2. Опис продукції (товарів, робіт, послуг).

Заповнюють таблицю 2.

3. Відмінні риси чи унікальність продукції (товарів, робіт, послуг).

Описують *особливі* риси продукції. Наприклад, її форму, складники, оформлення, пакування тощо.

4. Пропозиції організації сервісного обслуговування.

Сервіс – підсистема маркетингової діяльності підприємства, яка забезпечує комплекс послуг, пов'язаних зі збутом й експлуатацією транспорту, обладнання та іншої промислової продукції. Сервіс має супроводжувати товар протягом усього його життєвого циклу. Здійснюється в основному безплатно, хоча заплановані витрати, пов'язані із сервісом, включаються в ціну продажу продукції. Сервіс поділяється на передпродажний і післяпродажний [23, с. 227].

Пропозиції можуть стосуватися людей, які будуть обслуговувати клієнтів (форма працівників, їхній зовнішній вигляд, манера спілкування тощо), організації часу клієнта (на випадок зайнятості продавця чи майстра, на період виготовлення продукції тощо), а також додаткових безкоштовних і платних послуг (консультації при виборі продукції, поради з її подальшого використання та догляду, пакування, доставка, установлення, підключення, ремонт протягом гарантійного терміну тощо).

5. Використання технологій, їх прогресивність, рівень кваліфікації персоналу.

Указують марки та дати випуску технологічних ліній, розряди професійної майстерності працівників.

6. Наявність патентів і ліцензій.

Патент – документ промислової власності, який видається компетентним державним органом та засвідчує новизну, винахідницький рівень і промислову

Таблиця 2

Показники виробництва основних видів продукції (товарів, робіт, послуг)

№ з/п	Найменування продукції (товарів, робіт, послуг)	Обсяг випуску в натуральних одиницях, шт.			Частка в загальному обсязі продукції, %			Оптова ціна (дохід від реалізації продукції), грн			Витрати (собівартість реалізованої продукції), грн		
		2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
1													
2													
3													
4													
5													
6													
7													
8													
9													
10													
Разом					100	100	100						

застосовуваність винаходу, який він охороняє, а також авторство справжнього винахідника та виняткове право патентовласника. Виняткове право патентовласника обмежено, як правило, 15–20 роками [23, с. 162].

Ліцензія – письмовий дозвіл на комерційне використання винаходу, який видається патентовласником. Патентовласник має право через укладення письмового договору надати будь-якій фізичній чи юридичній особі ліцензію на використання запатентованого винаходу. Термін дії ліцензії не може перевищувати терміну дії патенту [23, с. 155].

Ліцензуванню підлягають такі види господарської діяльності: надання послуг, пов'язаних з охороною державної та іншої власності, надання послуг з охорони громадян; виробництво дисків для лазерних систем зчитування; посередництво у працевлаштуванні за кордоном; виготовлення виробів із дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння; будівельна діяльність; туруператорська та турагентська діяльність; надання послуг із перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом загального користування; оптова й роздрібна торгівля алкогольними напоями тощо.

7. Перспективи вдосконалення продукції (товарів, робіт, послуг).

Продукцію можна вдосконалювати, змінивши технологію виробництва, покращивши якість, додавши нові складники тощо.

8. Клієнтура та покупці продукції (товарів, робіт, послуг).

Заповнюють таблицю 3.

Таблиця 3

Характеристика споживачів

Категорія споживачів	Частка в загальному обсязі, %
із високим рівнем доходів	
із середнім рівнем доходів	
із низьким рівнем доходів	
із категорії малозабезпечених	
із категорії «за межею бідності»	
<i>Разом</i>	100

9. Сегментація ринку.

Сегментація ринку – виокремлення окремих частин (сегментів) ринку, які відрізняються одна від одної характеристиками попиту на товари й послуги та реакцією на маркетингові дії.

При сегментації *ринку товарів для споживачів* використовують такі основні підходи:

– за соціально-економічними та демографічними змінними (кількісний склад сім'ї, доходи, професійна активність, стадія життєвого циклу сім'ї, величина населеного пункту, місце проживання тощо);

– за наданням переваг споживачів стосовно відповідного продукту (у вигляді якісних оцінок);

– за реакціями споживачів на зміни в діяльності фірми.

При сегментації *ринку товарів виробничого призначення* враховують такі основні змінні: величина організацій-споживачів чи посередників, структура їх продукції, диференціація асортименту цієї продукції між споживачами, напрями виробничого призначення засобів виробництва, канали розподілу, розташування й концентрація споживачів у просторі та розміри конкуренції між ними, а також основні змінні, які використовують для сегментації ринку споживачів.

При сегментації *міжнародних ринків* використовують також географічно-регіональні змінні (географічне розташування, рівень соціально-економічного розвитку, культурно-політичні особливості тощо) [23, с. 227].

Проводять поділ ринку на окремі сегменти за різними параметрами (місцем проживання споживачів (міське та сільське населення), статтю, віком, рівнем доходів, професією тощо).

10. Розмір ринку та його риси.

Указують, на який ринок буде орієнтуватися підприємство: місцевий, регіональний, у межах країни чи закордонний. Наводиться прогнозна кількість очікуваних клієнтів.

11. Історичний і сучасний поділ ринку та перспективи його зміни.

Наводять інформацію про те, як давно існує ринок продажу такої продукції, скільки на ньому функціонує підприємств-конкурентів. Робиться прогноз їхньої кількості на майбутнє.

12. Оціночна реалізація продукції (товарів, робіт, послуг) підприємства на ринках збуту.

Заповнюють таблицю 4.

13. Особливі характеристики ринку.

За наявності вказують риси, за допомогою яких ринок відповідного виду продукції відрізняється від ринків інших видів продукції.

ПРАКТИЧНА РОБОТА 3 ДО ТЕМИ «ЗОВНІШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Мета: навчитися розробляти третю частину бізнес-плану «Характеристика конкурентного середовища підприємства».

Третя частина бізнес-плану містить такі складові частини [17]:

1. Наявність і ступінь конкуренції й інші фактори впливу.

Указують основних конкурентів на місцевому ринку.

2. Характеристика сильних і слабких сторін конкурентів.

Заповнюють таблицю 5.

Таблиця 5

Характеристика продукції (товарів, робіт, послуг) основних конкурентів

№ з/п	Назва підприємства	Найменування продукції	Переваги продукції	Недоліки продукції
1				
2				
3				
4				
5				

До *переваг* належать: відомість, вигідне місцезнаходження, великий обсяг виробництва, широкий асортимент, висока якість, помірні ціни, додаткові послуги, наявність розгалуженої мережі постачальників і налагоджених каналів збуту, висококваліфікований персонал тощо.

Недоліками є: малий обсяг виробництва, вузький асортимент, низька якість, високі ціни тощо.

3. Конкурентні переваги підприємства та впевненість в успіху справи.

Указують переваги власного підприємства.

4. Заходи щодо підвищення конкурентоспроможності продукції (товарів, робіт, послуг).

Конкурентоспроможні параметри – характеристики (як правило, числові) тих властивостей товару, які враховуються під час оцінювання його конкурентоспроможності. До них належать:

1) *технічні параметри* – характеристика технічних (якісних) властивостей товару, що визначають основні сфери його застосування, функції, які він має виконувати у процесі споживання;

2) *нормативні параметри* – визначають відповідність товару стандартам і законодавству;

3) *економічні (вартісні) параметри* – здійснюють вплив на рівень витрат покупця для придбання та споживання товару, тобто на рівень ціни споживання [23, с. 216].

До заходів підвищення конкурентоспроможності належать: використання сучасного обладнання, підвищення якості продукції, перевірка її на відповідність вітчизняним і зарубіжним стандартам, розробка лояльної цінової політики (напр., гнучкої системи знижок для оптових і постійних покупців) тощо.

ПРАКТИЧНА РОБОТА 4 ДО ТЕМИ «БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ»

Мета: навчитися розробляти четверту частину бізнес-плану «План маркетингової діяльності підприємства».

Четверта частина бізнес-плану містить такі складові частини [17]:

1. Суть стратегії маркетингу.

Маркетинг – комплексний, цільовий підхід в управлінні виробничо-збутовою діяльністю, орієнтований на максимальне задоволення потреб і попиту споживачів [23, с. 217].

Стратегія маркетингу – визначення способів застосування маркетингу для розширення цільових ринків і досягнення ефективних результатів [23, с. 229].

Наводять перелік маркетингових заходів підприємства: презентаційні акції фірми загалом і нової продукції зокрема; спонсорська та благодійна діяльність; реклама в засобах масової інформації (газети, журнали, телебачення, Інтернет), путівниках, на бігбордах, у транспорті; дослідження ринків збуту (соціологічні опитування, вивчення цін на продукцію конкурентів); гнучка система знижок для оптових і постійних покупців тощо.

2. Збут продукції.

Збут продукції включає такі операції: розробку прогнозу ринкової кон'юнктури та прогнозу реалізації продукції, розрахунок й обґрунтування фінансового кошторису збуту, проектування й апробацію норм збуту, вибір альтернативних каналів розподілу продукції, створення торгових комунікацій, розробку форм звітності зі збуту, моделювання процесу продажу й кінцевих результатів збутових операцій [23, с. 227].

Канали розподілу – альтернативні способи розподілу продукції виробника. Виробник може вибрати один із п'яти варіантів:

- 1) виробник – проміжний чи кінцевий споживач;
- 2) виробник – оптовик – споживач;
- 3) виробник – оптовик – роздрібний торговець – споживач;
- 4) виробник – брокер (комісіонер), консигнатор чи агент – оптовик – роздрібний торговець – споживач;
- 5) виробник – брокер (комісіонер), консигнатор чи агент – роздрібний торговець – споживач [23, с. 216].

Комунікація – система налагодженого обміну інформацією з ринками збуту продукції, яка дає можливість виробникам пристосовуватися до змінюваних ринкових умов і досягати своїх цілей [23, с. 195].

Брокер – посередник при укладанні угод між продавцями й покупцями товарів, цінних паперів, валют тощо [23, с. 185].

Агент – постійний представник виробника при продажу його продукції (ціни й умови визначає виробник) [23, с. 213].

Описують канали збуту продукції (з посередниками чи без них).

3. Передбачуваний обсяг продажу продукції (товарів, робіт, послуг) та рівень прибутку.

Наводять прогнозований загальний обсяг збуту продукції (у натуральних одиницях) й обчислюють очікуваний рівень загального прибутку (у вартісному вираженні) на наступні три роки.

4. Канали збуту товарів та розширення сфери послуг.

Заповнюють таблицю 6.

Таблиця 6

Канали збуту продукції (товарів, робіт, послуг) підприємства

Канал збуту	Прогнозована кількість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), <i>шт.</i>		
	2015	2016	2017
Відповідні торговельні організації			
Власні фірмові магазини			
Власні відділи в інших магазинах			
Підприємства-партнери			
Закордонний ринок			
Інші (вказати, які саме)			
<i>Разом</i>			

5. Цінова політика.

Заповнюють таблицю 7.

6. Сервісне обслуговування.

Описують процес обслуговування клієнтів.

7. Заходи щодо стабільного позиціонування продукції (товарів, робіт, послуг) на ринку та боротьби з конкурентами.

До таких заходів належать створення та підтримка відповідного іміджу підприємства за допомогою розроблення певної символіки (логотипу, рекламного слогану), а також постачальницької, цінової, збутової і рекламної політики.

Логотип – літера (буква, знак) чи літери, які позначають повну або скорочену назву підприємства, марки виробів чи їх групи [23, с. 217].

Слоган – рекламний лозунг, девіз певного товару, реклами фірми. Складається у формі стислого, зрозумілого, психологічно помітного, чітко сприйнятливою формулювання рекламної ідеї [23, с. 228].

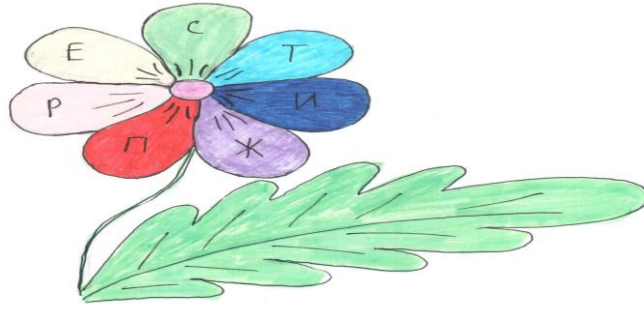
Зразок логотипу підприємства наведено на рисунку 1.

Зразок рекламного слогану: «Бамбук – усе найкраще до Ваших рук!».

Таблиця 7

Вартісні показники виробництва та реалізації основних видів продукції (товарів, робіт, послуг)

№ з/п	Найменування продукції (товарів, робіт, послуг)	Оптова ціна (дохід від реалізації) одиниці продукції, грн			Собівартість реалізації одиниці продукції, грн		
		2015	2016	2017	2015	2016	2017
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							

Рис. 1. Зразок логотипу підприємства з вирощування кімнатних рослин «Престиж флора»

8. Затрати на реалізацію маркетингових заходів.

Зазначають необхідні суми на проведення маркетингових заходів у найближчі три роки.

9. Потреби в сировині, матеріалах, комплектувальних виробів і напівфабрикатах.

Наводять перелік використовуваних складників під час виробництва продукції.

10. Потреби в енергоресурсах.

Перераховують необхідні для діяльності підприємства в найближчі три роки види енергоресурсів (електроенергія, пара, газ, вода тощо) та їхня кількість.

11. Постачальники ресурсів і ціни на них.

Наводять перелік фірм-постачальників і ціни за одиницю поставленої ними продукції різних видів.

12. Передбачувані розміри та терміни поставок. Незабезпечення за видами ресурсів, можливі заходи щодо покриття дефіциту.

Заповнюють таблицю 8.

13. Затрати на придбання ресурсів.

Подають суми витрат на придбання сировини, матеріалів, комплектувальних виробів і напівфабрикатів на наступні три роки.

ПРАКТИЧНА РОБОТА 5 ДО ТЕМИ «КООПЕРАЦІЙНІ ЗВ'ЯЗКИ ТА САМООРГАНІЗАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА»

Мета: навчитися розробляти п'яту частину бізнес-плану «Виробничий план діяльності підприємства».

П'ята частина бізнес-плану містить такі складові частини [17]:

1. План виробництва продукції.

Указують загальний план випуску продукції на наступні три роки в натуральних одиницях.

2. Опис виробничого процесу та пропозиції щодо його вдосконалення.

Перераховують етапи виробничого процесу та подають їхній опис (див. рис. 2, 3).

Рис. 2. Алгоритм процесу вирощування кімнатних рослин

Рис. 3. Алгоритм процесу приготування ресторанних страв

3. Наявність і використання виробничих потужностей за видами продукції (товарів, робіт, послуг).

Заповнюють таблицю 9.

Таблиця 9

Перелік основних засобів підприємства

Група основних засобів	Одиниця виміру	Кількість	Ціна, грн	Загальні витрати, грн	Строк служби, років
Земельні ділянки					
Будівлі, споруди та передавальні пристрої					
Машини та обладнання					
Транспортні засоби					
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)					
<i>Разом</i>					

4. Техніко-технологічні проблемні питання, які потребують вирішення.

До таких проблемних питань можуть належати: моральна або фізична зношеність обладнання, його недостатня кількість, часті потреби ремонту тощо.

5. Заходи щодо забезпечення якості продукції (товарів, робіт, послуг).

Такими заходами є перевірка працівниками різних параметрів продукції на їх відповідність установленим нормам і вимогам.

6. Розширення та реконструкція діючих виробництв.

Наводять план, якщо такі дії в майбутньому передбачаються.

7. Будівництво та введення в експлуатацію нових потужностей.

Наводять план, якщо такі дії в майбутньому передбачаються.

8. Перелік, джерела та терміни одержання необхідного обладнання, засобів механізації й автоматизації для збільшення потужностей.

Якщо підприємство планує збільшувати потужності, то наводять їхню характеристику.

9. Терміни модернізації та капітального ремонту обладнання.

Наводять план дій.

10. Заплановані затрати на ці цілі та терміни їх окупності.

Указують суми, необхідні для реалізації пунктів 6–9, та приблизні терміни їх окупності.

11. Виробнича кооперація та використання субпідрядників.

Виробнича кооперація – форма тривалих і стійких зв'язків між господарсько самостійними підприємствами, зайнятими спільним виготовленням визначеної продукції на основі спеціалізації їх виробництва [23, с. 196].

Наводять опис співпраці з іншими фірмами у сфері спільного виробництва продукції.

12. Заплановані затрати на виробництво конкретних видів продукції чи надання послуг та їх рентабельність.

Указують собівартість виробництва кожного виду продукції й обчислюють їхню рентабельність.

13. Заходи щодо створення необхідних потужностей.

До таких заходів належать купівля, оренда, лізинг машин й обладнання за власні кошти або в кредит.

14. Виконавці плану виробництва.

Наводять перелік виробничого персоналу із зазначенням їхньої кількості за кожною посадою.

ПРАКТИЧНА РОБОТА 6 ДО ТЕМИ «ЕТИЧНА ТА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМЦЯ»

Мета: навчитися розробляти шосту частину бізнес-плану «Організаційний план діяльності підприємства».

Шоста частина бізнес-плану містить такі складові частини [17]:

1. Стратегія управління підприємством.

Наводять перелік управлінських посад й окреслюють сферу їх охоплення.

2. Організаційна структура підприємства.

Кожне підприємство самостійно визначає свою організаційну структуру, встановлює кількість працівників і штатний розпис. Підприємство може складатися з виробничих структурних підрозділів (виробництв, цехів, відділень, дільниць, бригад, бюро, лабораторій тощо), а також функціональних структурних підрозділів апарату управління (управлінь, відділів, бюро, служб тощо) [1].

Зображують схему із зазначенням усіх посад та їхньої кількості (див. рис. 4).

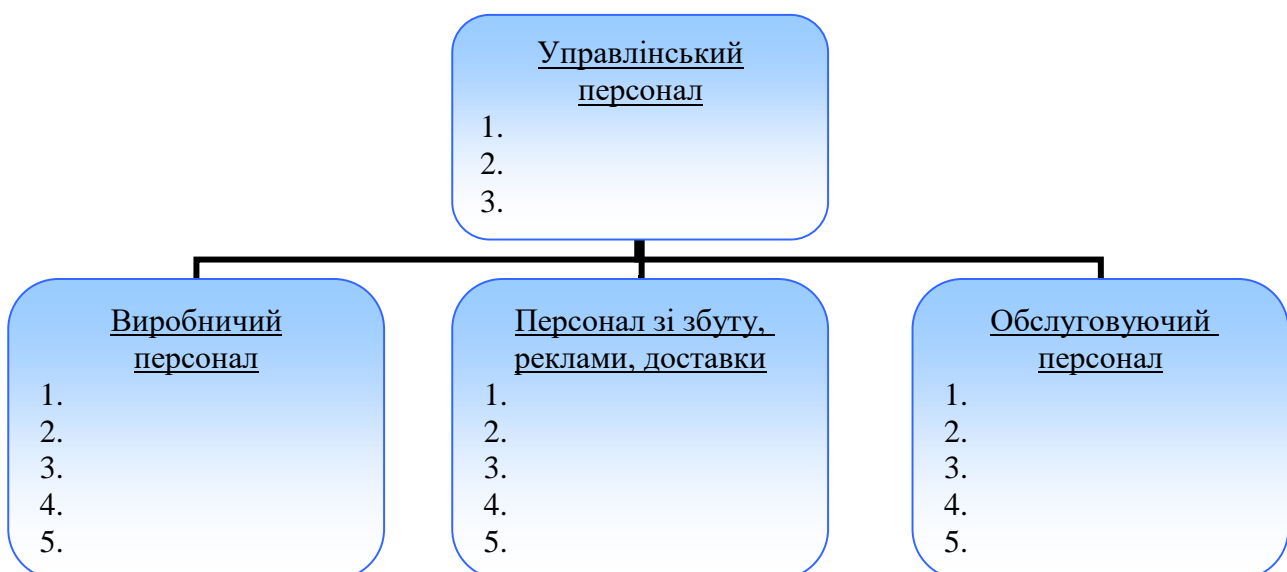

Рис. 4. Типова організаційна структура підприємства

3. Власники підприємства й основний керівний склад.

Наводять перелік власників і керівництва фірми.

4. Трудові ресурси.

Заповнюють таблиці 10–11.

Таблиця 10

**Характеристика кількісного складу працівників
і перспективи його зміни**

Група працівників	2015	2016	2017
Управлінський персонал			
Обслуговуючий персонал			
Виробничий персонал			
Персонал зі збуту, реклами, доставки			
Разом			

Таблиця 11

Характеристика складу працівників за освітою та віком

Рік	Посада працівника	Освіта				Вік, років			
		сер.	сер. спец.	незак. вища	вища	до 30	31–40	41–50	понад 50
2015									

5. Залучення спеціалістів зі сторони.

Спеціалістів зі сторони запрошують тимчасово для надання консультацій, проведення майстер-класів тощо.

6. Підготовка та перепідготовка кадрів.

Описують перелік необхідних заходів: проведення майстер-класів, відвідування виставок і курсів підвищення кваліфікації, стажування (в межах країни та за кордоном) тощо.

7. Оплата праці та методи стимулювання.

Заповнюють таблиці 12–13.

Таблиця 12

Розмір заробітної плати та премій за посадами працівників, грн

Посада працівника	Середня заробітна плата за місяць			Середній розмір премій за місяць		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017

Обов'язкові вирахування із заробітної плати (на рік), грн

№ з/п	Посада	Посадовий оклад	Премія	Усього нарахувань	Утримується			До виплати
					єдиний соціальний внесок (3,6 %)	податок на доходи фіз. осіб (15 % від залишку)	усього утримань	
	Управлінський персонал							
	Обслуговуючий персонал							
	<i>Разом управлінський і обслуговуючий</i>							
	Виробничий персонал							
	<i>Разом виробничий</i>							
	Персонал зі збуту, реклами, доставки							
	<i>Разом персонал зі збуту, реклами, доставки</i>							
	<i>Разом</i>							
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Формули розрахунку				3+4	5*0,036	(5-6)*0,15	6+7	5-8

8. Затрати на оплату праці, підготовку та перепідготовку кадрів.

Заповнюють таблицю 14.

Таблиця 14

Річний фонд оплати праці, грн

Вид платежу	Ставка, %	Управлінський і обслуговуючий персонал	Виробничий персонал	Персонал зі збуту, реклами, доставки	Разом
Заробітна плата працівників					
Обов'язкові нарахування на заробітну плату: єдиний соціальний внесок	від 36,76 (1 клас проф. ризику виробництва) до 49,70 (67 клас проф. ризику виробництва)				
<i>Разом</i>					

9. Перспективи зміни (розвитку) організації діяльності підприємства.

Описують потреби зміни (збільшення чи зменшення) кількості працівників у майбутньому.

ПРАКТИЧНА РОБОТА 7 ДО ТЕМИ «ЕФЕКТИВНІСТЬ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Мета: навчитися розробляти цьому частину бізнес-плану «Фінансовий план діяльності підприємства».

Сьома частина бізнес-плану містить такі складові частини [17]:

1. Сума засобів для реалізації проекту.

Указують необхідну суму для відкриття бізнесу.

2. Джерела одержання грошових засобів.

Заповнюють таблицю 15.

Таблиця 15

Програма інвестиційних вкладень підприємства

Запланований захід	Термін виконання	Необхідні кошти на реалізацію, грн	Джерело отримання	Умова отримання (% річних)
Оренда приміщення				
Ремонт та оформлення приміщення				
Придбання обладнання й оснащення				
Витрати на монтаж обладнання				
Придбання меблів та канцелярського приладдя				
Закупівля сировини				
Страховий поліс				
Реклама				
Інші (вказати, які саме)				
<i>Разом</i>				

3. Терміни повернення позик і процентів на них.

Наводять характеристику укладеної підприємством кредитної угоди.

4. Результати фінансових показників підприємства.

Подають суми за три роки таких показників:

- дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

5. Прогноз прибутків і збитків.

Заповнюють таблицю 16.

Таблиця 16

Прогнозний звіт про прибутки та збитки підприємства, грн

Показники	2015	2016	2017
Дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)			
«-» Податок на додану вартість (20 %)			
«=» Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)			
«-» Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг):			
сировина та матеріали;			
заробітна плата та премії виробничого персоналу з нарахуваннями;			
оренда та страхування майна;			
амортизація приміщень, обладнання;			
комунальні послуги;			
транспортні витрати;			
інші витрати (вказати, які саме)			
«=» Валовий прибуток (збиток)			
«-» Адміністративні витрати:			
заробітна плата та премії управлінського й обслуговуючого персоналу з нарахуваннями;			
телефон;			
амортизація й утримання офісу;			
інші витрати (вказати, які саме)			
«-» Витрати на збут:			
заробітна плата та премії персоналу зі збуту, реклами, доставки з нарахуваннями;			
реклама та просування;			
витрати на відрядження;			
інші витрати (вказати, які саме)			
«-» Витрати на виплату банківського кредиту та процентів на нього			
«=» Фінансовий результат до оподаткування (прибуток/збиток)			
«-» Витрати (дохід) із податку на прибуток (18 %)			
«=» Чистий фінансовий результат (прибуток/збиток)			

Амортизація – поступове зношування основних засобів (обладнання, будівель, споруд) і перенесення їхньої вартості в міру зносу на собівартість продукції, що виробляється, для подальшого відшкодування зносу основних засобів [23, с. 181].

**ЗАПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ДО ТЕМИ 1 «ЗМІСТ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.
МІСЦЕ ПІДПРИЄМНИЦТВА В СУСПІЛЬСТВІ»**

1. Дати відповіді на подані нижче запитання (див. табл. 17).

Таблиця 17

Запитання з теми 1

№ з/п	Запитання	Відповідь
1	2	3
<i>Блок запитань № 1</i>		
1	Який метод дослідження передбачає потребу розв'язувати суперечливі проблеми? <i>(перше слово кросворда)</i>	
2	Який метод дослідження передбачає відмову від поверхових, несуттєвих сторін явища для розкриття його внутрішніх, суттєвих, сталих зв'язків? <i>(шосте слово кросворда)</i>	
3	Який метод дослідження передбачає комплексну характеристику основних ланок підприємницької діяльності в їх єдності та взаємообумовленості?	
4	Який метод дослідження передбачає комплексну характеристику цілого на основі знань, отриманих на етапі аналізу? <i>(сьоме слово кросворда)</i>	
5	Який метод дослідження передбачає з'ясування чіткої послідовності основних заходів у діяльності підприємця?	
6	Який метод дослідження передбачає розподіл цілого на окремі складові частини, елементи? <i>(третє слово кросворда)</i>	
<i>Блок запитань № 2</i>		
7	Укажіть автора/джерело такого висловлювання: «Підприємець – людина, яка комбінує три класичні фактори виробництва (землю, капітал, працю)».	
8	Укажіть автора/джерело такого висловлювання: «Підприємець – це звичайний капіталіст». <i>(четверте слово кросворда)</i>	
9	Укажіть автора/джерело такого висловлювання: «Підприємець – людина, яка виготовляє нове благо або старе благо нової якості».	
10	Укажіть автора/джерело такого висловлювання: «Підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність».	
11	Укажіть автора/джерело такого висловлювання: «Підприємець – людина, що бере на себе зобов'язання з виробництва або будівництва об'єкта».	

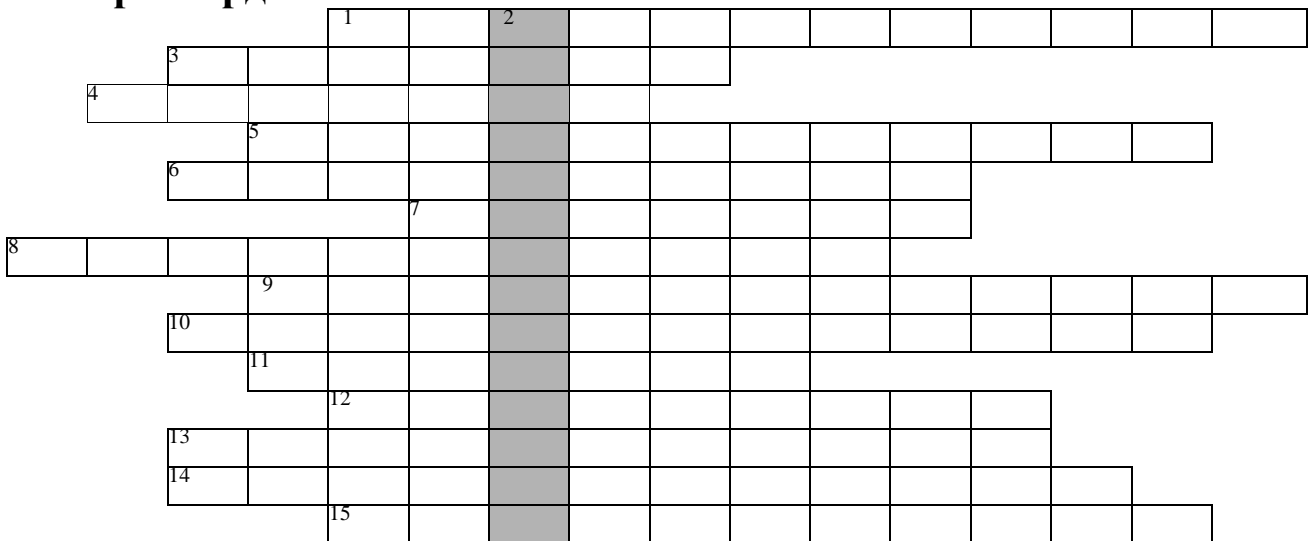
Закінчення таблиці 17

1	2	3
12	Укажіть автора/джерело такого висловлювання: «Підприємець – смілива людина з оригінальним мисленням, яка домагається успішного впровадження нових ідей».	
13	Укажіть автора/джерело такого висловлювання: «Підприємець – це власник, який сам планує й організовує виробництво, розподіляє отримані доходи».	
14	Укажіть автора/джерело такого висловлювання: «Підприємництво насамперед пов'язане з особистою свободою».	
15	Укажіть автора/джерело такого висловлювання: «Підприємець – людина, яка діє в умовах ризику».	
16	Укажіть автора/джерело такого висловлювання: «Підприємницька здатність до організації виробництва – це окремий фактор виробництва».	
<i>Блок запитань № 3</i>		
17	Яка функція підприємницької діяльності полягає у створенні сприятливих умов функціонування бізнесу? <i>(одинадцятьте слово кросворда)</i>	
18	Яка функція підприємницької діяльності полягає в упровадженні нових форм заробітної плати? <i>(десяте слово кросворда)</i>	
19	Яка функція підприємницької діяльності полягає в отриманні задоволення від своєї роботи? <i>(п'ятнадцятьте слово кросворда)</i>	
20	Яка функція підприємницької діяльності полягає у використанні механізму управління персоналом і фірмою? <i>(чотирнадцятьте слово кросворда)</i>	
21	Яка функція підприємницької діяльності полягає у виготовленні товарів і послуг, необхідних суспільству? <i>(дванадцятьте слово кросворда)</i>	
22	Яка функція підприємницької діяльності полягає в найефективнішому використанні ресурсів? <i>(п'ятьте слово кросворда)</i>	
23	Яка функція підприємницької діяльності полягає в усуненні наявних проблем на макрорівні?	
24	Яка функція підприємницької діяльності полягає в самореалізації власної мети підприємця?	
25	Яка функція підприємницької діяльності полягає у сприянні процесу продукування нових бізнес-ідей? <i>(тринадцятьте слово кросворда)</i>	
26	Яка функція підприємницької діяльності полягає у створенні механізму підвищення ефективної та корисної праці? <i>(дев'ятьте слово кросворда)</i>	

2. Розв'язати поданий нижче кросворд.

Кросворд 1

По горизонталі:

8. Власник, який сам планує й організовує виробництво, розподіляє отримані доходи.

По вертикалі:

2. Самостійна, ініціативна, систематична господарська діяльність на власний ризик, що її здійснюють суб'єкти господарювання (підприємці) для досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.

**ЗАПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ДО ТЕМИ 2 «ОСНОВИ ВИНИКНЕННЯ Й РОЗВИТКУ
ПІДПРИЄМНИЦТВА»**

1. Дати відповіді на подані нижче запитання (див. табл. 18).

Таблиця 18

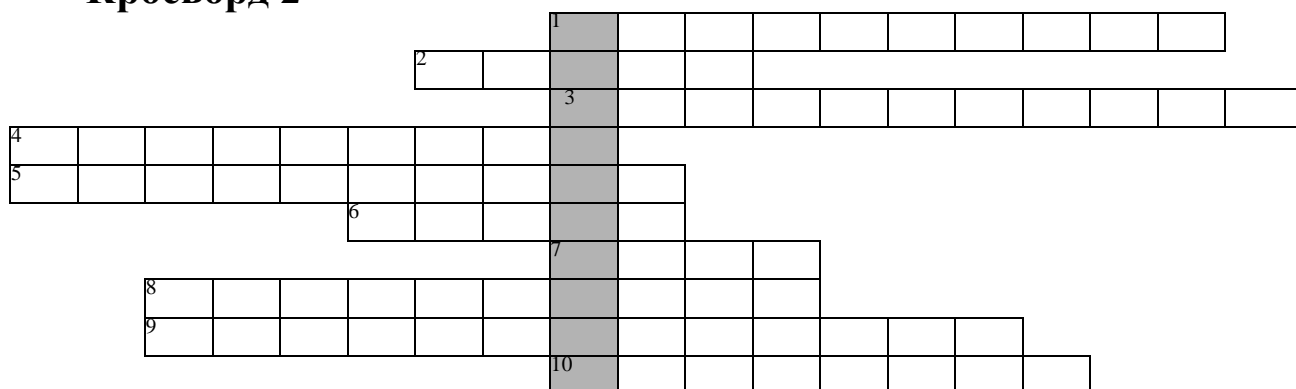
Запитання з теми 2

№ з/п	Запитання	Відповідь
1	2	3
<i>Блок запитань № 1</i>		
1	Яка складова частина економічної системи поділяється на типи й форми?	
2	Яка складова частина економічної системи охоплює відносини комбінування та концентрації виробництва? <i>(друге слово терміна = восьме слово кросворда)</i>	
3	Яка складова частина економічної системи є сукупністю форм, методів і важелів реалізації власності, а також усебічного розвитку людини? <i>(друге слово терміна = десяте слово кросворда)</i>	
4	Яка складова частина економічної системи створює різноманітні блага? <i>(перше слово терміна = третє слово кросворда)</i>	
5	Яка складова частина економічної системи є сукупністю форм, методів і важелів використання економічних законів?	
6	Яка складова частина економічної системи є важливою стороною суспільного способу виробництва? <i>(перше слово терміна = четверте слово кросворда)</i>	
7	Яка складова частина економічної системи характеризує відносини між людьми з приводу організації виробництва матеріальних благ і послуг? <i>(перше слово терміна = дев'яте слово кросворда)</i>	
8	Яка складова частина економічної системи є сукупністю форм, методів і важелів розв'язання суперечностей суспільного способу виробництва?	
9	Яка складова частина економічної системи забезпечує перетворення речовини природи відповідно до потреб людей?	
10	Яка складова частина економічної системи охоплює відносини спеціалізації та кооперування виробництва?	
<i>Блок запитань № 2</i>		
11	Яка економічна система характеризується виникненням колективної та державної форм власності?	
12	Яка економічна система характеризується ринковими важелями саморегулювання економіки?	

Закінчення таблиці 18

1	2	3
13	Яка економічна система характеризується відокремленням скотарських племен від землеробських?	
14	Яка економічна система характеризується значною часткою державної та церковної власності?	
15	Яка економічна система характеризується відокремленням ремесла від землеробства?	
16	Яка економічна система у своєму розвитку проходить дві стадії?	
17	Яка економічна система характеризується третім суспільним поділом праці?	
18	Яка економічна система ґрунтується на ручній праці, суспільній власності, натуральному господарстві?	
19	Яка економічна система характеризується створенням кустарних виробництв і мануфактури?	
20	Яка економічна система ґрунтується на технологічному способі виробництва, заснованому на ручній праці?	

2. Розв'язати поданий нижче кросворд.

Кросворд 2**По горизонталі:**

1. ... праці – форма організації праці та виконання робіт, за якої значна кількість людей планомірно й спільно бере участь в одному або різних пов'язаних між собою трудових процесах.

2. Засоби ... – річ або сукупність речей, якими людина діє на речовину природи.

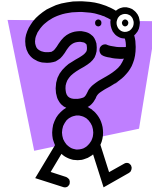
5. Обмін ... – один із різновидів поділу праці, за якого відбувається взаємообмін результатами виробничої діяльності у формі продуктів праці однієї чи декількох галузей народного господарства.

6. Продукт праці.

7. Основна продуктивна сила.

По вертикалі:

1. Етап економічної системи.

ЗАПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДО ТЕМИ 3 «ПІДПРИЄМНИЦЬКА ІДЕЯ ТА МЕХАНІЗМ ЇЇ ВТІЛЕННЯ»

1. Дати відповіді на подані нижче запитання (див. табл. 19).

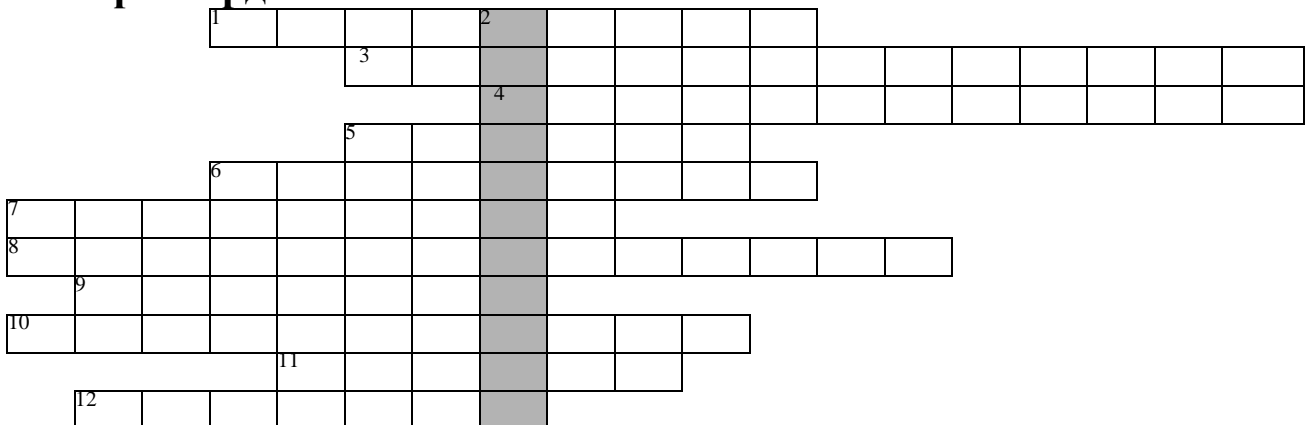
Таблиця 19

Запитання з теми 3

№ з/п	Запитання	Відповідь
<i>Блок запитань № 1</i>		
1	На якому етапі алгоритму пошуку ринкової ніші відбувається передбачення можливості отримання кредитів та їх повернення?	
2	На якому етапі алгоритму пошуку ринкової ніші відбувається визначення конкурентоспроможності підприємства?	
3	На якому етапі алгоритму пошуку ринкової ніші відбувається розроблення збутової та рекламної політики підприємства?	
4	На якому етапі алгоритму пошуку ринкової ніші відбувається сегментація ринку?	
5	На якому етапі алгоритму пошуку ринкової ніші відбувається розроблення постачальницької та цінової політики підприємства?	
6	На якому етапі алгоритму пошуку ринкової ніші відбувається аналіз конкурентних товарів або підприємств-конкурентів?	
7	Третім етапом алгоритму пошуку ринкової ніші є	
8	Першим етапом алгоритму пошуку ринкової ніші є	
9	Четвертим етапом алгоритму пошуку ринкової ніші є	
10	Другим етапом алгоритму пошуку ринкової ніші є	

2. Розв'язати поданий нижче кросворд.

Кросворд 3

По горизонталі:

1. Секція Н у КВЕД 2010–2014 – «..., складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність».

3. Секція D у КВЕД 2010–2014 – «Постачання ..., газу, пари та кондиційованого повітря».

4. Секція А у КВЕД 2010–2014 – «Сільське ..., лісове господарство та рибне господарство».

5. Секція G у КВЕД 2010–2014 – «Оптова та роздрібна торгівля; ... автотранспортних засобів і мотоциклів».

6. Секція R у КВЕД 2010–2014 – «..., спорт, розваги та відпочинок».

7. Секція С у КВЕД 2010–2014 – «... промисловість».

8. Секція E у КВЕД 2010–2014 – «...; каналізація, поводження з відходами».

9. Секція O у КВЕД 2010–2014 – «Державне управління й ...; обов'язкове соціальне страхування».

10. Секція F у КВЕД 2010–2014 – «...».

11. Секція P у КВЕД 2010–2014 – «...».

12. Секція Q у КВЕД 2010–2014 – «Охорона ... та надання соціальної допомоги».

По вертикалі:

2. Поділ ринку на окремі частини залежно від типу споживачів, товарів, підприємств-конкурентів та інших чинників.

ЗАПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДО ТЕМИ 4 «ВИДИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

1. Дати відповіді на подані нижче запитання (див. табл. 20).

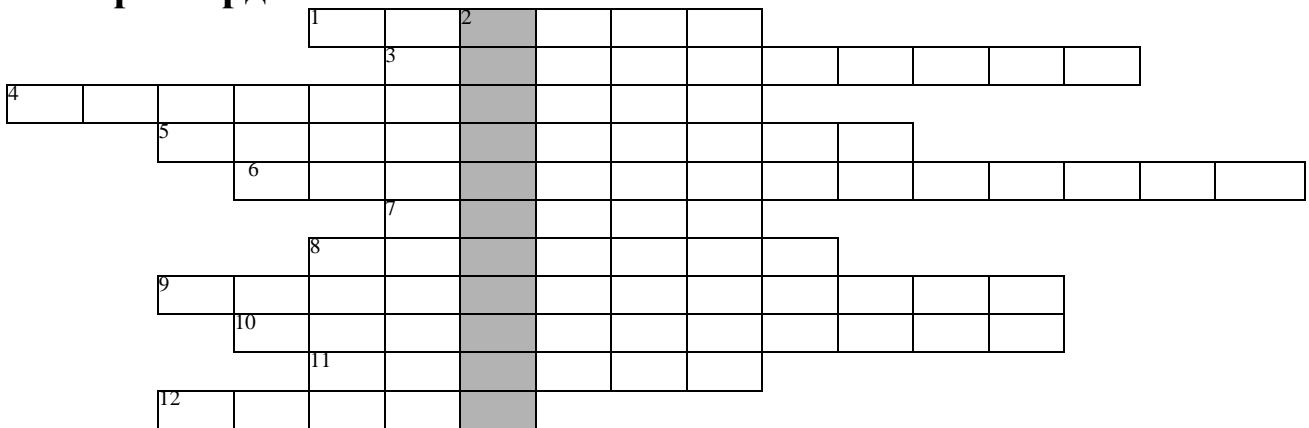
Таблиця 20

Запитання з теми 4

№ з/п	Запитання	Відповідь
<i>Блок запитань № 1</i>		
1	Посередник, який сам не бере участі в укладанні угоди, а тільки вказує на можливість її укладання, – це ... . <i>(перше слово кросворда)</i>	
2	Незалежний оптовий посередник, який торгує від свого імені й має право власності на товар, – це ... . <i>(десяте слово кросворда)</i>	
3	Посередник, який організовує та проводить торгівлю з публічного торгу, – це ... . <i>(четверте слово кросворда)</i>	
4	Оптовик-посередник, що займається реалізацією товарів за допомогою розсилання каталогів потенційним покупцям, – це ... . <i>(шосте слово кросворда)</i>	
5	Особа, яка діє від імені та в інтересах виробника або покупця, – це ... . <i>(сьоме слово кросворда)</i>	
6	Посередник між дистриб'ютором і роздрібним торгівцем – це ... . <i>(дев'яте слово кросворда)</i>	
7	Збутовий посередник, який за дорученням підприємства не тільки продає, а й доставляє товар покупцю, – це ... . <i>(третє слово кросворда)</i>	
8	Посередник при укладанні угод на біржі – це ... . <i>(одинадцятьте слово кросворда)</i>	
9	Посередник, що здійснює перепродаж товарів від свого імені й за свій рахунок, – це ... . <i>(дванадцятьте слово кросворда)</i>	
10	Посередник, який за встановлену винагороду укладає угоди за дорученням і за рахунок комітента, але від свого імені, – це ... . <i>(п'яте слово кросворда)</i>	

2. Розв'язати поданий нижче кросворд.

Кросворд 4

По горизонталі:

8. Види виробничої діяльності, результатом яких є виробництво товару, готового до виробничого чи індивідуального споживання.

По вертикалі:

2. Посередник, який продає товар зі свого складу на підставі договору-доручення консигнанта (консигнаційної угоди).

ЗАПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДО ТЕМИ 5 «ЗОВНІШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

1. Дати відповіді на подані нижче запитання (див. табл. 21).

Таблиця 21

Запитання з теми 5

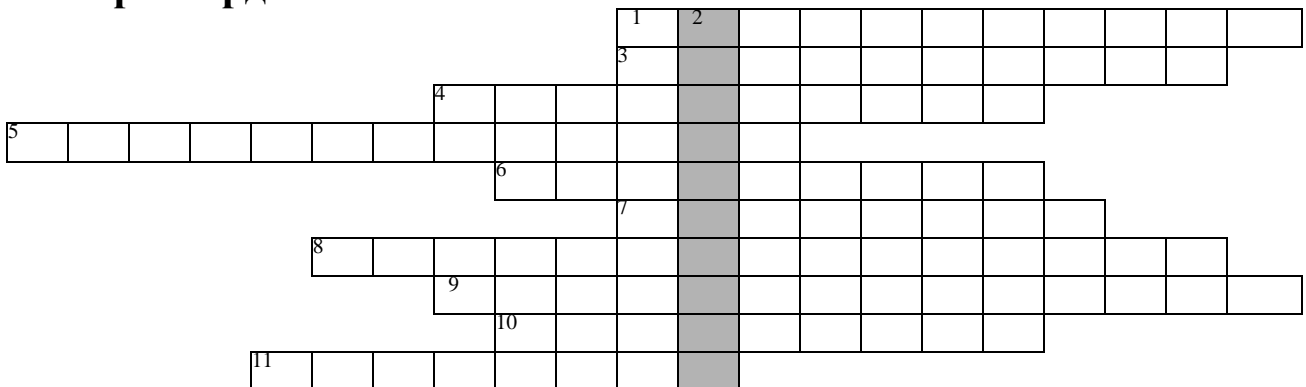
№ з/п	Запитання	Відповідь
1	2	3
<i>Блок запитань № 1</i>		
1	До яких факторів середовища підприємства належать стан грошового обігу й надійність національної грошової одиниці?	
2	До яких факторів середовища підприємства належать емоційна мотивація та престижність підприємницької діяльності?	
3	До яких факторів середовища підприємства належить процедура створення підприємства? <i>(дев'яте слово кросворда)</i>	
4	До яких факторів середовища підприємства належать система нормативних документів щодо приватного підприємництва та малого бізнесу, її стабільність? <i>(сьоме слово кросворда)</i>	
5	До яких факторів середовища підприємства належить загальна макроекономічна стабільність у державі?	
6	До яких факторів середовища підприємства належить громадська думка щодо підприємницької діяльності? <i>(третє слово кросворда)</i>	
7	До яких факторів середовища підприємства належать способи залучення початкового капіталу?	
8	До яких факторів середовища підприємства належить рівень конкуренції?	
9	До яких факторів середовища підприємства належить система кредитування?	
10	До яких факторів середовища підприємства належать інформаційна та науково-методична підтримка підприємництва?	
<i>Блок запитань № 2</i>		
11	До яких факторів середовища підприємства належать способи отримання виробничих площ і приміщень для офісу фірми? <i>(шосте слово кросворда)</i>	
12	До яких факторів середовища підприємства належить наявність обмежень щодо здійснення окремих видів діяльності?	
13	До яких факторів середовища підприємства належить наявність досвіду щодо заняття бізнесом?	

Закінчення таблиці 21

1	2	3
14	До яких факторів середовища підприємства належить рівень інфляції? (перше слово кросворда)	
15	До яких факторів середовища підприємства належать наявність корупції, рекету та їхній вплив на розвиток підприємництва?	
16	До яких факторів середовища підприємства належать система оподаткування, податкові пільги? (четверте слово кросворда)	
17	До яких факторів середовища підприємства належить ставлення держави до підприємництва?	
18	До яких факторів середовища підприємства належить механізм роздержавлення та приватизації власності?	
19	До яких факторів середовища підприємства належать умови зовнішньоекономічної діяльності підприємців?	
20	До яких факторів середовища підприємства належать стан ринкової інфраструктури, можливості забезпечення нею функціонування бізнесу?	

2. Розв'язати поданий нижче кросворд.

Кросворд 5**По горизонталі:**

5. Фактор прямого впливу на функціонування підприємства.

8. Складова частина підприємницького середовища, яка містить фактори прямого та непрямого впливу.

10. ... середовище підприємства – механізм життєздатності підприємства, що забезпечує його самовиживання.

11. Фактор прямого впливу на функціонування підприємства – фінансово-кредитні ... .

По вертикалі:

2. Фактор прямого впливу на функціонування підприємства.

ЗАПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДО ТЕМИ 6 «ЕТИЧНА ТА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМЦЯ»

1. Дати відповіді на подані нижче запитання (див. табл. 22).

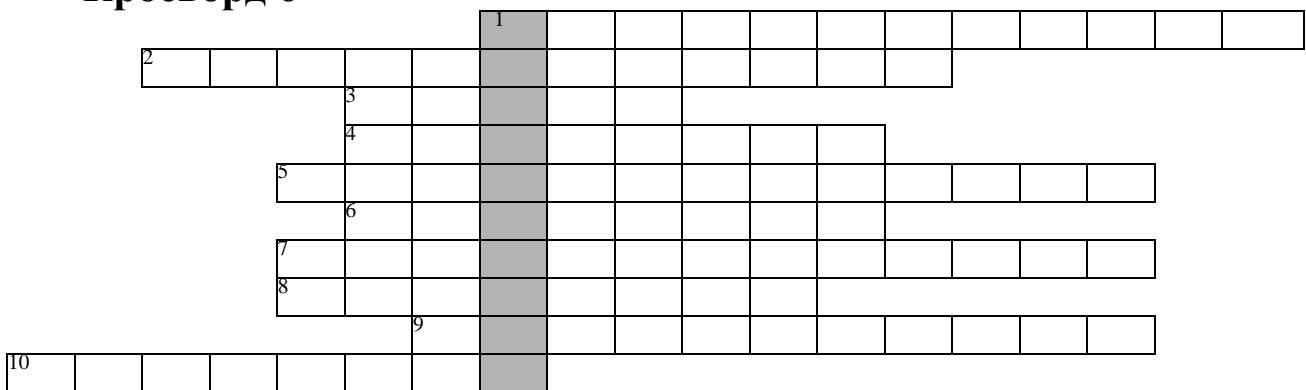
Таблиця 22

Запитання з теми 6

№ з/п	Запитання	Відповідь
<i>Блок запитань № 1</i>		
1	Елементами якої культури є прогресивні форми контрактних, субпідрядних відносин між різними підприємствами у процесі спеціалізації та кооперування виробництва?	
2	Елементами якої культури є передові форми участі найманих працівників у прибутках, придбанні акцій?	
3	Елементами якої культури є бригадна форма організації праці?	
4	До яких елементів культури підприємницької діяльності належить вид підприємницької діяльності?	
5	До яких елементів культури підприємницької діяльності належить сукупність професійних знань підприємця, виробничого досвіду та навичок? <i>(четверте слово кросворда)</i>	
6	До яких елементів культури підприємницької діяльності належать соціальні цінності й норми, зокрема віра та переконання?	
7	До яких елементів культури підприємницької діяльності належить рівень розвитку підприємства?	
8	До яких елементів культури підприємницької діяльності належить ступінь економічної свободи?	
9	До яких елементів культури підприємницької діяльності належить економічне мислення?	
10	До яких елементів культури підприємницької діяльності належить можливість збагачення?	

2. Розв'язати поданий нижче кросворд.

Кросворд 6

По горизонталі:

1. Метод впливу підприємця або менеджера на людей для спонукання їх до високоефективної праці, який залежить від стилю керівництва, манери поведінки з підлеглими.

2. Метод впливу підприємця або менеджера на людей для спонукання їх до високоефективної праці, який залежить від особистих якостей керівника.

3. Складник успішної підприємницької діяльності.

5. Стиль керівництва, за якого багато питань виносяться на обговорення колективу.

6. Складник успішної підприємницької діяльності.

7. Стиль керівництва, за якого керівник зосереджений на роботі.

8. Форма організації праці.

9. Стиль керівництва, за якого керівник зосереджений на людині.

10. Економічне ... – духовний елемент культури підприємницької діяльності.

По вертикалі:

1. Складник успішної підприємницької діяльності.

ЗАПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДО ТЕМИ 7 «ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ ПІДПРИЄМНИЦТВА»

1. Дати відповіді на подані нижче запитання (див. табл. 23).

Таблиця 23

Запитання з теми 7

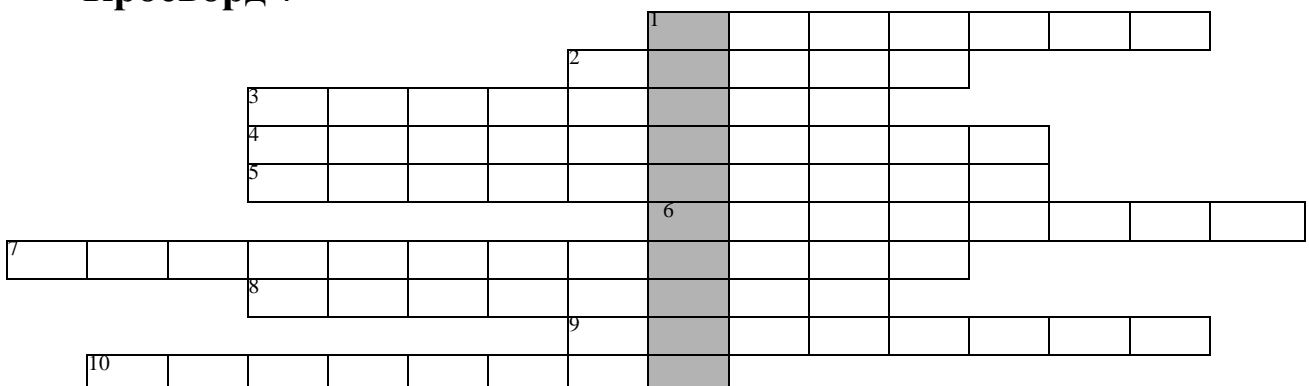
№ з/п	Запитання	Відповідь
1	2	3
<i>Блок запитань № 1</i>		
1	До якого виду господарських товариств належить господарське товариство, що має статутний капітал, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном?	
2	До якого виду господарських товариств належить господарське товариство, в якому один або декілька учасників здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і несуть за його зобов'язаннями додаткову солідарну відповідальність усім своїм майном, на яке за законом може бути звернено стягнення (повні учасники), а інші учасники присутні в діяльності товариства лише своїми вкладками (вкладники)? <i>(перше слово кросворда по вертикалі)</i>	
3	До якого виду господарських товариств належить господарське товариство, всі учасники якого відповідно до укладеного між ними договору здійснюють підприємницьку діяльність від імені товариства і несуть додаткову солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном? <i>(друге слово кросворда)</i>	
4	До якого виду господарських товариств належить господарське товариство, що має статутний капітал, поділений на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном підприємства, а акціонери несуть ризик збитків, пов'язаних із діяльністю товариства, у межах вартості належних їм акцій? <i>(п'яте слово кросворда)</i>	
5	До якого виду господарських товариств належить господарське товариство, кількісний склад акціонерів якого не може перевищувати 100?	
6	До якого виду господарських товариств належить господарське товариство, статутний капітал якого поділений на частки визначених установчими документами розмірів і яке несе відповідальність за своїми зобов'язаннями власним майном, а в разі його недостатності учасники цього товариства несуть додаткову солідарну відповідальність у визначеному установчими документами однаково кратному розмірі до вкладу кожного з учасників?	

Закінчення таблиці 23

1	2	3
7	До якого виду господарських товариств належить господарське товариство, що може здійснювати публічне та приватне розміщення акцій? (десяте слово кросворда)	
<i>Блок запитань № 2</i>		
8	До якої організаційно-правової форми об'єднань підприємств належить тимчасове статутне об'єднання підприємств для досягнення його учасниками певної спільної господарської мети (реалізації цільових програм, науково-технічних, будівельних проектів тощо)?	
9	До якої організаційно-правової форми об'єднань підприємств належить статутне об'єднання підприємств, а також інших організацій, на основі їх фінансової залежності від одного або групи учасників об'єднання, із централізацією функцій науково-технічного й виробничого розвитку, інвестиційної, фінансової, зовнішньоекономічної та іншої діяльності? (перше слово кросворда по горизонталі)	
10	До якої організаційно-правової форми об'єднань підприємств належить договірне об'єднання, створене задля постійної координації господарської діяльності підприємств, що об'єдналися, способом централізації однієї або кількох виробничих та управлінських функцій, розвитку спеціалізації і кооперації виробництва, організації спільних виробництв на основі об'єднання учасниками фінансових та матеріальних ресурсів для задоволення переважно господарських потреб його учасників?	
11	Як називається господарська організація, утворена у складі двох або більше підприємств задля координації їх виробничої, наукової та іншої діяльності для вирішення спільних економічних та соціальних завдань?	
12	До якої організаційно-правової форми об'єднань підприємств належить договірне об'єднання, створене на основі поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів підприємств, що об'єдналися, з делегуванням ними окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників органам його управління?	

2. Розв'язати поданий нижче кросворд.

Кросворд 7

По горизонталі:

3. Підприємства, в яких іноземна інвестиція становить 100 % статутного капіталу.

4. Підприємство, що діє на основі комунальної власності територіальної громади.

6. Підприємство, що діє на основі державної власності.

7. Підприємства, що утворюються зазвичай двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором), діють на основі об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управління справами, на основі корпоративних прав, зокрема через органи, що ними створені, участі засновників (учасників) у розподілі доходів та ризиків підприємства (кооперативні підприємства; підприємства, що утворюються у формі господарського товариства, а також інші підприємства, в тому числі засновані на приватній власності двох або більше осіб).

8. Підприємство, що діє на основі приватної власності громадян чи суб'єкта господарювання (юридичної особи).

9. Підприємства, що їх створює один засновник, який виділяє необхідне для того майно, формує відповідно до закону статутний капітал, не поділений на частки (паї), затверджує статут, розподіляє доходи, безпосередньо або через призначеного ним керівника керує підприємством і формує його трудовий колектив на засадах трудового найму, вирішує питання реорганізації та ліквідації підприємства (державні та комунальні підприємства; підприємства, засновані на власності об'єднання громадян, релігійної організації або на приватній власності засновника).

**ЗАПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ДО ТЕМИ 8 «МАЛЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО У СТРУКТУРІ
РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ»**

1. Дати відповіді на подані нижче запитання (див. табл. 24).

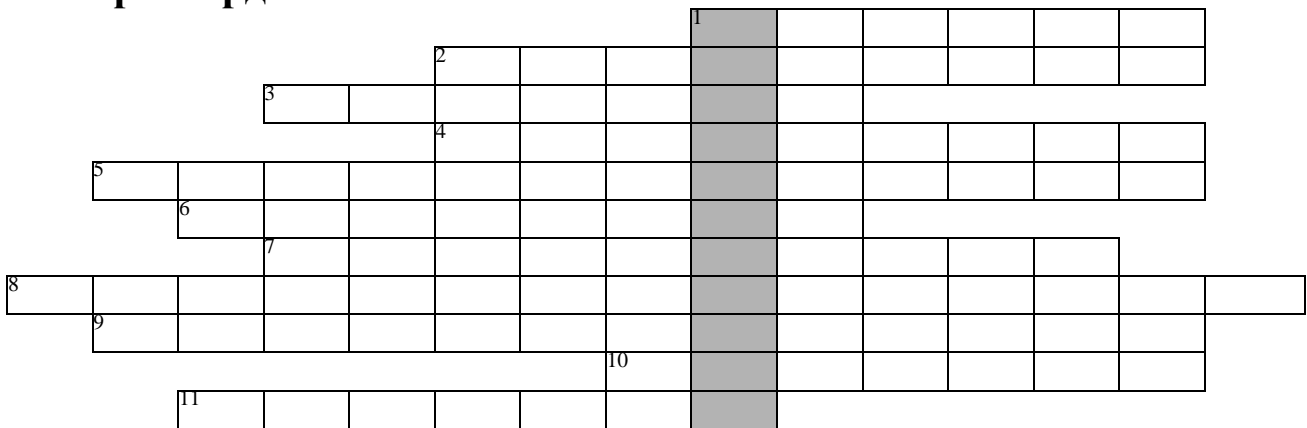
Таблиця 24

Запитання з теми 8

№ з/п	Запитання	Відповідь
<i>Блок запитань № 1</i>		
1	До якого виду державної підтримки суб'єктів малого й середнього підприємництва належить співпраця з міжнародними організаціями та іноземними державами у сфері розвитку малого й середнього підприємництва?	
2	Хто щорічно розробляє заходи щодо реалізації Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні?	
3	До якого виду державної підтримки суб'єктів малого й середнього підприємництва належить спрощення доступу до інформації в режимі реального часу? <i>(восьме слово кросворда)</i>	
4	До якого виду державної підтримки суб'єктів малого й середнього підприємництва належить надання цим суб'єктам навчально-методологічної, науково-методичної допомоги?	
5	До якого виду державної підтримки суб'єктів малого й середнього підприємництва належить часткова компенсація лізингових, факторингових платежів та платежів за користування гарантіями?	
6	Хто затвердив Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні?	
7	До якого виду державної підтримки суб'єктів малого й середнього підприємництва належить сприяння започаткуванню підприємницької діяльності за допомогою Інтернету? <i>(дев'яте слово кросворда)</i>	
8	До якого виду державної підтримки суб'єктів малого й середнього підприємництва належить сприяння поширенню за кордоном інформації про потенційні можливості вітчизняного малого й середнього підприємництва та забезпеченню доступу до іноземних інформаційних мереж для пошуку ділових партнерів?	
9	До якого виду державної підтримки суб'єктів малого й середнього підприємництва належить компенсація витратів на розвиток кооперації між суб'єктами малого й середнього підприємництва та великими підприємствами? <i>(сьоме слово кросворда)</i>	
10	До якого виду державної підтримки суб'єктів малого й середнього підприємництва належить сприяння розвитку венчурного підприємництва?	

2. Розв'язати поданий нижче кросворд.

Кросворд 8

По горизонталі:

1. Вид державної підтримки суб'єктів малого й середнього підприємництва – у сфері підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації управлінських ... та ... ведення бізнесу.

2. Вид державної підтримки суб'єктів малого й середнього підприємництва – у сфері ..., науки та промислового виробництва.

3. Державна підтримка не може надаватися суб'єктам малого й середнього підприємництва, які є кредитними організаціями, страховими організаціями, інвестиційними ..., недержавними пенсійними ..., професійними учасниками ринку цінних паперів, ломбардами.

4. Вид державної підтримки суб'єктів малого й середнього підприємництва – підтримка суб'єктів малого й середнього підприємництва, що провадять ... діяльність.

5. Державна підтримка не може надаватися суб'єктам малого й середнього підприємництва, які є ... України, за винятком випадків, передбачених міжнародними договорами України.

6. Особи – суб'єкти малого підприємництва.

10. Особи – суб'єкти малого підприємництва.

11. Державна підтримка не може надаватися суб'єктам малого й середнього підприємництва, які здійснюють ... в оренду нерухомого майна, що є одним з основних видів діяльності.

По вертикалі:

1. Основний вид фінансової державної підтримки – часткова ... лізингових, факторингових платежів та платежів за користування гарантіями.

ЗАПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДО ТЕМИ 9 «ПОРЯДОК СТВОРЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА»

1. Дати відповіді на подані нижче запитання (див. табл. 25).

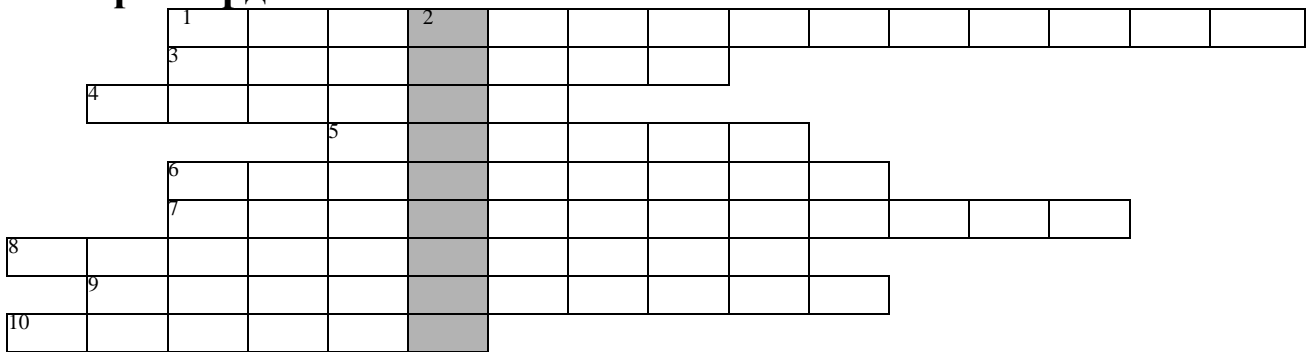
Таблиця 25

Запитання з теми 9

№ з/п	Запитання	Відповідь
<i>Блок запитань № 1</i>		
1	Указати пропущений термін у такій фразі: «У разі ... одного або кількох суб'єктів господарювання до іншого суб'єкта господарювання до цього останнього переходять усі майнові права та обов'язки попередніх суб'єктів господарювання». <i>(восьме слово кросворда)</i>	
2	Указати пропущений термін у такій фразі: «У разі ... одного суб'єкта господарювання в інший до новоутвореного суб'єкта господарювання переходять усі майнові права та обов'язки попереднього суб'єкта господарювання». <i>(сьоме слово кросворда)</i>	
3	Указати пропущений термін у такій фразі: «У разі ... одного або кількох нових суб'єктів господарювання до кожного з них переходять за роздільним актом (балансом) у відповідних частках майнові права та обов'язки реорганізованого суб'єкта». <i>(четверте слово кросворда)</i>	
4	Указати пропущений термін у такій фразі: «У разі ... суб'єктів господарювання всі майнові права та обов'язки кожного з них переходять до суб'єкта господарювання, утвореного внаслідок ... ». <i>(десяте слово кросворда)</i>	
5	Указати пропущений термін у такій фразі: «У разі ... суб'єкта господарювання усі його майнові права та обов'язки переходять за роздільним актом (балансом) у відповідних частках до кожного з нових суб'єктів господарювання, що утворені внаслідок цього ... ». <i>(п'яте слово кросворда)</i>	

2. Розв'язати поданий нижче кросворд.

Кросворд 9

По горизонталі:

1. Суб'єктами ... можуть бути громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці.

3. Установчий документ суб'єкта господарювання – засновницький ... .

6. Якій реєстрації підлягають суб'єкти господарювання?

9. До яких документів належить статут суб'єкта господарювання?

По вертикалі:

2. Установчий документ суб'єкта господарювання.

ЗАПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДО ТЕМИ 10 «БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ»

1. Дати відповіді на подані нижче запитання (див. табл. 26).

Таблиця 26

Запитання з теми 10

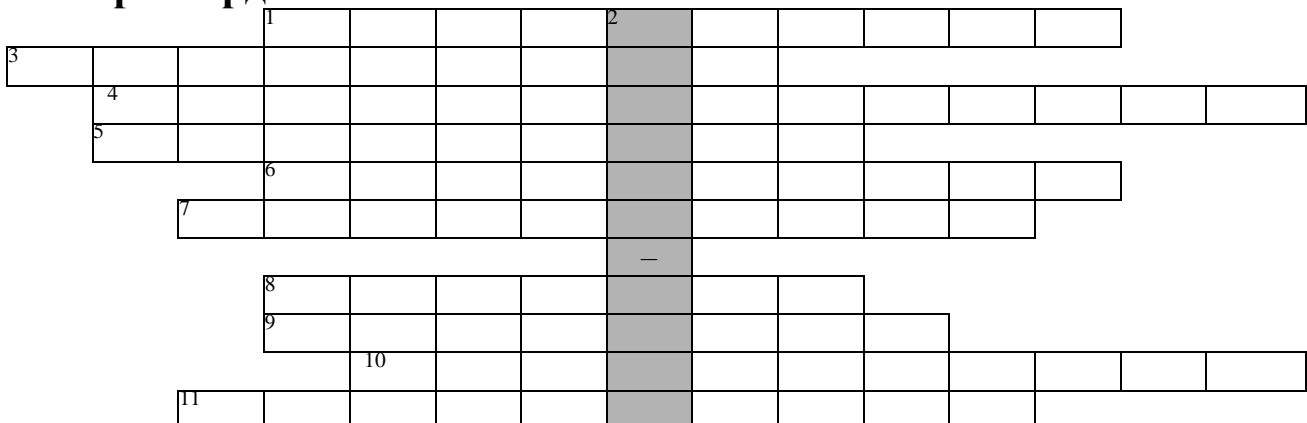
№ з/п	Запитання	Відповідь
1	2	3
<i>Блок запитань № 1</i>		
1	Який структурний елемент бізнес-плану передбачає стислий комплексний аналіз якості товарів і послуг, що їх планує випускати й надавати підприємство? <i>(друге слово терміна = третє слово кросворда)</i>	
2	Який структурний елемент бізнес-плану містить статистичне обґрунтування інших підрозділів бізнес-плану за допомогою плану доходів і видатків, плану грошових надходжень і платежів? <i>(перше слово терміна = сьоме слово кросворда)</i>	
3	Який структурний елемент бізнес-плану передбачає комплексний аналіз ринку, аналіз цінової політики? <i>(друге слово терміна = шосте слово кросворда)</i>	
4	Який структурний елемент бізнес-плану містить інформацію про організаційно-правову форму, дату й місце реєстрації, прізвища засновників?	
5	Який структурний елемент бізнес-плану передбачає визначення слабких сторін обраного виду підприємницької діяльності? <i>(останнє слово терміна = десяте слово кросворда)</i>	
6	Який структурний елемент бізнес-плану передбачає засоби захисту інтелектуальної власності?	
7	Який структурний елемент бізнес-плану містить стислу характеристику запропонованого проекту? <i>(перше слово терміна = восьме слово кросворда)</i>	
8	Який структурний елемент бізнес-плану містить дані про управлінський апарат підприємства, контроль та координацію його діяльності?	
9	Який структурний елемент бізнес-плану містить визначення сфери діяльності підприємства?	
10	Який структурний елемент бізнес-плану містить опис виробничого процесу, технології виробництва, виробничих приміщень? <i>(перше слово терміна = перше слово кросворда)</i>	
<i>Блок запитань № 2</i>		
11	Який структурний елемент бізнес-плану передбачає розроблення збутової політики?	

Закінчення таблиці 26

1	2	3
12	Який структурний елемент бізнес-плану містить статистичне обґрунтування інших підрозділів бізнес-плану за допомогою прогнозування обсягів очікуваного прибутку, інвестицій?	
13	Який структурний елемент бізнес-плану містить інформацію про історію виникнення підприємства? (перше слово терміна = дев'яте слово кросворда)	
14	Який структурний елемент бізнес-плану містить дані про засновників? (перше слово терміна = четверте слово кросворда)	
15	Який структурний елемент бізнес-плану містить перелік наявних у підприємства патентів і ліцензій?	
16	Який структурний елемент бізнес-плану передбачає захист його інтересів перед постачальниками, кредиторами? (перше слово терміна = n'яте слово кросворда)	
17	Який структурний елемент бізнес-плану містить статистичне обґрунтування інших підрозділів бізнес-плану за допомогою балансового звіту підприємства?	
18	Який структурний елемент бізнес-плану містить ретельну оцінку витрат, прибутків (збитків) та їх використання?	
19	Який структурний елемент бізнес-плану містить опис рівня техніки, постачальників сировини й матеріалів, розташування підприємства, транспортної та комунікаційної інфраструктури?	
20	Який структурний елемент бізнес-плану містить аналіз стану справ у галузі? (останнє слово терміна = одинадцяте слово кросворда)	

2. Розв'язати поданий нижче кросворд.

Кросворд 10

По вертикалі:

2. Документ, який містить комплексне обґрунтування стратегії (програми) розвитку всіх сфер діяльності підприємства на основі поточного та перспективного планування такої діяльності.

ЗАПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДО ТЕМИ 11 «СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

1. Дати відповіді на подані нижче запитання (див. табл. 27).

Таблиця 27

Запитання з теми 11

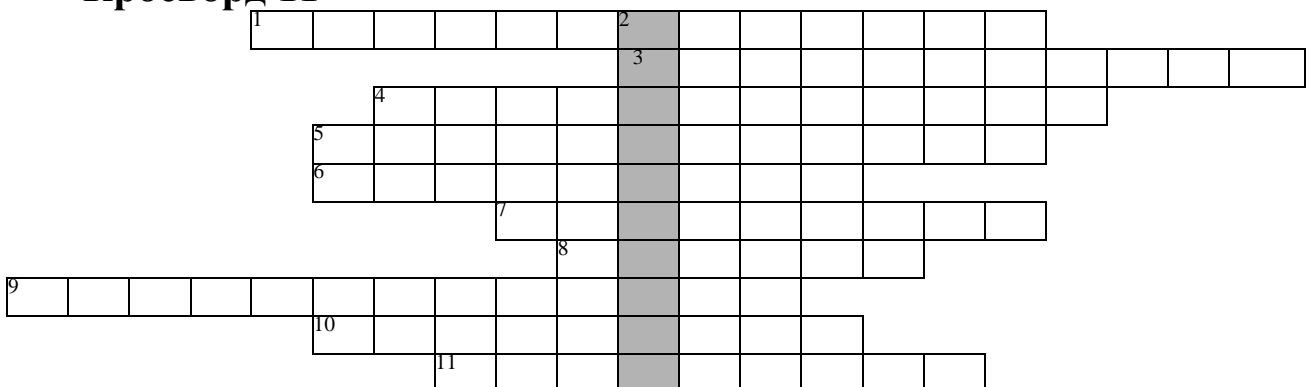
№ з/п	Запитання	Відповідь
1	2	3
<i>Блок запитань № 1</i>		
1	Яка стратегія є загальним планом дослідження ринків і вимог споживачів? <i>(четверте слово кросворда)</i>	
2	Яка стратегія є пасивною?	
3	Яка стратегія є загальним планом альтернативного вибору джерел фінансування? <i>(одинадцяте слово кросворда)</i>	
4	Яка стратегія полягає у зниженні витрат і цін, пошуку нових ринків збуту?	
5	Яка стратегія полягає у придбанні інших фірм? <i>(п'яте слово кросворда)</i>	
6	Яка стратегія передбачає підтримання становища на ринку?	
7	Яка стратегія полягає в прагненні отримати прибуток, вищий за середній у галузі?	
8	Яка стратегія характерна для більшості компаній, які розпочинають свій бізнес?	
9	Яка стратегія розробляється під впливом суспільства? <i>(сьоме слово кросворда)</i>	
10	Яка стратегія спрямовується на підтримку ділової стратегії? <i>(перше слово кросворда)</i>	
<i>Блок запитань № 2</i>		
11	Яка стратегія формується під впливом потреб менеджменту? <i>(дев'яте слово кросворда)</i>	
12	Яка стратегія полягає у виведенні на ринок унікальної продукції?	
13	Яка стратегія передбачає розвиток бізнесу в декількох сферах чи галузях?	
14	Яка стратегія передбачає комплексні дії щодо поступового згорання бізнесу?	
15	Яка стратегія є вужчою стратегією всередині функціональних напрямів? <i>(друге слово кросворда)</i>	
16	Яка стратегія є агресивною? <i>(третє слово кросворда)</i>	

Закінчення таблиці 27

1	2	3
17	Яка стратегія залежить від здатності подолати вхідні бар'єри галузі?	
18	Яка стратегія полягає в розробці заходів, спрямованих на посилення конкурентоспроможності? (восьме слово кросворда)	
19	Яка стратегія передбачає науково-дослідні розробки й інновації? (шосте слово кросворда)	
20	Яка стратегія будується на основі та відповідно до маркетингової стратегії? (десяте слово кросворда)	
<i>Блок запитань № 3</i>		
21	За яким критерієм розрізняють стратегії зростання, утримання та скорочення?	
22	Який підхід до формування стратегічного плану починається з вивчення навколишнього середовища підприємства?	
23	За яким критерієм розрізняють стратегії мінімальних витрат, диференціації та зосередження?	
24	Яка стратегія полягає у фокусуванні уваги на конкретній групі покупців?	
25	За яким критерієм розрізняють корпоративну, ділову, функціональну й операційну стратегії?	
26	Який підхід до формування стратегічного плану орієнтований на збереження статус-кво?	
27	За яким критерієм розрізняють стратегії лідера, претендента, послідовника та новачка в галузі?	
28	Який підхід до формування стратегічного плану спирається на використання економіко-математичних методів та моделей?	
29	За яким критерієм розрізняють стратегії вузької спеціалізації та диверсифікації?	
30	За яким критерієм розрізняють маркетингову, виробничу, фінансову, організаційну та соціальну стратегії?	

2. Розв'язати поданий нижче кросворд.

Кросворд 11

ЗАПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДО ТЕМИ 12 «ІННОВАЦІЙНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО»

1. Дати відповіді на подані нижче запитання (див. табл. 28).

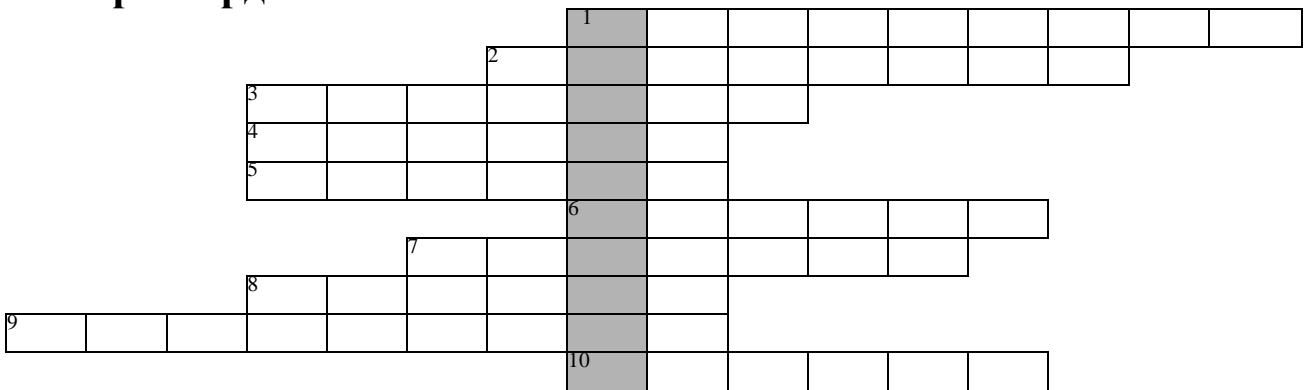
Таблиця 28

Запитання з теми 12

№ з/п	Запитання	Відповідь
<i>Блок запитань № 1</i>		
1	Конструктивне виконання пристрою, яке відповідає умовам патентоспроможності, тобто є новим і промислово придатним, – це ... . <i>(друге слово терміна = восьме слово кросворда)</i>	
2	Сімейство наукоємних підприємств, об'єднаних із науково-дослідними та навчальними закладами задля інтеграції науки з виробництвом й освітою для розробки високих і надвисоких технологій, створення сприятливих умов для генерування ідей і їх реалізації, – це ... . <i>(перше слово кросворда по вертикалі)</i>	
3	Нове конструктивне вирішення виробу, що визначає його зовнішній вигляд, придатне для відтворення промисловим способом, – це ... . <i>(друге слово терміна = n'яте слово кросворда)</i>	
4	Спеціальна організація, головним завданням якої є створення сприятливого клімату для розвитку підприємництва, – це	
5	Об'єктом чого зазвичай можуть бути пристрої (машини, механізми, прилади)?	
6	Діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок, – це	
7	Об'єктом чого можуть бути форма, малюнок чи розфарбування або їх поєднання, що визначають зовнішній вигляд промислового виробу?	
8	Технічне рішення в будь-якій галузі суспільно корисної діяльності, яке відповідає умовам патентоспроможності, тобто є новим, має винахідницький рівень і придатне для використання, – це ... . <i>(третє слово кросворда)</i>	
9	Об'єктом чого можуть бути продукти та способи?	
10	Технологічний центр, який об'єднує невелику кількість підприємств із передовою технологією та виконує замовлення на створення й освоєння нових розробок, виробництво суперсучасного обладнання та приладів, – це ... . <i>(перше слово кросворда по горизонталі)</i>	

2. Розв'язати поданий нижче кросворд.

Кросворд 12

По горизонталі:

2. Об'єкт корисної моделі.

4. Об'єкт корисної моделі.

6. Об'єкт корисної моделі.

7. Об'єкт винаходу.

9. Новостворені й удосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.

10. Об'єкт винаходу.

**ЗАПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ДО ТЕМИ 13 «КООПЕРАЦІЙНІ ЗВ'ЯЗКИ ТА
САМООРГАНІЗАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА»**

1. Дати відповіді на подані нижче запитання (див. табл. 29).

Таблиця 29

Запитання з теми 13

№ з/п	Запитання	Відповідь
1	2	3
<i>Блок запитань № 1</i>		
1	Яка форма інтеграції характерна для такої функціональної сфери інтеграції підприємств, як виробничо-збутова?	
2	До якої функціональної сфери інтеграції підприємств належить така форма інтеграції, як лізинг?	
3	Яка форма інтеграції характерна для такої функціональної сфери інтеграції підприємств, як інноваційна?	
4	До якої функціональної сфери інтеграції підприємств належить така форма інтеграції, як субпідряд?	
5	Яка форма інтеграції характерна для такої функціональної сфери інтеграції підприємств, як виробничо-фінансова?	
6	До якої функціональної сфери інтеграції підприємств належить така форма інтеграції, як венчурне фінансування?	
7	Яка форма інтеграції характерна для такої функціональної сфери інтеграції підприємств, як виробнича?	
8	До якої функціональної сфери інтеграції підприємств належить така форма інтеграції, як франчайзинг?	
<i>Блок запитань № 2</i>		
9	Угода, у результаті укладення якої лізингоотримувач одержує в платне користування від лізингодавця об'єкт лізингу на строк, близький до його повної амортизації, – це ... . <i>(перше слово терміна = перше слово кросворда по горизонталі)</i>	
10	Діяльність, яка здійснюється через придбання акцій нових фірм (тих, що будуть створюватися) або за рахунок кредитів із правом конверсії в акції, – це ... . <i>(перше слово терміна = n'яте слово кросворда)</i>	
11	Угода, яку укладають особи, що перебувають під юрисдикцією різних держав, або в разі, якщо майно чи платежі перетинають державні кордони, – це ... . <i>(перше слово терміна = третє слово кросворда)</i>	
12	Форма кооперативних зв'язків між великою відомою фірмою та малими підприємствами – це ... . <i>(перше слово кросворда по вертикалі)</i>	

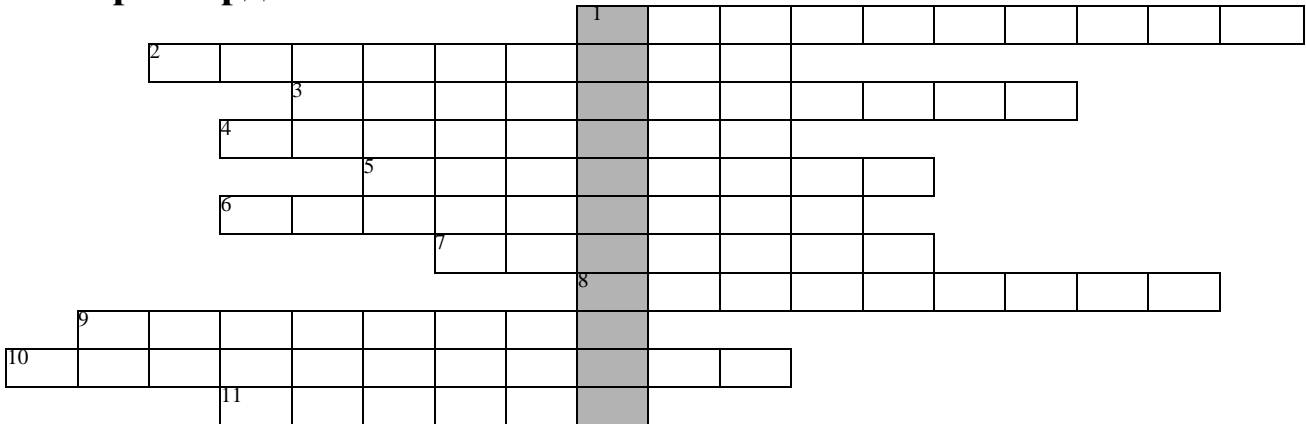
Продовження таблиці 29

1	2	3
13	Багатостороння угода лізингу за участю суб'єктів лізингу й одного або кількох кредиторів, які беруть участь у договорі лізингу власними коштами, – це ... . (перше слово терміна = сьоме слово кросворда)	
14	Діяльність, якою займаються самостійні фірми, що спеціалізуються на дослідженнях, конструкторських розробках і створенні нових продуктів, – це	
15	Лізингова угода, яка передбачає набуття лізингодавцем майна у власника й передачу йому цього майна в лізинг, – це ... . (перше слово терміна = восьме слово кросворда)	
16	Форма довгострокових відносин у сфері постачання між головною фірмою, яка виробляє великий обсяг готової продукції, і багатьма малими підприємствами, які функціонують на основі подетальної, технологічної та модельної спеціалізації при виробництві продукції, що випускається невеликими партіями або за вузькою номенклатурою, – це ... . (друге слово кросворда)	
17	Договір лізингу, за яким лізингоотримувач одержує в платне користування від лізингодавця об'єкт лізингу на строк, менший від строку, за який амортизується 90 % вартості об'єкта лізингу, визначеної в день укладення угоди, – це	
18	Підприємницька діяльність, яка спрямована на інвестування власних і залучених коштів в оновлення матеріально-технічної бази підприємств різних форм власності, – це ... . (одинадцятье слово кросворда)	
<i>Блок запитань № 3</i>		
19	До якого виду венчурних фірм належать середні та малі фірми, що орієнтуються на задоволення місцевих потреб? (шосте слово кросворда)	
20	До якого виду венчурних фірм належать фірми, що мають великі капітали?	
21	До якого виду венчурних фірм належать фірми, що задовольняють попит, який формується під впливом моди, реклами й інших засобів?	
22	До якого виду венчурних фірм належать фірми, що суттєво перетворюють наявні ринки? (десяте слово кросворду)	
23	До якого виду венчурних фірм належать фірми, що мають високий рівень освоєння сучасних технологій?	
24	До якого виду венчурних фірм належать фірми, орієнтовані на обмежений сегмент ринку? (четверте слово кросворда)	
25	До якого виду венчурних фірм належать фірми, що організовують широкомасштабне стандартне виробництво масового товару для широкого вжитку?	
26	До якого виду венчурних фірм належать фірми, що спеціалізуються на створенні нових ринків?	
27	До якого виду венчурних фірм належать великі фірми, що сповідують силову стратегію? (дев'яте слово кросворда)	

Закінчення таблиці 29

1	2	3
28	До якого виду венчурних фірм належать фірми, головним завданням яких є просування нових товарів на ринок?	

2. Розв'язати поданий нижче кросворд.

Кросворд 13

**ЗАПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ДО ТЕМИ 14 «ІНФРАСТРУКТУРНА ПІДТРИМКА
ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»**

1. Дати відповіді на подані нижче запитання (див. табл. 30).

Таблиця 30

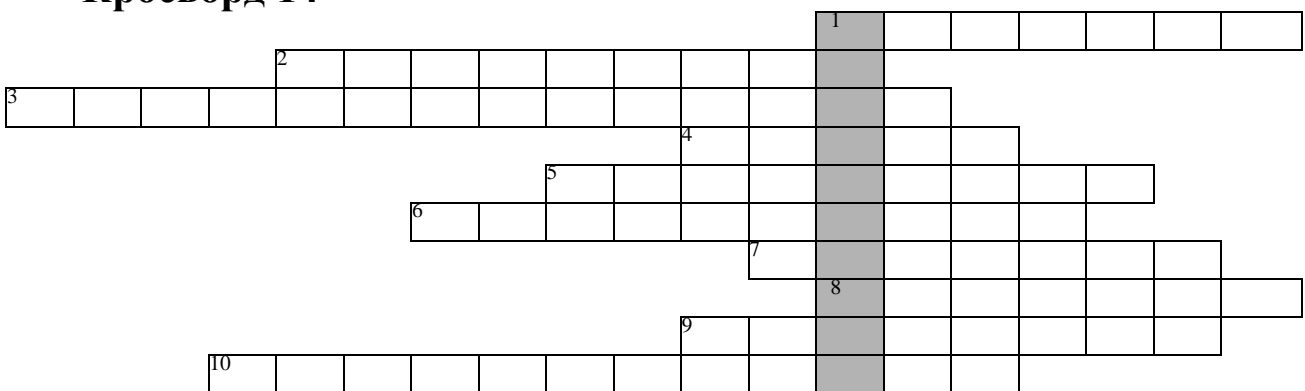
Запитання з теми 14

№ з/п	Запитання	Відповідь
1	2	3
<i>Блок запитань № 1</i>		
1	До якого підрозділу інфраструктури ринку належать комерційні банки?	
2	До якого підрозділу інфраструктури ринку належать дилерські фірми?	
3	До якого підрозділу інфраструктури ринку належать біржа праці й посередницькі фірми?	
4	До якого підрозділу інфраструктури ринку належать лізингові фірми?	
5	До якого підрозділу інфраструктури ринку належать аудиторські фірми?	
6	До якого підрозділу інфраструктури ринку належать брокерські фірми?	
7	До якого підрозділу інфраструктури ринку належать валютні та фондові біржі?	
8	До якого підрозділу інфраструктури ринку належить товарна біржа?	
9	До якого підрозділу інфраструктури ринку належать страхові компанії?	
10	До якого підрозділу інфраструктури ринку належать стабілізаційні фонди?	
<i>Блок запитань № 2</i>		
11	Яка інфраструктура ринку включає асоціації підприємців?	
12	Яка інфраструктура ринку включає фонди громадських об'єднань?	
13	Яка інфраструктура ринку включає товарні біржі?	
14	Яка інфраструктура ринку включає інвестиційні фонди?	
15	Яка інфраструктура ринку включає юридичні фірми?	
16	Яка інфраструктура ринку включає фондові біржі?	
17	Яка інфраструктура ринку включає засоби зв'язку?	
18	Яка інфраструктура ринку включає бізнес-інкубатори?	
19	Яка інфраструктура ринку включає гарантійні установи?	
20	Яка інфраструктура ринку включає брокерські контори?	
<i>Блок запитань № 3</i>		
21	Яка інфраструктура ринку включає страхові установи?	

Закінчення таблиці 30

1	2	3
22	Яка інфраструктура ринку включає аудиторські фірми?	
23	Яка інфраструктура ринку включає транспортні комунікації?	
24	Яка інфраструктура ринку включає консультативні фірми?	
25	Яка інфраструктура ринку включає валютні біржі?	
26	Яка інфраструктура ринку включає лізингові компанії?	
27	Яка інфраструктура ринку включає бізнес-центри?	
28	Яка інфраструктура ринку включає банки?	
29	Яка інфраструктура ринку включає торгові дома?	
30	Яка інфраструктура ринку включає кредитні спілки?	

2. Розв'язати поданий нижче кросворд.

Кросворд 14**По горизонталі:**

1. Біржа, яка є структурною частиною фінансового ринку.
2. Фірми, які займаються розподілом товарів певної фірми на певній території.
3. Фірми, які належать до інформаційно-аналітичної інфраструктури ринку.
4. Біржа, яка є структурною частиною ринку робочої сили.
5. Фірми, які надають в оренду промислові приміщення та обладнання.
6. Оптові торгові фірми, які не беруть на себе відповідальності за товар, не тримають товарних запасів, не фінансують угоду, не беруть на себе ризик, а зводять клієнтів, за що одержують у разі укладення угоди комісійні.
7. Біржа, яка є структурною частиною ринку засобів виробництва.
8. Біржа, яка є структурною частиною фінансового ринку.
9. Фірми, які належать до інформаційно-аналітичної інфраструктури ринку.

10. Фірми, які належать до інформаційно-аналітичної інфраструктури ринку.

По вертикалі:

1. Ринок, до складу якого належать валютні та фондові біржі, комерційні банки, страхові компанії, аудиторські фірми.

**ЗАПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ДО ТЕМИ 15 «МЕХАНІЗМ ДОСЯГНЕННЯ
ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО УСПІХУ»**

1. Дати відповіді на подані нижче запитання (див. табл. 31).

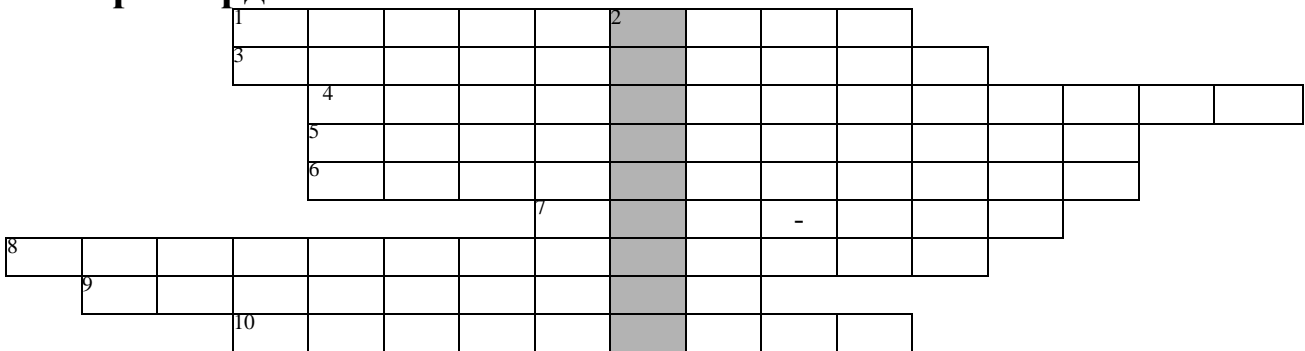
Таблиця 31

Запитання з теми 15

№ з/п	Запитання	Відповідь
<i>Блок запитань № 1</i>		
1	Суттєвим зняряддям у конкурентній боротьбі на товарному ринку в умовах прискорення науково-технічного прогресу є ... . <i>(сьоме слово кросворда)</i>	
2	Основою філософії бізнесу має стати концепція ... . <i>(третє слово кросворда)</i>	
3	Підприємницька діяльність починається з	
4	Обсяг потрібних ресурсів для відкриття справи залежить від	
5	Поштовхом для творчого ставлення до справи є створення	

2. Розв'язати поданий нижче кросворд.

Кросворд 15

По горизонталі:

1. Вид ресурсів, необхідних для початкового ведення бізнесу.
4. Одна із проблем, яка перешкоджає нормальному веденню бізнесу.
5. Вид ресурсів, необхідних для початкового ведення бізнесу.
6. На якому етапі організаційної діяльності підприємства найбільша кількість невдач пов'язана із фінансуванням і браком власних коштів?

8. Одна із проблем, яка перешкоджає нормальному веденню бізнесу.

9. На яких етапах організаційної діяльності підприємства найбільша кількість невдач пов'язана з невмінням забезпечити ритмічність і безперервну систему постачання сировини, матеріалів і комплектуючих за прийнятними цінами?

10. Яким повинен бути пошук замовлень споживачів?

По вертикалі:

2. Капітал, необхідний для відкриття справи.

ЗАПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДО ТЕМИ 16 «ЕФЕКТИВНІСТЬ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

1. Дати відповіді на подані нижче запитання (див. табл. 32).

Таблиця 32

Запитання з теми 16

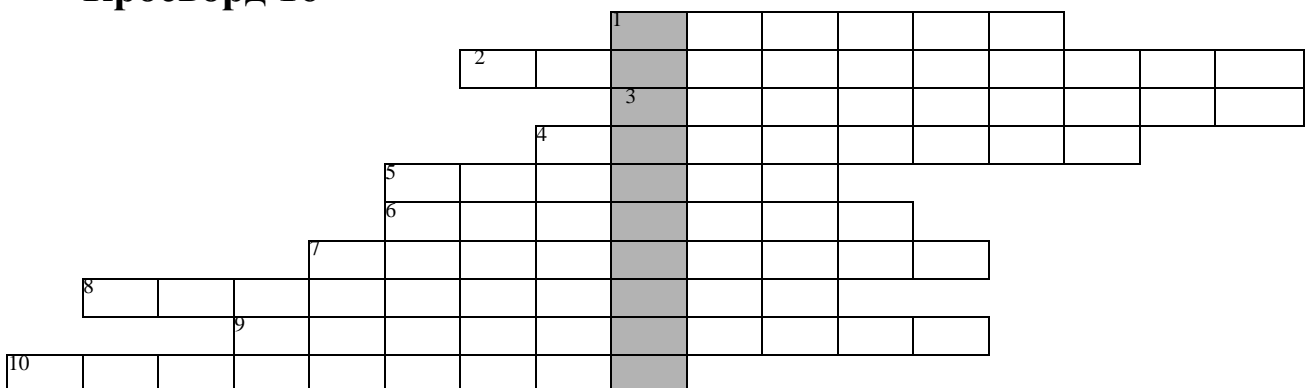
№ з/п	Запитання	Відповідь
1	2	3
<i>Блок запитань № 1</i>		
1	50 % витрат на монтаж за початковою вартістю – це ... . <i>(четверте слово терміна = дев'яте слово кросворда)</i>	
2	Указати рівень відсотків, пропущений у такій фразі: «Складські витрати на зберігання обладнання становлять ... його вартості».	
3	5–7 % вартості обладнання – це ... . <i>(перше слово терміна = друге слово кросворда)</i>	
4	Указати рівень відсотків, пропущений у такій фразі: «Витрати на демонтаж обладнання, яке вибуває, становлять ... витрат на монтаж за початковою вартістю».	
5	15–20 % вартості обладнання – це ... . <i>(третє слово терміна = п'яте слово кросворда)</i>	
6	Указати рівень відсотків, пропущений у такій фразі: «Транспортні витрати становлять ... вартості обладнання».	
7	3–5 % вартості обладнання – це ... . <i>(перше слово терміна = десяте слово кросворда)</i>	
8	Указати рівень відсотків, пропущений у такій фразі: «Витрати на монтаж нового обладнання становлять ... його вартості».	
<i>Блок запитань № 2</i>		
9	Чому дорівнює ліквідна вартість обладнання, яке вибуває за таких умов: початкова вартість обладнання, <i>тис. грн</i> – 5 000; термін експлуатації, <i>років</i> – 5; норма амортизації, % – 20?	
10	Чому дорівнює ліквідна вартість обладнання, яке вибуває за таких умов: початкова вартість обладнання, <i>тис. грн</i> – 5 000; термін експлуатації, <i>років</i> – 5; норма амортизації, % – 15?	
11	Чому дорівнює ліквідна вартість обладнання, яке вибуває за таких умов: початкова вартість обладнання, <i>тис. грн</i> – 5 000; термін експлуатації, <i>років</i> – 5; норма амортизації, % – 10?	

Закінчення таблиці 32

1	2	3
12	Чому дорівнює ліквідна вартість обладнання, яке вибуває за таких умов: початкова вартість обладнання, <i>тис. грн</i> – 5 000; термін експлуатації, <i>років</i> – 5; норма амортизації, % – 5?	
13	Чому дорівнює ліквідна вартість обладнання, яке вибуває за таких умов: початкова вартість обладнання, <i>тис. грн</i> – 5 000; термін експлуатації, <i>років</i> – 4; норма амортизації, % – 20?	
14	Чому дорівнює ліквідна вартість обладнання, яке вибуває за таких умов: початкова вартість обладнання, <i>тис. грн</i> – 5 000; термін експлуатації, <i>років</i> – 4; норма амортизації, % – 15?	
15	Чому дорівнює ліквідна вартість обладнання, яке вибуває за таких умов: початкова вартість обладнання, <i>тис. грн</i> – 5 000; термін експлуатації, <i>років</i> – 4; норма амортизації, % – 10?	
16	Чому дорівнює ліквідна вартість обладнання, яке вибуває за таких умов: початкова вартість обладнання, <i>тис. грн</i> – 5 000; термін експлуатації, <i>років</i> – 4; норма амортизації, % – 5?	
17	Чому дорівнює ліквідна вартість обладнання, яке вибуває за таких умов: початкова вартість обладнання, <i>тис. грн</i> – 5 000; термін експлуатації, <i>років</i> – 3; норма амортизації, % – 20?	
18	Чому дорівнює ліквідна вартість обладнання, яке вибуває за таких умов: початкова вартість обладнання, <i>тис. грн</i> – 5 000; термін експлуатації, <i>років</i> – 3; норма амортизації, % – 10?	

2. Розв'язати поданий нижче кросворд.

Кросворд 16

По горизонталі:

1. Елемент капітальних витрат на створення нового підприємства: витрати на сплату відсотків за ... .

3. Елемент капітальних витрат на створення нового підприємства: витрати на підготовку ... документів.

4. Елемент додаткових капітальних витрат на модернізацію (реконструкцію) підприємства: ... вартість обладнання, яке вибуває.

6. Елемент додаткових капітальних витрат на модернізацію (реконструкцію) підприємства: сума ... з отриманого доходу за продаж демонтованого обладнання.

7. Елемент капітальних витрат на створення нового підприємства: витрати на купівлю ... ділянки.

8. Елемент капітальних витрат на створення нового підприємства: витрати на ... роботи.

По вертикалі:

1. Витрати на створення нового підприємства.

По горизонталі:

1. «Продайте ... ваше і роздайте милостиню. Зробіть собі гамани, що не старіють, і скарб, що не зменшується на небесах, куди злодій не наближається і де міль не точить» (Лк. 12:33).

2. «Невірні ... – мерзота перед Господом, але правильна вага угодна Йому» (Притч. 11:1).

3. «Отже, все, чого бажаєте, щоб вам робили ..., так і ви робіть їм, – бо в цьому є Закон і Пророки» (Мф. 7:12).

4. «Або визнайте ... добрим і плід його добрим; або визнайте ... поганим і плід його поганим, бо ... пізнається з плоду» (Мф. 12:33).

5. «... правдиві вічно перебувають, а неправдивий язик – тільки на мить» (Притч. 12:19).

6. «Отже, віддайте всім належне: кому ... – ...; кому данину – данину; кому страх – страх; кому честь – честь» (Рим. 13:7).

7. «Не обманюйтесь: лихі ... псують добрі звичаї» (1 Кор. 15:33).

8. «Нагадуй їм, щоб слухалися і корилися начальству і властям, були готові на всяке добре діло, нікого не лихословили, були не сварливі, а тихі і виявляли всяку ... до всіх людей» (Тит. 3:1–2).

9. «Коли око твоє спокушає тебе, вирви його і кинь від себе: краще тобі з одним оком у ... увійти, аніж з двома очима бути вкинутим у гесну вогненну» (Мф. 18:9).

По вертикалі:

1. «У тебе ж, як твориш милостиню, нехай ліва рука твоя не знає, що робить правиця твоя, щоб ... твоя була потаємною; і Отець твій, Який бачить таємне, воздасть тобі явно» (Мф. 6:3–4).

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ТЕСТУВАННЯ

У навчальному посібнику сформовано по десять варіантів до трьох видів тестів. Тести призначені для закріплення теоретичних знань, повторення та модульного контролю. Правильні відповіді на тестові питання студенти мають знайти в рекомендованій літературі та в тексті лекцій під час самостійної підготовки до складання тестів.

Питання *тесту № 1* складені до таких тем:

1. Зміст підприємницької діяльності. Місце підприємництва в суспільстві.
2. Основи виникнення й розвитку підприємництва.
3. Підприємницька ідея та механізм її втілення.
4. Види підприємницької діяльності.
5. Зовнішнє середовище підприємницької діяльності.
6. Етична та соціальна відповідальність підприємця.

Варіанти цього тесту містять десять питань: 3 – із першої теми; 2 – із другої; 1 – із третьої; 1 – із четвертої; 2 – із п'ятої; 1 – із шостої.

Питання *тесту № 2* складені до таких тем:

7. Організаційні форми підприємництва.
8. Мале підприємництво у структурі ринкової економіки.
9. Порядок створення підприємства.
10. Бізнес-планування в підприємницькій діяльності.
11. Стратегії розвитку підприємницької діяльності.
12. Інноваційне підприємництво.

Варіанти цього тесту містять десять питань: 2 – із сьомої теми; 1 – із восьмої; 1 – із дев'ятої; 2 – із десятої; 3 – із одинадцятої; 1 – із дванадцятої.

Питання *тесту № 3* складені до таких тем:

13. Коопераційні зв'язки та самоорганізація суб'єктів підприємництва.
14. Інфраструктурна підтримка підприємницької діяльності.
15. Механізм досягнення підприємницького успіху.
16. Ефективність підприємницької діяльності.
17. Біблійні засади підприємництва.

Варіанти цього тесту містять десять питань: 3 – із тринадцятої теми; 3 – із чотирнадцятої; 1 – із п'ятнадцятої; 2 – із шістнадцятої; 1 – із сімнадцятої.

Закінчивши вивчення кожного змістового модуля, студенти пишуть відповідний тест. На всі питання тестів подано по чотири відповіді, серед яких одна правильна. Вона оцінюється двома балами.

ВАРІАНТИ 1–10 МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ 1 ДО ТЕМ 1–6**Варіант 1**

1. Який метод дослідження передбачає відмову від поверхових, несуттєвих сторін явища для розкриття його внутрішніх, суттєвих, сталих зв'язків?

- а) принцип суперечності;
- б) логічний підхід;
- в) метод абстракції;
- г) метод аналізу.

2. Укажіть автора такого висловлювання: «Підприємець – смілива людина з оригінальним мисленням, яка домагається успішного впровадження нових ідей».

- а) Давид Рікардо;
- б) Адам Сміт;
- в) Алан Маршалл;
- г) Поль Самуельсон.

3. Яка функція підприємницької діяльності полягає у сприянні процесу продукування нових бізнес-ідей?

- а) творча;
- б) організаційна;
- в) стимулювальна;
- г) особистісна.

4. Яка складова частина економічної системи охоплює відносини комбінування та концентрації виробництва?

- а) господарський механізм;
- б) виробничі відносини;
- в) техніко-економічні відносини;
- г) організаційно-економічні відносини.

5. Яка економічна система характеризується відокремленням ремесла від землеробства?

- а) первіснообщинного ладу;
- б) капіталізму;
- в) рабовласницького ладу;
- г) феодального суспільства.

6. Другим етапом алгоритму пошуку ринкової ніші є ... .
- а) розроблення різних політик підприємства;
  - б) визначення конкурентоспроможності підприємства;
  - в) аналіз конкурентних товарів або підприємств-конкурентів;
  - г) сегментація ринку.
7. Незалежний оптовий посередник, який торгує від свого імені й має право власності на товар, – це ... .
- а) брокер;
  - б) дистриб'ютор;
  - в) дилер;
  - г) мерчандайзер.
8. До яких факторів середовища підприємства належить рівень конкуренції?
- а) ресурсних;
  - б) соціальних;
  - в) організаційних;
  - г) економічних.
9. До яких факторів середовища підприємства належить рівень інфляції?
- а) соціальних;
  - б) фінансових;
  - в) організаційних;
  - г) економічних.
10. До яких елементів культури підприємницької діяльності належить сукупність професійних знань підприємця, виробничого досвіду та навичок?
- а) духовних;
  - б) інституційних;
  - в) особистісних;
  - г) матеріальних.

Варіант 2

1. Який метод дослідження передбачає комплексну характеристику цілого на основі знань, отриманих на етапі аналізу?
  - а) метод синтезу;
  - б) системний підхід;
  - в) логічний підхід;
  - г) принцип суперечності.

2. Укажіть автора такого висловлювання: «Підприємець – людина, яка виготовляє нове благо або старе благо нової якості».
  - а) Жан-Батист Сей;
  - б) Річард Кантільйон;
  - в) Алан Маршалл;
  - г) Йозеф Шумпетер.

3. Яка функція підприємницької діяльності полягає у створенні механізму підвищення ефективної та корисної праці?
  - а) творча;
  - б) стимулювальна;
  - в) господарська;
  - г) організаційна.

4. Яка складова частина економічної системи є сукупністю форм, методів і важелів розв'язання суперечностей суспільного способу виробництва?
  - а) організаційно-економічні відносини;
  - б) господарський механізм;
  - в) техніко-економічні відносини;
  - г) виробничі відносини.

5. Яка економічна система ґрунтується на технологічному способі виробництва, заснованому на ручній праці?
  - а) капіталізму;
  - б) феодального суспільства;
  - в) рабовласницького ладу;
  - г) первіснообщинного ладу.

6. Четвертим етапом алгоритму пошуку ринкової ніші є ... .
- а) розроблення різних політик підприємства;
  - б) визначення конкурентоспроможності підприємства;
  - в) сегментація ринку;
  - г) аналіз конкурентних товарів або підприємств-конкурентів.
7. Посередник між дистриб'ютором і роздрібним торговцем – це ... .
- а) дилер;
  - б) аукціоніст;
  - в) мерчандайзер;
  - г) комівоаяжер.
8. До яких факторів середовища підприємства належить процедура створення підприємства?
- а) економічних;
  - б) правових;
  - в) фінансових;
  - г) організаційних.
9. До яких факторів середовища підприємства належать наявність корупції, рекету та їхній вплив на розвиток підприємництва?
- а) соціальних;
  - б) економічних;
  - в) фінансових;
  - г) організаційних.
10. Елементами якої культури є передові форми участі найманих працівників у прибутках, придбанні акцій?
- а) інформаційної;
  - б) організаційно-економічної;
  - в) виробничих відносин;
  - г) техніко-економічної.

Варіант 3

1. Який метод дослідження передбачає розподіл цілого на окремі складові частини, елементи?
  - а) логічний підхід;
  - б) системний підхід;
  - в) метод аналізу;
  - г) метод синтезу.

2. Укажіть автора такого висловлювання: «Підприємець – це звичайний капіталіст».
  - а) Йозеф Шумпетер;
  - б) Фрідріх Хаєк;
  - в) Давид Рікардо;
  - г) Поль Самуельсон.

3. Яка функція підприємницької діяльності полягає в усуненні наявних проблем на макрорівні?
  - а) управлінська;
  - б) господарська;
  - в) захисна;
  - г) організаційна.

4. Яка складова частина економічної системи поділяється на типи й форми?
  - а) господарський механізм;
  - б) продуктивні сили;
  - в) організаційно-економічні відносини;
  - г) виробничі відносини.

5. Яка економічна система характеризується створенням кустарних виробництв і мануфактури?
  - а) феодалного суспільства;
  - б) первіснообщинного ладу;
  - в) капіталізму;
  - г) рабовласницького ладу.

6. Першим етапом алгоритму пошуку ринкової ніші є ... .
  - а) аналіз конкурентних товарів або підприємств-конкурентів;
  - б) визначення конкурентоспроможності підприємства;

- в) розробка різних політик підприємства;
- г) сегментація ринку.

7. Оптовик-посередник, що займається реалізацією товарів за допомогою розсилання каталогів потенційним покупцям, – це ... .

- а) дистриб'ютор;
- б) посилторговець;
- в) комівояжер;
- г) мерчандайзер.

8. До яких факторів середовища підприємства належить загальна макроекономічна стабільність у державі?

- а) соціальних;
- б) економічних;
- в) правових;
- г) фінансових.

9. До яких факторів середовища підприємства належить наявність обмежень щодо здійснення окремих видів діяльності?

- а) фінансових;
- б) правових;
- в) економічних;
- г) організаційних.

10. До яких елементів культури підприємницької діяльності належить рівень розвитку підприємства?

- а) матеріальних;
- б) інституційних;
- в) духовних;
- г) особистісних.

Варіант 4

1. Який метод дослідження передбачає потребу розв'язувати суперечливі проблеми?
  - а) метод абстракції;
  - б) принцип суперечності;
  - в) логічний підхід;
  - г) системний підхід.

2. Укажіть автора такого висловлювання: «Підприємець – людина, яка комбінує три класичні фактори виробництва (землю, капітал, працю)».
  - а) Жан-Батист Сей;
  - б) Адам Сміт;
  - в) Давид Рікардо;
  - г) Річард Кантільйон.

3. Яка функція підприємницької діяльності полягає в отриманні задоволення від своєї роботи?
  - а) організаційна;
  - б) творча;
  - в) особистісна;
  - г) стимулювальна.

4. Яка складова частина економічної системи характеризує відносини між людьми з приводу організації виробництва матеріальних благ і послуг?
  - а) організаційно-економічні відносини;
  - б) продуктивні сили;
  - в) господарський механізм;
  - г) виробничі відносини.

5. Яка економічна система у своєму розвитку проходить дві стадії?
  - а) рабовласницького ладу;
  - б) феодального суспільства;
  - в) первіснообщинного ладу;
  - г) капіталізму.

6. Третім етапом алгоритму пошуку ринкової ніші є ... .
- а) розробка різних політик підприємства;
  - б) визначення конкурентоспроможності підприємства;
  - в) сегментація ринку;
  - г) аналіз конкурентних товарів або підприємств-конкурентів.
7. Особа, яка діє від імені та в інтересах виробника або покупця, – це ... .
- а) торговий маклер;
  - б) комісіонер;
  - в) брокер;
  - г) агент.
8. До яких факторів середовища підприємства належать система нормативних документів щодо приватного підприємництва та малого бізнесу, її стабільність?
- а) економічних;
  - б) правових;
  - в) соціальних;
  - г) організаційних.
9. До яких факторів середовища підприємства належать система оподаткування, податкові пільги?
- а) організаційних;
  - б) економічних;
  - в) фінансових;
  - г) правових.
10. До яких елементів культури підприємницької діяльності належить можливість збагачення?
- а) матеріальних;
  - б) духовних;
  - в) особистісних;
  - г) інституційних.

Варіант 5

1. Який метод дослідження передбачає з'ясування чіткої послідовності основних заходів у діяльності підприємця?
  - а) метод аналізу;
  - б) системний підхід;
  - в) метод абстракції;
  - г) логічний підхід.

2. Укажіть автора/джерело такого висловлювання: «Підприємець – людина, що бере на себе зобов'язання з виробництва або будівництва об'єкта».
  - а) Поль Самуельсон;
  - б) Всезагальний словник комерції;
  - в) Господарський кодекс України;
  - г) Фрідріх Хаєк.

3. Яка функція підприємницької діяльності полягає в найефективнішому використанні ресурсів?
  - а) організаційна;
  - б) управлінська;
  - в) соціальна;
  - г) господарська.

4. Яка складова частина економічної системи забезпечує перетворення речовини природи відповідно до потреб людей?
  - а) продуктивні сили;
  - б) господарський механізм;
  - в) організаційно-економічні відносини;
  - г) виробничі відносини.

5. Яка економічна система характеризується відокремленням скотарських племен від землеробських?
  - а) рабовласницького ладу;
  - б) капіталізму;
  - в) феодального суспільства;
  - г) первіснообщинного ладу.

6. На якому етапі алгоритму пошуку ринкової ніші відбувається передбачення можливості отримання кредитів та їх повернення?

- а) третьому;
- б) першому;
- в) четвертому;
- г) другому.

7. Посередник, який за встановлену винагороду укладає угоди за дорученням і за рахунок комітента, але від свого імені, – це ... .

- а) торговий маклер;
- б) комівояжер;
- в) комісіонер;
- г) аукціоніст.

8. До яких факторів середовища підприємства належать емоційна мотивація та престижність підприємницької діяльності?

- а) психологічно-професійних;
- б) економічних;
- в) соціальних;
- г) правових.

9. До яких факторів середовища підприємства належить ставлення держави до підприємництва?

- а) організаційних;
- б) соціальних;
- в) правових;
- г) економічних.

10. Елементами якої культури є прогресивні форми контрактних, субпідрядних відносин між різними підприємствами у процесі спеціалізації та кооперування виробництва?

- а) організаційно-економічної;
- б) техніко-економічної;
- в) виробничих відносин;
- г) інформаційної.

Варіант 6

1. Який метод дослідження передбачає комплексну характеристику основних ланок підприємницької діяльності в їх єдності та взаємообумовленості?

- а) метод аналізу;
- б) системний підхід;
- в) метод синтезу;
- г) логічний підхід.

2. Укажіть автора/джерело такого висловлювання: «Підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність».

- а) Всезагальний словник комерції;
- б) Фрідріх Хаєк;
- в) Господарський кодекс України;
- г) Поль Самуельсон.

3. Яка функція підприємницької діяльності полягає в упровадженні нових форм заробітної плати?

- а) захисна;
- б) творча;
- в) організаційна;
- г) господарська.

4. Яка складова частина економічної системи є сукупністю форм, методів і важелів використання економічних законів?

- а) господарський механізм;
- б) техніко-економічні відносини;
- в) продуктивні сили;
- г) виробничі відносини.

5. Яка економічна система характеризується третім суспільним поділом праці?

- а) рабовласницького ладу;
- б) капіталізму;
- в) феодального суспільства;
- г) первіснообщинного ладу.

6. На якому етапі алгоритму пошуку ринкової ніші відбувається сегментація ринку?

- а) четвертому;
- б) третьому;
- в) другому;
- г) першому.

7. Посередник, який організовує та проводить торгівлю з публічного торгу, – це ... .

- а) брокер;
- б) аукціоніст;
- в) дилер;
- г) торговий маклер.

8. До яких факторів середовища підприємства належить система кредитування?

- а) економічних;
- б) ресурсних;
- в) організаційних;
- г) фінансових.

9. До яких факторів середовища підприємства належить наявність досвіду щодо заняття бізнесом?

- а) психологічно-професійних;
- б) економічних;
- в) організаційних;
- г) соціальних.

10. До яких елементів культури підприємницької діяльності належить вид підприємницької діяльності?

- а) інституційних;
- б) матеріальних;
- в) особистісних;
- г) духовних.

Варіант 7

1. Який метод дослідження передбачає відмову від поверхових, несуттєвих сторін явища для розкриття його внутрішніх, суттєвих, сталих зв'язків?

- а) логічний підхід;
- б) принцип суперечності;
- в) метод аналізу;
- г) метод абстракції.

2. Укажіть автора такого висловлювання: «Підприємництво насамперед пов'язане з особистою свободою».

- а) Поль Самуельсон;
- б) Давид Рікардо;
- в) Фрідріх Хаєк;
- г) Річард Кантільйон.

3. Яка функція підприємницької діяльності полягає у використанні механізму управління персоналом і фірмою?

- а) соціальна;
- б) управлінська;
- в) організаційна;
- г) господарська.

4. Яка складова частина економічної системи охоплює відносини спеціалізації та кооперування виробництва?

- а) виробничі відносини;
- б) техніко-економічні відносини;
- в) організаційно-економічні відносини;
- г) господарський механізм.

5. Яка економічна система характеризується значною часткою державної та церковної власності?

- а) капіталізму;
- б) первіснообщинного ладу;
- в) феодального суспільства;
- г) рабовласницького ладу.

6. На якому етапі алгоритму пошуку ринкової ніші відбувається розроблення постачальницької та цінової політики підприємства?

- а) четвертому;
- б) першому;
- в) третьому;
- г) другому.

7. Посередник при укладанні угод на біржі – це ... .

- а) дилер;
- б) аукціоніст;
- в) агент;
- г) брокер.

8. До яких факторів середовища підприємства належать способи залучення початкового капіталу?

- а) ресурсних;
- б) фінансових;
- в) економічних;
- г) організаційних.

9. До яких факторів середовища підприємства належать умови зовнішньоекономічної діяльності підприємців?

- а) правових;
- б) організаційних;
- в) економічних;
- г) фінансових.

10. До яких елементів культури підприємницької діяльності належить економічне мислення?

- а) матеріальних;
- б) інституційних;
- в) духовних;
- г) особистісних.

Варіант 8

1. Який метод дослідження передбачає розподіл цілого на окремі складові частини, елементи?
  - а) логічний підхід;
  - б) метод синтезу;
  - в) системний підхід;
  - г) метод аналізу.

2. Укажіть автора такого висловлювання: «Підприємницька здатність до організації виробництва – це окремий фактор виробництва».
  - а) Давид Рікардо;
  - б) Алан Маршалл;
  - в) Жан-Батист Сей;
  - г) Річард Кантільйон.

3. Яка функція підприємницької діяльності полягає у виготовленні товарів і послуг, необхідних суспільству?
  - а) соціальна;
  - б) організаційна;
  - в) особистісна;
  - г) захисна.

4. Яка складова частина економічної системи створює різноманітні блага?
  - а) техніко-економічні відносини;
  - б) господарський механізм;
  - в) продуктивні сили;
  - г) виробничі відносини.

5. Яка економічна система характеризується ринковими важелями саморегулювання економіки?
  - а) первіснообщинного ладу;
  - б) капіталізму;
  - в) рабовласницького ладу;
  - г) феодального суспільства.

6. На якому етапі алгоритму пошуку ринкової ніші відбувається визначення конкурентоспроможності підприємства?

- а) другому;
- б) першому;
- в) четвертому;
- г) третьому.

7. Посередник, який сам не бере участі в укладанні угоди, а тільки вказує на можливість її укладання, – це ... .

- а) торговий маклер;
- б) комісіонер;
- в) дистриб'ютор;
- г) мерчандайзер.

8. До яких факторів середовища підприємства належать стан грошового обігу й надійність національної грошової одиниці?

- а) правових;
- б) організаційних;
- в) економічних;
- г) фінансових.

9. До яких факторів середовища підприємства належать стан ринкової інфраструктури, можливості забезпечення нею функціонування бізнесу?

- а) організаційних;
- б) економічних;
- в) соціальних;
- г) ресурсних.

10. До яких елементів культури підприємницької діяльності належать соціальні цінності й норми, зокрема віра та переконання?

- а) духовних;
- б) матеріальних;
- в) особистісних;
- г) інституційних.

Варіант 9

1. Який метод дослідження передбачає з'ясування чіткої послідовності основних заходів у діяльності підприємця?

- а) метод синтезу;
- б) логічний підхід;
- в) системний підхід;
- г) метод аналізу.

2. Укажіть автора такого висловлювання: «Підприємець – це власник, який сам планує й організовує виробництво, розподіляє отримані доходи».

- а) Адам Сміт;
- б) Фрідріх Хаєк;
- в) Поль Самуельсон;
- г) Алан Маршалл.

3. Яка функція підприємницької діяльності полягає у створенні сприятливих умов функціонування бізнесу?

- а) стимулювальна;
- б) організаційна;
- в) творча;
- г) захисна.

4. Яка складова частина економічної системи є сукупністю форм, методів і важелів реалізації власності, а також усебічного розвитку людини?

- а) продуктивні сили;
- б) техніко-економічні відносини;
- в) організаційно-економічні відносини;
- г) господарський механізм.

5. Яка економічна система ґрунтується на ручній праці, суспільній власності, натуральному господарстві?

- а) рабовласницького ладу;
- б) феодального суспільства;
- в) капіталізму;
- г) первіснообщинного ладу.

6. На якому етапі алгоритму пошуку ринкової ніші відбувається розроблення збутової та рекламної політики підприємства?

- а) другому;
- б) першому;
- в) четвертому;
- г) третьому.

7. Збутовий посередник, який за дорученням підприємства не тільки продає, а й доставляє товар покупцю, – це ... .

- а) комівояжер;
- б) дистриб'ютор;
- в) мерчандайзер;
- г) агент.

8. До яких факторів середовища підприємства належить громадська думка щодо підприємницької діяльності?

- а) організаційних;
- б) соціальних;
- в) психологічно-професійних;
- г) правових.

9. До яких факторів середовища підприємства належить механізм роздержавлення та приватизації власності?

- а) фінансових;
- б) правових;
- в) економічних;
- г) організаційних.

10. Елементами якої культури є бригадна форма організації праці?

- а) інформаційної;
- б) організаційно-економічної;
- в) виробничих відносин;
- г) техніко-економічної.

Варіант 10

1. Який метод дослідження передбачає комплексну характеристику основних ланок підприємницької діяльності в їх єдності та взаємобумовленості?

- а) системний підхід;
- б) метод синтезу;
- в) метод аналізу;
- г) логічний підхід.

2. Укажіть автора такого висловлювання: «Підприємець – людина, яка діє в умовах ризику».

- а) Річард Кантільйон;
- б) Поль Самуельсон;
- в) Давид Рікардо;
- г) Фрідріх Хаєк.

3. Яка функція підприємницької діяльності полягає в самореалізації власної мети підприємця?

- а) творча;
- б) захисна;
- в) особистісна;
- г) соціальна.

4. Яка складова частина економічної системи є важливою стороною суспільного способу виробництва?

- а) господарський механізм;
- б) продуктивні сили;
- в) техніко-економічні відносини;
- г) виробничі відносини.

5. Яка економічна система характеризується виникненням колективної та державної форм власності?

- а) феодального суспільства;
- б) рабовласницького ладу;
- в) первіснообщинного ладу;
- г) капіталізму.

6. На якому етапі алгоритму пошуку ринкової ніші відбувається аналіз конкурентних товарів або підприємств-конкурентів?

- а) першому;
- б) другому;
- в) третьому;
- г) четвертому.

7. Посередник, що здійснює перепродаж товарів від свого імені й за свій рахунок, – це ... .

- а) комісіонер;
- б) дистриб'ютор;
- в) дилер;
- г) торговий маклер.

8. До яких факторів середовища підприємства належать інформаційна та науково-методична підтримка підприємництва?

- а) організаційних;
- б) соціальних;
- в) ресурсних;
- г) правових.

9. До яких факторів середовища підприємства належать способи отримання виробничих площ і приміщень для офісу фірми?

- а) організаційних;
- б) економічних;
- в) фінансових;
- г) ресурсних.

10. До яких елементів культури підприємницької діяльності належить ступінь економічної свободи?

- а) інституційних;
- б) матеріальних;
- в) духовних;
- г) особистісних.

ВАРІАНТИ 11–20 МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ 2 ДО ТЕМ 7–12**Варіант 11**

1. До якого виду господарських товариств належить господарське товариство, кількісний склад акціонерів якого не може перевищувати 100?

- а) з обмеженою відповідальністю;
- б) приватне акціонерне;
- в) публічне акціонерне;
- г) акціонерне.

2. До якої організаційно-правової форми об'єднань підприємств належить тимчасове статутне об'єднання підприємств для досягнення його учасниками певної спільної господарської мети (реалізації цільових програм, науково-технічних, будівельних проектів тощо)?

- а) корпорація;
- б) консорціум;
- в) концерн;
- г) асоціація.

3. Хто затвердив Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні?

- а) Верховна Рада України;
- б) Кабінет Міністрів України;
- в) Президент України;
- г) Прем'єр-міністр України.

4. Указати пропущений термін у такій фразі: «У разі ... одного або кількох суб'єктів господарювання до іншого суб'єкта господарювання до цього останнього переходять усі майнові права та обов'язки попередніх суб'єктів господарювання».

- а) перетворення;
- б) злиття;
- в) виділу;
- г) приєднання.

5. Який структурний елемент бізнес-плану передбачає засоби захисту інтелектуальної власності?

- а) опис підприємницької діяльності (бізнесу);

- б) фінансовий план;
- в) юридичний план;
- г) організаційний план.

6. Який структурний елемент бізнес-плану містить статистичне обґрунтування інших підрозділів бізнес-плану за допомогою балансового звіту підприємства?

- а) виробничий план;
- б) план маркетингу;
- в) фінансовий план;
- г) характеристика продукції.

7. Яка стратегія розробляється під впливом суспільства?

- а) зростання;
- б) організаційна;
- в) фінансова;
- г) соціальна.

8. Яка стратегія передбачає розвиток бізнесу в декількох сферах чи галузях?

- а) диверсифікації;
- б) диференціації;
- в) ділова;
- г) послідовника.

9. За яким критерієм розрізняють стратегії вузької спеціалізації та диверсифікації?

- а) способом досягнення конкурентних переваг;
- б) рівнем глобалізації бізнесу;
- в) функціональним;
- г) конкурентною позицією на ринку.

10. Об'єктом чого можуть бути форма, малюнок чи розфарбування або їх поєднання, що визначають зовнішній вигляд промислового виробу?

- а) корисної моделі;
- б) ноу-хау;
- в) промислового зразка;
- г) винаходу.

Варіант 12

1. До якого виду господарських товариств належить господарське товариство, статутний капітал якого поділений на частки визначених установчими документами розмірів і яке несе відповідальність за своїми зобов'язаннями власним майном, а в разі його недостатності учасники цього товариства несуть додаткову солідарну відповідальність у визначеному установчими документами однаково кратному розмірі до вкладу кожного з учасників?

- а) командитне;
- б) з обмеженою відповідальністю;
- в) з додатковою відповідальністю;
- г) повне.

2. Як називається господарська організація, утворена у складі двох або більше підприємств задля координації їх виробничої, наукової та іншої діяльності для вирішення спільних економічних та соціальних завдань?

- а) об'єднання підприємств;
- б) асоціація;
- в) концерн;
- г) корпорація.

3. До якого виду державної підтримки суб'єктів малого й середнього підприємництва належить часткова компенсація лізингових, факторингових платежів та платежів за користування гарантіями?

- а) інформаційної;
- б) суб'єктів малого й середнього підприємництва, що провадять експортну діяльність;
- в) у сфері інновацій, науки і промислового виробництва;
- г) фінансової.

4. Указати пропущений термін у такій фразі: «У разі ... одного або кількох нових суб'єктів господарювання до кожного з них переходять за роздільним актом (балансом) у відповідних частках майнові права та обов'язки реорганізованого суб'єкта».

- а) перетворення;
- б) приєднання;
- в) поділу;
- г) виділу.

5. Який структурний елемент бізнес-плану містить статистичне обґрунтування інших підрозділів бізнес-плану за допомогою плану доходів і видатків, плану грошових надходжень і платежів?
- а) характеристика продукції;
  - б) план маркетингу;
  - в) фінансовий план;
  - г) виробничий план.
6. Який структурний елемент бізнес-плану містить ретельну оцінку витрат, прибутків (збитків) та їх використання?
- а) виробничий план;
  - б) вступна частина;
  - в) фінансовий план;
  - г) оцінка ризику та страхування.
7. Яка стратегія полягає у зниженні витрат і цін, пошуку нових ринків збуту?
- а) утримання;
  - б) диверсифікації;
  - в) послідовника;
  - г) мінімальних витрат.
8. Яка стратегія полягає в розробці заходів, спрямованих на посилення конкурентоспроможності?
- а) претендента;
  - б) ділова;
  - в) диференціації;
  - г) організаційна.
9. За яким критерієм розрізняють корпоративну, ділову, функціональну й операційну стратегії?
- а) конкурентною позицією на ринку;
  - б) способом досягнення конкурентних переваг;
  - в) рівнем глобалізації бізнесу;
  - г) ієрархією в системі управління.
10. Діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок, – це ... .
- а) інноваційна;
  - б) організаційна;
  - в) інвестиційна;
  - г) маркетингова.

Варіант 13

1. До якого виду господарських товариств належить господарське товариство, що має статутний капітал, поділений на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном підприємства, а акціонери несуть ризик збитків, пов'язаних із діяльністю товариства, у межах вартості належних їм акцій?

- а) приватне акціонерне;
- б) публічне акціонерне;
- в) командитне;
- г) акціонерне.

2. До якої організаційно-правової форми об'єднань підприємств належить договірне об'єднання, створене на основі поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів підприємств, що об'єдналися, з делегуванням ними окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників органам його управління?

- а) концерн;
- б) асоціація;
- в) корпорація;
- г) консорціум.

3. До якого виду державної підтримки суб'єктів малого й середнього підприємництва належить надання цим суб'єктам навчально-методологічної, науково-методичної допомоги?

- а) інформаційної;
- б) консультаційної;
- в) у сфері інновацій, науки і промислового виробництва;
- г) у сфері підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації управлінських кадрів та кадрів ведення бізнесу.

4. Указати пропущений термін у такій фразі: «У разі ... суб'єкта господарювання усі його майнові права та обов'язки переходять за роздільним актом (балансом) у відповідних частках до кожного з нових суб'єктів господарювання, що утворені внаслідок цього ... ».

- а) поділу;
- б) виділу;
- в) приєднання;
- г) перетворення.

5. Який структурний елемент бізнес-плану передбачає визначення слабких сторін обраного виду підприємницької діяльності?

- а) організаційний план;
- б) виробничий план;
- в) оцінка ризику та страхування;
- г) загальна характеристика підприємства.

6. Який структурний елемент бізнес-плану містить інформацію про історію виникнення підприємства?

- а) вступна частина;
- б) загальна характеристика підприємства;
- в) юридичний план;
- г) опис підприємницької діяльності (бізнесу).

7. Яка стратегія передбачає підтримання становища на ринку?

- а) виробнича;
- б) лідера;
- в) організаційна;
- г) претендента.

8. Яка стратегія є вузькою стратегією всередині функціональних напрямів?

- а) операційна;
- б) утримання;
- в) вузької спеціалізації;
- г) фінансова.

9. Який підхід до формування стратегічного плану орієнтований на збереження статус-кво?

- а) адаптаційний;
- б) організаційний;
- в) оптимізаційний;
- г) «від досягнутого».

10. Об'єктом чого зазвичай можуть бути пристрої (машини, механізми, прилади)?

- а) ноу-хау;
- б) корисної моделі;
- в) винаходу;
- г) промислового зразка.

Варіант 14

1. До якого виду господарських товариств належить господарське товариство, всі учасники якого відповідно до укладеного між ними договору здійснюють підприємницьку діяльність від імені товариства і несуть додаткову солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном?

- а) повне;
- б) з додатковою відповідальністю;
- в) командитне;
- г) з обмеженою відповідальністю.

2. До якої організаційно-правової форми об'єднань підприємств належить договірне об'єднання, створене задля постійної координації господарської діяльності підприємств, що об'єдналися, способом централізації однієї або кількох виробничих та управлінських функцій, розвитку спеціалізації і кооперації виробництва, організації спільних виробництв на основі об'єднання учасниками фінансових та матеріальних ресурсів для задоволення переважно господарських потреб його учасників?

- а) консорціум;
- б) концерн;
- в) асоціація;
- г) корпорація.

3. До якого виду державної підтримки суб'єктів малого й середнього підприємництва належить сприяння поширенню за кордоном інформації про потенційні можливості вітчизняного малого й середнього підприємництва та забезпеченню доступу до іноземних інформаційних мереж для пошуку ділових партнерів?

- а) суб'єктів малого й середнього підприємництва, що провадять експортну діяльність;
- б) фінансової;
- в) консультаційної;
- г) інформаційної.

4. Указати пропущений термін у такій фразі: «У разі ... суб'єктів господарювання всі майнові права та обов'язки кожного з них переходять до суб'єкта господарювання, утвореного внаслідок ... ».

- а) злиття;
- б) поділу;
- в) приєднання;
- г) перетворення.

5. Який структурний елемент бізнес-плану містить дані про управлінський апарат підприємства, контроль та координацію його діяльності?

- а) план маркетингу;
- б) організаційний план;
- в) опис підприємницької діяльності (бізнесу);
- г) вступна частина.

6. Який структурний елемент бізнес-плану містить аналіз стану справ у галузі?

- а) вступна частина;
- б) оцінка ризику та страхування;
- в) юридичний план;
- г) опис підприємницької діяльності (бізнесу).

7. Яка стратегія є пасивною?

- а) мінімальних витрат;
- б) претендента;
- в) скорочення;
- г) послідовника.

8. Яка стратегія будується на основі та відповідно до маркетингової стратегії?

- а) фінансова;
- б) виробнича;
- в) операційна;
- г) ділова.

9. Яка стратегія полягає у фокусуванні уваги на конкретній групі покупців?

- а) зростання;
- б) маркетингова;
- в) зосередження;
- г) організаційна.

10. Технологічний центр, який об'єднує невелику кількість підприємств із передовою технологією та виконує замовлення на створення й освоєння нових розробок, виробництво суперсучасного обладнання та приладів, – це ... .

- а) інноваційний центр;
- б) технополіс;
- в) бізнес-інкубатор;
- г) технопарк.

Варіант 15

1. До якого виду господарських товариств належить господарське товариство, що може здійснювати публічне та приватне розміщення акцій?

- а) публічне акціонерне;
- б) приватне акціонерне;
- в) повне;
- г) акціонерне.

2. До якої організаційно-правової форми об'єднань підприємств належить статутне об'єднання підприємств, а також інших організацій, на основі їх фінансової залежності від одного або групи учасників об'єднання, із централізацією функцій науково-технічного й виробничого розвитку, інвестиційної, фінансової, зовнішньоекономічної та іншої діяльності?

- а) концерн;
- б) корпорація;
- в) асоціація;
- г) консорціум.

3. До якого виду державної підтримки суб'єктів малого й середнього підприємництва належить сприяння розвитку венчурного підприємництва?

- а) фінансової;
- б) інформаційної;
- в) у сфері інновацій, науки і промислового виробництва;
- г) суб'єктів малого й середнього підприємництва, що провадять експортну діяльність.

4. Указати пропущений термін у такій фразі: «У разі ... одного суб'єкта господарювання в інший до новоутвореного суб'єкта господарювання переходять усі майнові права та обов'язки попереднього суб'єкта господарювання».

- а) виділу;
- б) перетворення;
- в) приєднання;
- г) злиття.

5. Який структурний елемент бізнес-плану передбачає комплексний аналіз ринку, аналіз цінової політики?
- а) характеристика продукції;
  - б) виробничий план;
  - в) план маркетингу;
  - г) організаційний план.
6. Який структурний елемент бізнес-плану містить перелік наявних у підприємства патентів і ліцензій?
- а) юридичний план;
  - б) фінансовий план;
  - в) оцінка ризику та страхування;
  - г) характеристика продукції.
7. Яка стратегія полягає в прагненні отримати прибуток, вищий за середній у галузі?
- а) диференціації;
  - б) мінімальних витрат;
  - в) зростання;
  - г) операційна.
8. Яка стратегія формується під впливом потреб менеджменту?
- а) фінансова;
  - б) організаційна;
  - в) диверсифікації;
  - г) новачка.
9. За яким критерієм розрізняють маркетингову, виробничу, фінансову, організаційну та соціальну стратегії?
- а) функціональним;
  - б) ієрархією в системі управління;
  - в) конкурентною позицією на ринку;
  - г) рівнем глобалізації бізнесу.
10. Об'єктом чого можуть бути продукти та способи?
- а) промислового зразка;
  - б) корисної моделі;
  - в) корисного зразка;
  - г) винаходу.

Варіант 16

1. До якого виду господарських товариств належить господарське товариство, в якому один або декілька учасників здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і несуть за його зобов'язаннями додаткову солідарну відповідальність усім своїм майном, на яке за законом може бути звернено стягнення (повні учасники), а інші учасники присутні в діяльності товариства лише своїми вкладами (вкладники)?

- а) з обмеженою відповідальністю;
- б) командитне;
- в) повне;
- г) з додатковою відповідальністю.

2. Як називається господарська організація, утворена у складі двох або більше підприємств задля координації їх виробничої, наукової та іншої діяльності для вирішення спільних економічних та соціальних завдань?

- а) консорціум;
- б) корпорація;
- в) асоціація;
- г) об'єднання підприємств.

3. До якого виду державної підтримки суб'єктів малого й середнього підприємництва належить співпраця з міжнародними організаціями та іноземними державами у сфері розвитку малого й середнього підприємництва?

- а) консультаційної;
- б) у сфері підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації управлінських кадрів та кадрів ведення бізнесу;
- в) суб'єктів малого й середнього підприємництва, що провадять експортну діяльність;
- г) інформаційної.

4. Указати пропущений термін у такій фразі: «У разі ... одного або кількох суб'єктів господарювання до іншого суб'єкта господарювання до цього останнього переходять усі майнові права та обов'язки попередніх суб'єктів господарювання».

- а) злиття;
- б) перетворення;
- в) приєднання;
- г) виділу.

5. Який структурний елемент бізнес-плану містить опис виробничого процесу, технології виробництва, виробничих приміщень?
- а) загальна характеристика підприємства;
  - б) фінансовий план;
  - в) організаційний план;
  - г) виробничий план.
6. Який структурний елемент бізнес-плану містить опис рівня техніки, постачальників сировини й матеріалів, розташування підприємства, транспортної та комунікаційної інфраструктури?
- а) виробничий план;
  - б) вступна частина;
  - в) організаційний план;
  - г) юридичний план.
7. Яка стратегія характерна для більшості компаній, які розпочинають свій бізнес?
- а) вузької спеціалізації;
  - б) диверсифікації;
  - в) диференціації;
  - г) ділова.
8. Яка стратегія передбачає науково-дослідні розробки й інновації?
- а) виробнича;
  - б) зростання;
  - в) операційна;
  - г) претендента.
9. Який підхід до формування стратегічного плану спирається на використання економіко-математичних методів та моделей?
- а) оптимізаційний;
  - б) організаційний;
  - в) «від досягнутого»;
  - г) адаптаційний.
10. Сімейство наукоємних підприємств, об'єднаних із науково-дослідними та навчальними закладами задля інтеграції науки з виробництвом й освітою для розробки високих і надвисоких технологій, створення сприятливих умов для генерування ідей і їх реалізації, – це ... .
- а) бізнес-інкубатор;
  - б) інноваційний центр;
  - в) технополіс;
  - г) технопарк.

Варіант 17

1. До якого виду господарських товариств належить господарське товариство, що має статутний капітал, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном?

- а) повне;
- б) з додатковою відповідальністю;
- в) командитне;
- г) з обмеженою відповідальністю.

2. До якої організаційно-правової форми об'єднань підприємств належить тимчасове статутне об'єднання підприємств для досягнення його учасниками певної спільної господарської мети (реалізації цільових програм, науково-технічних, будівельних проектів тощо)?

- а) консорціум;
- б) асоціація;
- в) корпорація;
- г) концерн.

3. До якого виду державної підтримки суб'єктів малого й середнього підприємництва належить сприяння започаткуванню підприємницької діяльності за допомогою Інтернету?

- а) у сфері інновацій, науки і промислового виробництва;
- б) інформаційної;
- в) консультаційної;
- г) суб'єктів малого й середнього підприємництва, що провадять експортну діяльність.

4. Указати пропущений термін у такій фразі: «У разі ... одного або кількох нових суб'єктів господарювання до кожного з них переходять за роздільним актом (балансом) у відповідних частках майнові права та обов'язки реорганізованого суб'єкта».

- а) поділу;
- б) приєднання;
- в) виділу;
- г) перетворення.

5. Який структурний елемент бізнес-плану передбачає стислий комплексний аналіз якості товарів і послуг, що їх планує випускати й надавати підприємство?

- а) характеристика продукції;
- б) виробничий план;
- в) фінансовий план;
- г) план маркетингу.

6. Який структурний елемент бізнес-плану передбачає розроблення збутової політики?

- а) опис підприємницької діяльності (бізнесу);
- б) фінансовий план;
- в) організаційний план;
- г) план маркетингу.

7. Яка стратегія полягає у придбанні інших фірм?

- а) ділова;
- б) лідера;
- в) функціональна;
- г) корпоративна.

8. Яка стратегія передбачає комплексні дії щодо поступового згортання бізнесу?

- а) утримання;
- б) вузької спеціалізації;
- в) скорочення;
- г) мінімальних витрат.

9. За яким критерієм розрізняють стратегії зростання, утримання та скорочення?

- а) функціональним;
- б) стадіями життєвого циклу бізнесу;
- в) ієрархією в системі управління;
- г) конкурентною позицією на ринку.

10. Нове конструктивне вирішення виробу, що визначає його зовнішній вигляд, придатне для відтворення промисловим способом, – це ... .

- а) промисловий зразок;
- б) корисна модель;
- в) винахід;
- г) ноу-хау.

Варіант 18

1. До якого виду господарських товариств належить господарське товариство, статутний капітал якого поділений на частки визначених установчими документами розмірів і яке несе відповідальність за своїми зобов'язаннями власним майном, а в разі його недостатності учасники цього товариства несуть додаткову солідарну відповідальність у визначеному установчими документами однаково кратному розмірі до вкладу кожного з учасників?

- а) акціонерне;
- б) з обмеженою відповідальністю;
- в) повне;
- г) з додатковою відповідальністю.

2. До якої організаційно-правової форми об'єднань підприємств належить договірне об'єднання, створене задля постійної координації господарської діяльності підприємств, що об'єдналися, способом централізації однієї або кількох виробничих та управлінських функцій, розвитку спеціалізації і кооперації виробництва, організації спільних виробництв на основі об'єднання учасниками фінансових та матеріальних ресурсів для задоволення переважно господарських потреб його учасників?

- а) консорціум;
- б) корпорація;
- в) асоціація;
- г) концерн.

3. До якого виду державної підтримки суб'єктів малого й середнього підприємництва належить спрощення доступу до інформації в режимі реального часу?

- а) фінансової;
- б) консультаційної;
- в) у сфері інновацій, науки і промислового виробництва;
- г) інформаційної.

4. Указати пропущений термін у такій фразі: «У разі ... суб'єкта господарювання усі його майнові права та обов'язки переходять за роздільним актом (балансом) у відповідних частках до кожного з нових суб'єктів господарювання, що утворені внаслідок цього ... ».

- а) перетворення;
- б) виділу;
- в) поділу;
- г) приєднання.

5. Який структурний елемент бізнес-плану містить визначення сфери діяльності підприємства?
- а) опис підприємницької діяльності (бізнесу);
  - б) вступна частина;
  - в) організаційний план;
  - г) загальна характеристика підприємства.
6. Який структурний елемент бізнес-плану містить дані про засновників?
- а) організаційний план;
  - б) загальна характеристика підприємства;
  - в) вступна частина;
  - г) юридичний план.
7. Яка стратегія спрямовується на підтримку ділової стратегії?
- а) виробнича;
  - б) маркетингова;
  - в) функціональна;
  - г) корпоративна.
8. Яка стратегія є агресивною?
- а) послідовника;
  - б) новачка;
  - в) лідера;
  - г) претендента.
9. За яким критерієм розрізняють стратегії лідера, претендента, послідовника та новачка в галузі?
- а) ієрархією в системі управління;
  - б) конкурентною позицією на ринку;
  - в) способом досягнення конкурентних переваг;
  - г) рівнем глобалізації бізнесу.
10. Спеціальна організація, головним завданням якої є створення сприятливого клімату для розвитку підприємництва, – це ... .
- а) бізнес-інкубатор;
  - б) технопарк;
  - в) технополіс;
  - г) біржа.

Варіант 19

1. До якого виду господарських товариств належить господарське товариство, в якому один або декілька учасників здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і несуть за його зобов'язаннями додаткову солідарну відповідальність усім своїм майном, на яке за законом може бути звернено стягнення (повні учасники), а інші учасники присутні в діяльності товариства лише своїми вкладками (вкладники)?

- а) приватне акціонерне;
- б) повне;
- в) командитне;
- г) публічне акціонерне.

2. До якої організаційно-правової форми об'єднань підприємств належить статутне об'єднання підприємств, а також інших організацій, на основі їх фінансової залежності від одного або групи учасників об'єднання, із централізацією функцій науково-технічного й виробничого розвитку, інвестиційної, фінансової, зовнішньоекономічної та іншої діяльності?

- а) консорціум;
- б) асоціація;
- в) корпорація;
- г) концерн.

3. Хто щорічно розробляє заходи щодо реалізації Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні?

- а) Кабінет Міністрів України;
- б) Прем'єр-міністр України;
- в) Президент України;
- г) Верховна Рада України.

4. Указати пропущений термін у такій фразі: «У разі ... суб'єктів господарювання всі майнові права та обов'язки кожного з них переходять до суб'єкта господарювання, утвореного внаслідок ... ».

- а) поділу;
- б) приєднання;
- в) виділу;
- г) злиття.

5. Який структурний елемент бізнес-плану містить інформацію про організаційно-правову форму, дату й місце реєстрації, прізвища засновників?

- а) загальна характеристика підприємства;
- б) вступна частина;
- в) організаційний план;
- г) юридичний план.

6. Який структурний елемент бізнес-плану передбачає захист його інтересів перед постачальниками, кредиторами?

- а) організаційний план;
- б) оцінка ризику та страхування;
- в) юридичний план;
- г) вступна частина.

7. Яка стратегія є загальним планом дослідження ринків і вимог споживачів?

- а) маркетингова;
- б) організаційна;
- в) соціальна;
- г) ділова.

8. Яка стратегія залежить від здатності подолати вхідні бар'єри галузі?

- а) корпоративна;
- б) претендента;
- в) новачка;
- г) фінансова.

9. Який підхід до формування стратегічного плану починається з вивчення навколишнього середовища підприємства?

- а) організаційний;
- б) адаптаційний;
- в) оптимізаційний;
- г) «від досягнутого».

10. Конструктивне виконання пристрою, яке відповідає умовам патентоспроможності, тобто є новим і промислово придатним, – це ... .

- а) ноу-хау;
- б) корисна модель;
- в) промисловий зразок;
- г) винахід.

Варіант 20

1. До якого виду господарських товариств належить господарське товариство, всі учасники якого відповідно до укладеного між ними договору здійснюють підприємницьку діяльність від імені товариства і несуть додаткову солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном?

- а) з обмеженою відповідальністю;
- б) повне;
- в) з додатковою відповідальністю;
- г) командитне.

2. До якої організаційно-правової форми об'єднань підприємств належить договірне об'єднання, створене на основі поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів підприємств, що об'єдналися, з делегуванням ними окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників органам його управління?

- а) асоціація;
- б) корпорація;
- в) консорціум;
- г) концерн.

3. До якого виду державної підтримки суб'єктів малого й середнього підприємництва належить компенсація витрат на розвиток кооперації між суб'єктами малого й середнього підприємництва та великими підприємствами?

- а) суб'єктів малого й середнього підприємництва, що провадять експортну діяльність;
- б) у сфері інновацій, науки і промислового виробництва;
- в) у сфері підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації управлінських кадрів та кадрів ведення бізнесу;
- г) фінансової.

4. Указати пропущений термін у такій фразі: «У разі ... одного суб'єкта господарювання в інший до новоутвореного суб'єкта господарювання переходять усі майнові права та обов'язки попереднього суб'єкта господарювання».

- а) приєднання;
- б) злиття;
- в) перетворення;
- г) виділу.

5. Який структурний елемент бізнес-плану містить стислу характеристику запропонованого проекту?
- а) опис підприємницької діяльності (бізнесу);
  - б) характеристика продукції;
  - в) загальна характеристика підприємства;
  - г) вступна частина.
6. Який структурний елемент бізнес-плану містить статистичне обґрунтування інших підрозділів бізнес-плану за допомогою прогнозування обсягів очікуваного прибутку, інвестицій?
- а) фінансовий план;
  - б) характеристика продукції;
  - в) план маркетингу;
  - г) виробничий план.
7. Яка стратегія є загальним планом альтернативного вибору джерел фінансування?
- а) диференціації;
  - б) ділова;
  - в) фінансова;
  - г) диверсифікації.
8. Яка стратегія полягає у виведенні на ринок унікальної продукції?
- а) лідера;
  - б) новачка;
  - в) маркетингова;
  - г) диференціації.
9. За яким критерієм розрізняють стратегії мінімальних витрат, диференціації та зосередження?
- а) ієрархією в системі управління;
  - б) рівнем глобалізації бізнесу;
  - в) способом досягнення конкурентних переваг;
  - г) стадіями життєвого циклу бізнесу.
10. Технічне рішення в будь-якій галузі суспільно корисної діяльності, яке відповідає умовам патентоспроможності, тобто є новим, має винахідницький рівень і придатне для використання, – це ... .
- а) винахід;
  - б) корисна модель;
  - в) промисловий зразок;
  - г) корисний зразок.

ВАРІАНТИ 21–30 МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ З ДО ТЕМ 13–17**Варіант 21**

1. До якої функціональної сфери інтеграції підприємств належить така форма інтеграції, як венчурне фінансування?
  - а) інноваційної;
  - б) виробничої;
  - в) виробничо-фінансової;
  - г) виробничо-збутової.

2. Діяльність, яка здійснюється через придбання акцій нових фірм (тих, що будуть створюватися) або за рахунок кредитів із правом конверсії в акції, – це ... .
  - а) лізинг;
  - б) франчайзинг;
  - в) субпідрядна система;
  - г) венчурне фінансування.

3. До якого виду венчурних фірм належать великі фірми, що сповідують силову стратегію?
  - а) віоленти;
  - б) патієнти;
  - в) комутанти;
  - г) експлеренти (піонери).

4. До якого підрозділу інфраструктури ринку належить товарна біржа?
  - а) міжнародний ринок;
  - б) фінансовий ринок;
  - в) ринок засобів виробництва;
  - г) ринок робочої сили.

5. Яка інфраструктура ринку включає фонди громадських об'єднань?
  - а) теоретико-практична;
  - б) фінансово-кредитна;
  - в) інформаційно-аналітична;
  - г) організаційно-технічна.

6. Яка інфраструктура ринку включає консультативні фірми?
- а) фінансово-кредитна;
  - б) інформаційно-аналітична;
  - в) організаційно-технічна;
  - г) теоретико-практична.
7. Обсяг потрібних ресурсів для відкриття справи залежить від ... .
- а) ноу-хау;
  - б) ідеї;
  - в) команди однодумців;
  - г) сфери бізнесу.
8. Указати рівень відсотків, пропущений у такій фразі: «Витрати на демонтаж обладнання, яке вибуває, становлять ... витрат на монтаж за початковою вартістю».
- а) 3–5 %;
  - б) 5–7 %;
  - в) 15–20 %;
  - г) 50 %.
9. Чому дорівнює ліквідна вартість обладнання, яке вибуває за таких умов:
- початкова вартість обладнання – 5 000 тис. грн;
термін експлуатації – 3 роки;
норма амортизації – 10 %?
- а) 3 500 тис. грн;
  - б) 3 000 тис. грн;
  - в) 1 500 тис. грн;
  - г) 2 000 тис. грн.
10. Указати пропущене слово в такій біблійній фразі: «Піди до ..., лінивцю, подивися на дії її, і будь мудрим».
- а) сови;
  - б) бджоли;
  - в) мурахи;
  - г) змії.

Варіант 22

1. Яка форма інтеграції характерна для такої функціональної сфери інтеграції підприємств, як виробнича?
  - а) венчурне фінансування;
  - б) субпідряд;
  - в) франчайзинг;
  - г) лізинг.

2. Угода, у результаті укладення якої лізингоотримувач одержує в платне користування від лізингодавця об'єкт лізингу на строк, близький до його повної амортизації, – це ... .
  - а) фінансовий лізинг;
  - б) пайовий лізинг;
  - в) оперативний лізинг;
  - г) зворотний лізинг.

3. До якого виду венчурних фірм належать фірми, що спеціалізуються на створенні нових ринків?
  - а) комутанти;
  - б) патієнти;
  - в) віоленти;
  - г) експлеренти (піонери).

4. До якого підрозділу інфраструктури ринку належать валютні та фондові біржі?
  - а) ринок робочої сили;
  - б) ринок засобів виробництва;
  - в) міжнародний ринок;
  - г) фінансовий ринок.

5. Яка інфраструктура ринку включає брокерські контори?
  - а) організаційно-технічна;
  - б) фінансово-кредитна;
  - в) інформаційно-аналітична;
  - г) теоретико-практична.

6. Яка інфраструктура ринку включає банки?

- а) інформаційно-аналітична;
- б) теоретико-практична;
- в) фінансово-кредитна;
- г) організаційно-технічна.

7. Суттєвим зняряддям у конкурентній боротьбі на товарному ринку в умовах прискорення науково-технічного прогресу є ... .

- а) маркетинг;
- б) ноу-хау;
- в) ідея;
- г) команда однодумців.

8. Указати рівень відсотків, пропущений у такій фразі: «Транспортні витрати становлять ... вартості обладнання».

- а) 15–20 %;
- б) 50 %;
- в) 5–7 %;
- г) 3–5 %.

9. Чому дорівнює ліквідна вартість обладнання, яке вибуває за таких умов:

початкова вартість обладнання – 5 000 тис. грн;

термін експлуатації – 4 роки;

норма амортизації – 5 % ?

- а) 4 000 тис. грн;
- б) 3 000 тис. грн;
- в) 2 000 тис. грн;
- г) 1 000 тис. грн.

10. Указати пропущене слово в такій біблійній фразі: «Лінива рука робить ... ».

- а) безсилим;
- б) бідним;
- в) злодієм;
- г) неправдомовцем.

Варіант 23

1. До якої функціональної сфери інтеграції підприємств належить така форма інтеграції, як лізинг?
  - а) виробничої;
  - б) виробничо-збутової;
  - в) інноваційної;
  - г) виробничо-фінансової.

2. Форма довгострокових відносин у сфері постачання між головною фірмою, яка виробляє великий обсяг готової продукції, і багатьма малими підприємствами, які функціонують на основі подетальної, технологічної та модельної спеціалізації при виробництві продукції, що випускається невеликими партіями або за вузькою номенклатурою, – це ... .
  - а) венчурне фінансування;
  - б) франчайзинг;
  - в) субпідрядна система;
  - г) лізинг.

3. До якого виду венчурних фірм належать фірми, що задовольняють попит, який формується під впливом моди, реклами й інших засобів?
  - а) віоленти;
  - б) патієнти;
  - в) експлеренти (піонери);
  - г) комутанти.

4. До якого підрозділу інфраструктури ринку належать стабілізаційні фонди?
  - а) ринок робочої сили;
  - б) ринок засобів виробництва;
  - в) фінансовий ринок;
  - г) міжнародний ринок.

5. Яка інфраструктура ринку включає гарантійні установи?
  - а) інформаційно-аналітична;
  - б) фінансово-кредитна;
  - в) теоретико-практична;
  - г) організаційно-технічна.

6. Яка інфраструктура ринку включає торгові домаи?
- а) організаційно-технічна;
  - б) інформаційно-аналітична;
  - в) фінансово-кредитна;
  - г) теоретико-практична.
7. Основою філософії бізнесу має стати концепція ... .
- а) управління;
  - б) консалтингу;
  - в) маркетингу;
  - г) менеджменту.
8. Указати рівень відсотків, пропущений у такій фразі: «Складські витрати на зберігання обладнання становлять ... його вартості».
- а) 50 %;
  - б) 5–7 %;
  - в) 15–20 %;
  - г) 3–5 %.
9. Чому дорівнює ліквідна вартість обладнання, яке вибуває за таких умов:
- початкова вартість обладнання – 5 000 тис. грн;
термін експлуатації – 4 роки;
норма амортизації – 10 %?
- а) 1 000 тис. грн;
  - б) 4 000 тис. грн;
  - в) 3 000 тис. грн;
  - г) 2 000 тис. грн.
10. Указати пропущене слово в такій біблійній фразі: «Хто збирає влітку – ... розумний».
- а) син;
  - б) батько;
  - в) чоловік;
  - г) слуга.

Варіант 24

1. Яка форма інтеграції характерна для такої функціональної сфери інтеграції підприємств, як виробничо-збутова?
  - а) франчайзинг;
  - б) венчурне фінансування;
  - в) субпідряд;
  - г) лізинг.

2. Лізингова угода, яка передбачає набуття лізингодавцем майна у власника й передачу йому цього майна в лізинг, – це ... .
  - а) оперативний лізинг;
  - б) зворотний лізинг;
  - в) пайовий лізинг;
  - г) фінансовий лізинг.

3. До якого виду венчурних фірм належать фірми, що мають великі капітали?
  - а) віоленти;
  - б) експлеренти (піонери);
  - в) патієнти;
  - г) комутанти.

4. До якого підрозділу інфраструктури ринку належать комерційні банки?
  - а) ринок робочої сили;
  - б) міжнародний ринок;
  - в) ринок засобів виробництва;
  - г) фінансовий ринок.

5. Яка інфраструктура ринку включає товарні біржі?
  - а) фінансово-кредитна;
  - б) теоретико-практична;
  - в) організаційно-технічна;
  - г) інформаційно-аналітична.

6. Яка інфраструктура ринку включає кредитні спілки?

- а) організаційно-технічна;
- б) інформаційно-аналітична;
- в) теоретико-практична;
- г) фінансово-кредитна.

7. Поштовхом для творчого ставлення до справи є створення ... .

- а) організації;
- б) ідеї;
- в) команди однодумців;
- г) ноу-хау.

8. Указати рівень відсотків, пропущений у такій фразі: «Витрати на монтаж нового обладнання становлять ... його вартості».

- а) 5–7 %;
- б) 15–20 %;
- в) 50 %;
- г) 3–5 %.

9. Чому дорівнює ліквідна вартість обладнання, яке вибуває за таких умов:

початкова вартість обладнання – 5 000 тис. грн;

термін експлуатації – 4 роки;

норма амортизації – 15 %?

- а) 2 000 тис. грн;
- б) 1 250 тис. грн;
- в) 2 500 тис. грн;
- г) 3 000 тис. грн.

10. Указати пропущене слово (слова) в такій біблійній фразі: «Шлях лінивого – як ... ».

- а) темрява;
- б) непролазні хащі;
- в) болото;
- г) терновий пліт.

Варіант 25

1. До якої функціональної сфери інтеграції підприємств належить така форма інтеграції, як франчайзинг?
  - а) виробничої;
  - б) інноваційної;
  - в) виробничо-збутової;
  - г) виробничо-фінансової.

2. Діяльність, якою займаються самостійні фірми, що спеціалізуються на дослідженнях, конструкторських розробках і створенні нових продуктів, – це ...
  - а) субпідрядна система;
  - б) лізинг;
  - в) венчурний бізнес;
  - г) франчайзинг.

3. До якого виду венчурних фірм належать середні та малі фірми, що орієнтовані на задоволення місцевих потреб?
  - а) патієнти;
  - б) експлеренти (піонери);
  - в) комутанти;
  - г) віоленти.

4. До якого підрозділу інфраструктури ринку належать лізингові фірми?
  - а) ринок засобів виробництва;
  - б) міжнародний ринок;
  - в) ринок робочої сили;
  - г) фінансовий ринок.

5. Яка інфраструктура ринку включає інвестиційні фонди?
  - а) теоретико-практична;
  - б) організаційно-технічна;
  - в) інформаційно-аналітична;
  - г) фінансово-кредитна.

6. Яка інфраструктура ринку включає бізнес-центри?

- а) організаційно-технічна;
- б) інформаційно-аналітична;
- в) фінансово-кредитна;
- г) теоретико-практична.

7. Підприємницька діяльність починається з ... .

- а) ідеї;
- б) маркетингу;
- в) ноу-хау;
- г) команди однодумців.

8. 50 % витрат на монтаж за початковою вартістю – це ... .

- а) витрати на монтаж нового обладнання;
- б) витрати на демонтаж обладнання, яке вибуває;
- в) транспортні витрати;
- г) складські витрати на зберігання обладнання.

9. Чому дорівнює ліквідна вартість обладнання, яке вибуває за таких умов:

початкова вартість обладнання – 5 000 тис. грн;

термін експлуатації – 4 роки;

норма амортизації – 20 %?

- а) 2 500 тис. грн;
- б) 2 000 тис. грн;
- в) 4 000 тис. грн;
- г) 1 000 тис. грн.

10. Указати пропущене слово в такій біблійній фразі: «Лінощі занурюють у ... ».

- а) гріх;
- б) сонливість;
- в) занепад;
- г) забуття.

Варіант 26

1. Яка форма інтеграції характерна для такої функціональної сфери інтеграції підприємств, як виробничо-фінансова?

- а) венчурне фінансування;
- б) лізинг;
- в) франчайзинг;
- г) субпідряд.

2. Договір лізингу, за яким лізингоотримувач одержує в платне користування від лізингодавця об'єкт лізингу на строк, менший від строку, за який амортизується 90 % вартості об'єкта лізингу, визначеної в день укладення угоди, – це ... .

- а) оперативний лізинг;
- б) фінансовий лізинг;
- в) зворотний лізинг;
- г) пайовий лізинг.

3. До якого виду венчурних фірм належать фірми, що суттєво перетворюють наявні ринки?

- а) комутанти;
- б) віоленти;
- в) патієнти;
- г) експлеренти (піонери).

4. До якого підрозділу інфраструктури ринку належать біржа праці й посередницькі фірми?

- а) ринок засобів виробництва;
- б) ринок робочої сили;
- в) міжнародний ринок;
- г) фінансовий ринок.

5. Яка інфраструктура ринку включає асоціації підприємців?

- а) теоретико-практична;
- б) інформаційно-аналітична;
- в) організаційно-технічна;
- г) фінансово-кредитна.

6. Яка інфраструктура ринку включає страхові установи?

- а) організаційно-технічна;
- б) теоретико-практична;
- в) фінансово-кредитна;
- г) інформаційно-аналітична.

7. Обсяг потрібних ресурсів для відкриття справи залежить від ... .

- а) команди однодумців;
- б) ноу-хау;
- в) маркетингу;
- г) сфери бізнесу.

8. 5–7 % вартості обладнання – це ... .

- а) транспортні витрати;
- б) складські витрати на зберігання обладнання;
- в) витрати на демонтаж обладнання, яке вибуває;
- г) витрати на монтаж нового обладнання.

9. Чому дорівнює ліквідна вартість обладнання, яке вибуває за таких умов:

початкова вартість обладнання – 5 000 тис. грн;

термін експлуатації – 5 років;

норма амортизації – 5 % ?

- а) 0 тис. грн;
- б) 3 750 тис. грн;
- в) 1 250 тис. грн;
- г) 2 500 тис. грн.

10. Указати пропущене слово в такій біблійній фразі: «Служіть один одному, кожен тим ..., який прийняв».

- а) добром;
- б) багатством;
- в) даром;
- г) талантом.

Варіант 27

1. До якої функціональної сфери інтеграції підприємств належить така форма інтеграції, як субпідряд?
  - а) виробничої;
  - б) виробничо-збутової;
  - в) інноваційної;
  - г) виробничо-фінансової.

2. Форма кооперативних зв'язків між великою відомою фірмою та малими підприємствами – це ... .
  - а) венчурне фінансування;
  - б) франчайзинг;
  - в) лізинг;
  - г) субпідрядна система.

3. До якого виду венчурних фірм належать фірми, що мають високий рівень освоєння сучасних технологій?
  - а) віоленти;
  - б) експлеренти (піонери);
  - в) комутанти;
  - г) патієнти.

4. До якого підрозділу інфраструктури ринку належать дилерські фірми?
  - а) фінансовий ринок;
  - б) міжнародний ринок;
  - в) ринок робочої сили;
  - г) ринок засобів виробництва.

5. Яка інфраструктура ринку включає фондові біржі?
  - а) теоретико-практична;
  - б) організаційно-технічна;
  - в) фінансово-кредитна;
  - г) інформаційно-аналітична.

6. Яка інфраструктура ринку включає транспортні комунікації?

- а) організаційно-технічна;
- б) фінансово-кредитна;
- в) інформаційно-аналітична;
- г) теоретико-практична.

7. Суттєвим зняряддям у конкурентній боротьбі на товарному ринку в умовах прискорення науково-технічного прогресу є ... .

- а) ідея;
- б) команда однодумців;
- в) ноу-хау;
- г) маркетинг.

8. 3–5 % вартості обладнання – це ... .

- а) витрати на монтаж нового обладнання;
- б) складські витрати на зберігання обладнання;
- в) витрати на демонтаж обладнання, яке вибуває;
- г) транспортні витрати.

9. Чому дорівнює ліквідна вартість обладнання, яке вибуває за таких умов:

початкова вартість обладнання – 5 000 тис. грн;

термін експлуатації – 5 років;

норма амортизації – 10 %?

- а) 1 000 тис. грн;
- б) 3 750 тис. грн;
- в) 1 250 тис. грн;
- г) 2 500 тис. грн.

10. Указати пропущене слово в такій біблійній фразі: «Бо корінь усього лихого є ... ».

- а) гордість;
- б) заздрість;
- в) лінощі;
- г) срібллюбство.

Варіант 28

1. Яка форма інтеграції характерна для такої функціональної сфери інтеграції підприємств, як інноваційна?
  - а) лізинг;
  - б) франчайзинг;
  - в) субпідряд;
  - г) венчурне фінансування.

2. Багатостороння угода лізингу за участю суб'єктів лізингу й одного або кількох кредиторів, які беруть участь у договорі лізингу власними коштами, – це ... .
  - а) міжнародний лізинг;
  - б) зворотний лізинг;
  - в) пайовий лізинг;
  - г) фінансовий лізинг.

3. До якого виду венчурних фірм належать фірми, орієнтовані на обмежений сегмент ринку?
  - а) патієнти;
  - б) комутанти;
  - в) експлеренти (піонери);
  - г) віоленти.

4. До якого підрозділу інфраструктури ринку належать страхові компанії?
  - а) міжнародний ринок;
  - б) ринок засобів виробництва;
  - в) ринок робочої сили;
  - г) фінансовий ринок.

5. Яка інфраструктура ринку включає юридичні фірми?
  - а) фінансово-кредитна;
  - б) інформаційно-аналітична;
  - в) теоретико-практична;
  - г) організаційно-технічна.

6. Яка інфраструктура ринку включає валютні біржі?
- а) організаційно-технічна;
  - б) фінансово-кредитна;
  - в) інформаційно-аналітична;
  - г) теоретико-практична.
7. Основою філософії бізнесу має стати концепція ... .
- а) маркетингу;
  - б) консалтингу;
  - в) менеджменту;
  - г) управління.
8. 15–20 % вартості обладнання – це ... .
- а) витрати на монтаж нового обладнання;
  - б) транспортні витрати;
  - в) витрати на демонтаж обладнання, яке вибуває;
  - г) складські витрати на зберігання обладнання.
9. Чому дорівнює ліквідна вартість обладнання, яке вибуває за таких умов:
початкова вартість обладнання – 5 000 тис. грн;
термін експлуатації – 5 років;
норма амортизації – 15 %?
- а) 3 750 тис. грн;
  - б) 1 000 тис. грн;
  - в) 1 250 тис. грн;
  - г) 2 500 тис. грн.
10. Указати пропущене слово в такій біблійній фразі: «Стережіться, не творіть ... вашої перед людьми».
- а) доброти;
  - б) милостині;
  - в) молитви;
  - г) справи.

Варіант 29

1. Яка форма інтеграції характерна для такої функціональної сфери інтеграції підприємств, як виробнича?
  - а) франчайзинг;
  - б) субпідряд;
  - в) венчурне фінансування;
  - г) лізинг.

2. Підприємницька діяльність, яка спрямована на інвестування власних і залучених коштів в оновлення матеріально-технічної бази підприємств різних форм власності, – це ... .
  - а) венчурне фінансування;
  - б) субпідрядна система;
  - в) франчайзинг;
  - г) лізинг.

3. До якого виду венчурних фірм належать фірми, що організовують широкомасштабне стандартне виробництво масового товару для широкого вжитку?
  - а) патієнти;
  - б) експлеренти (піонери);
  - в) віоленти;
  - г) комутанти.

4. До якого підрозділу інфраструктури ринку належать брокерські фірми?
  - а) ринок засобів виробництва;
  - б) фінансовий ринок;
  - в) ринок робочої сили;
  - г) міжнародний ринок.

5. Яка інфраструктура ринку включає засоби зв'язку?
  - а) організаційно-технічна;
  - б) фінансово-кредитна;
  - в) інформаційно-аналітична;
  - г) теоретико-практична.

6. Яка інфраструктура ринку включає аудиторські фірми?

- а) теоретико-практична;
- б) організаційно-технічна;
- в) фінансово-кредитна;
- г) інформаційно-аналітична.

7. Поштовхом для творчого ставлення до справи є створення ... .

- а) організації;
- б) команди однодумців;
- в) ідеї;
- г) ноу-хау.

8. Указати рівень відсотків, пропущений у такій фразі: «Складські витрати на зберігання обладнання становлять ... його вартості.

- а) 50 %;
- б) 5–7 %;
- в) 3–5 %;
- г) 15–20 %.

9. Чому дорівнює ліквідна вартість обладнання, яке вибуває за таких умов:

початкова вартість обладнання – 5 000 тис. грн;

термін експлуатації – 5 років;

норма амортизації – 20 %?

- а) 0 тис. грн;
- б) 2 500 тис. грн;
- в) 1 250 тис. грн;
- г) 3 750 тис. грн.

10. Указати пропущене слово в такій біблійній фразі: «Добрий залишає спадщину й ... ».

- а) онукам;
- б) дітям;
- в) правнукам;
- г) нащадкам.

Варіант 30

1. До якої функціональної сфери інтеграції підприємств належить така форма інтеграції, як венчурне фінансування?
  - а) виробничо-збутової;
  - б) виробничої;
  - в) інноваційної;
  - г) виробничо-фінансової.

2. Угода, яку укладають особи, що перебувають під юрисдикцією різних держав, або в разі, якщо майно чи платежі перетинають державні кордони, – це ... .
  - а) міжнародний лізинг;
  - б) зворотний лізинг;
  - в) пайовий лізинг;
  - г) фінансовий лізинг.

3. До якого виду венчурних фірм належать фірми, головним завданням яких є просування нових товарів на ринок?
  - а) комутанти;
  - б) патієнти;
  - в) віоленти;
  - г) експлеренти (піонери).

4. До якого підрозділу інфраструктури ринку належать аудиторські фірми?
  - а) ринок засобів виробництва;
  - б) фінансовий ринок;
  - в) міжнародний ринок;
  - г) ринок робочої сили.

5. Яка інфраструктура ринку включає бізнес-інкубатори?
  - а) теоретико-практична;
  - б) організаційно-технічна;
  - в) фінансово-кредитна;
  - г) інформаційно-аналітична.

6. Яка інфраструктура ринку включає лізингові компанії?

- а) інформаційно-аналітична;
- б) теоретико-практична;
- в) організаційно-технічна;
- г) фінансово-кредитна.

7. Підприємницька діяльність починається з ... .

- а) ідеї;
- б) маркетингу;
- в) команди однодумців;
- г) ноу-хау.

8. Указати рівень відсотків, пропущений у такій фразі: «Транспортні витрати становлять ... вартості обладнання.

- а) 5–7 %;
- б) 50 %;
- в) 15–20 %;
- г) 3–5 %.

9. Чому дорівнює ліквідна вартість обладнання, яке вибуває за таких умов:

початкова вартість обладнання – 5 000 тис. грн;

термін експлуатації – 3 роки;

норма амортизації – 20 %?

- а) 2 500 тис. грн;
- б) 2 000 тис. грн;
- в) 3 000 тис. грн;
- г) 3 750 тис. грн.

10. Указати пропущене слово в такій біблійній фразі: «Похіть же, зачавши, породжує ... ».

- а) злодійство;
- б) заздрість;
- в) смерть;
- г) гріх.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ (ІНДЗ)

Індивідуальне навчально-дослідне завдання полягає в написанні реферату на тему «Лауреати Нобелівської премії з економіки _____ року». Конкретний рік студенти вибирають із додатка Б згідно зі своїм порядковим номером у журналі.

Матеріал реферату слід друкувати з одного боку стандартного аркуша білого паперу формату А4 (210×297 мм), залишаючи поля таких розмірів: ліве – 25 мм, праве – 10 мм, верхнє та нижнє – 15 мм. При цьому потрібно використовувати такі параметри друку: міжрядковий інтервал – 1,5, шрифт – Times New Roman розміром 14.

Структурні частини реферату відображено в таблиці 34.

Таблиця 34

Структурні частини реферату

Структурна частина реферату	Кількість сторінок
Титульна сторінка	1
ЗМІСТ	1
ВСТУП	1
РОЗДІЛ 1. БІОГРАФІЧНІ ВІДОМОСТІ 1.1. Біографічні відомості про ... (якщо лауреатів декілька) 1.2. Біографічні відомості про ... (якщо лауреатів декілька) ... (якщо лауреатів декілька)	4
РОЗДІЛ 2. ОСНОВНІ НАУКОВІ ПОЛОЖЕННЯ 2.1. Основні наукові положення ... (якщо лауреатів декілька) 2.2. Основні наукові положення ... (якщо лауреатів декілька) ... (якщо лауреатів декілька)	4
РОЗДІЛ 3. ПЕРЕЛІК ПУБЛІКАЦІЙ 3.1. Перелік публікацій ... (якщо лауреатів декілька) 3.2. Перелік публікацій ... (якщо лауреатів декілька) ... (якщо лауреатів декілька)	2
ВИСНОВКИ	1
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	1
<i>Разом</i>	<i>15</i>

Кожну структурну частину реферату (зміст, вступ, розділ, висновки, список використаних джерел) треба починати з нової сторінки. Їхні заголовки друкувати великими літерами по центру сторінки жирним шрифтом. Заголовки підрозділів набирати малими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу жирним

шрифтом. Крапку в кінці заголовка не ставити. Відстань між заголовком і текстом має дорівнювати одному рядку.

Усі підрозділи, крім першого в розділі, починати через два рядки після закінчення попереднього (за умови, що на цій сторінці поміститься щонайменше 4–5 речень цього підрозділу).

Посилання на використані джерела потрібно робити у квадратних дужках, наприклад [5, с. 25], де перша цифра – номер джерела у списку, друга – номер сторінки.

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів і таблиць подавати арабськими цифрами. Нумерацію сторінок проставляти в правому верхньому куті сторінки. На титульному аркуші, який включають до загальної нумерації сторінок, номер сторінки не проставляють (але враховують).

Перелік публікацій кожного лауреата оформити у вигляді окремої таблиці (див. табл. 35).

Таблиця 35

Перелік публікацій

№ з/п	Рік видання	Назва	Вид видання (стаття, книга, підручник тощо)	Спів-автори

Таблиці подавати в основній частині реферату безпосередньо після посилання на них у тексті, де про них згадано вперше, або на наступній сторінці. Кожна таблиця повинна мати тематичний заголовок (назву), що віддзеркалює її зміст і розміщується під словом «Таблиця». Після цього подається сама таблиця. Справа, над тематичним заголовком, із великої літери подають слово «Таблиця» та її порядковий номер. Таблиці нумерують послідовно в межах основної частини.

Список використаних джерел слід укладати в порядку їх згадування в тексті за наскрізною нумерацією. Зразки оформлення літературних джерел подано в таблиці 36.

Для написання реферату використати джерела [20–22; 24].

Таблиця 36

Зразки оформлення літературних джерел

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Монографії (посібники, підручники): один, два або три автори	Гордієнко П. Л. Стратегічний аналіз : навч. посіб. / П. Л. Гордієнко. – К. : Алерта, 2006. – 404 с.
	Головко Т. В. Стратегічний аналіз : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни / Т. В. Головко, С. В. Сагова / за ред. д. е. н. М. В. Кужельного. – К. : КНЕУ, 2002. – 198 с.
	Фаріон І. Д. Практикум з стратегічного аналізу для студ. екон. спец. напрямку 0501 «Економіка і підприємництво» всіх форм навчання / І. Д. Фаріон, В. А. Чичун, С. М. Жукевич / за ред. д. е. н., проф. І. Д. Фаріона. – Тернопіль, 2004. – 300 с.
Багатотомні видання	Економічна енциклопедія. У 3 т. Т. 3 / С. В. Мочерний [та ін.]. – К. : Вид. центр «Академія», 2000. – 952 с.
Матеріали конференцій	Карбовник М. М. Модель визначення оптимальної стратегії розвитку виробничо-торговельного підприємства / М. М. Карбовник // Проблеми економічної кібернетики : тези доп. XII Всеукр. наук.-метод. конф., Львів, 3–5 жовт. 2007 р. – Л. : Вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 2007. – С. 56–57.
Законодавчі та нормативні документи	Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності : Постанова КМУ від 27.08.2010 р. № 796.
Авто-реферати дисертацій	Боголіб Т. М. Фінансове забезпечення розвитку вищої освіти і науки в Україні : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.04.01 / Боголіб Т. М. ; Наук.-досл. фін. ін-т при Мінфіні України. – К., 2006. – 30 с.
Частини продовжуваних періодичних видань	1. Бруско А. В. Застосування інструментів маркетингу для підвищення ефективності роботи підприємства / А. В. Бруско // Зб. наук. пр. студ. Нац. ун-ту кораблебудування. – 2011. – № 1 (4). – С. 154–158. 2. Гукалюк А. Ф. Моделювання процесу розробки оптимальної виробничої програми / А. Ф. Гукалюк, О. С. Сенишин // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 9. – С. 204–211. 3. Черниш Т. Створення приватної медичної установи в Києві: маркетингові аспекти / Т. Черниш, М. Хренов, І. Грига // Магістеріум. Соц. робота і охорона здоров'я. – 2008. – Вип. 32. – С. 28–35.
Електронні ресурси	Інформаційна система «Конкурс» Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.vstup.info/2012/i2012o4.html

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

(у фігурних дужках {} зазначено номер теми, до якої належить визначення)

- А -

Агент – особа, яка діє від імені та в інтересах виробника або покупця (споживача) {4}.

Адаптаційний підхід у плануванні – підхід, що зосереджується на процесі формування плану, який починається з вивчення навколишнього середовища – оточення підприємства {11}.

Акціонерне товариство – господарське товариство, що має статутний капітал, поділений на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном підприємства, а акціонери несуть ризик збитків, пов'язаних із діяльністю товариства, у межах вартості належних їм акцій {7}.

Асоціація – договірне об'єднання, створене задля постійної координації господарської діяльності підприємств, що об'єдналися, способом централізації однієї або кількох виробничих та управлінських функцій, розвитку спеціалізації і кооперації виробництва, організації спільних виробництв на основі об'єднання учасниками фінансових та матеріальних ресурсів для задоволення переважно господарських потреб учасників асоціації {7}.

Аукціоніст – посередник, який організовує та проводить торгівлю на аукціонах (із публічного торгу в заздалегідь установлений час й у визначеному місці) {4}.

- Б -

Бізнес-інкубатор – спеціальна організація, головним завданням якої є створення сприятливого клімату для розвитку підприємництва {12, 14}.

Бізнес-план – документ, який містить комплексне обґрунтування стратегії (програми) розвитку всіх сфер діяльності підприємства на основі поточного та перспективного планування такої діяльності {10}.

Брокер – посередник при укладанні угод на біржі, який спеціалізується на певних видах товарів або послуг, діє за дорученням і за рахунок клієнтів, одержує від них винагороду {4}.

Брокерські фірми – оптові торгові фірми, які не беруть на себе відповідальності за товар, не тримають товарних запасів, не фінансують угоду, не беруть на себе ризик, а зводять клієнтів, за що одержують у разі укладення угоди комісійні {14}.

Венчурне фінансування – здійснюється через придбання акцій нових фірм (тих, що будуть створюватися) або за рахунок кредитів із правом конверсії в акції {13}.

Виділ одного або кількох нових суб'єктів господарювання – передбачає, що до кожного з них переходять за роздільним актом (балансом) у відповідних частках майнові права та обов'язки реорганізованого суб'єкта {9}.

Винахід – технічне рішення в будь-якій галузі суспільно корисної діяльності, яке відповідає умовам патентоспроможності, тобто є новим, має винахідницький рівень і придатне для використання. Його об'єктами можуть бути продукти та способи {12}.

Виробнича стратегія – загальний план нарощування виробничих потужностей і матеріально-технічного забезпечення виробничого процесу. Вона будується на основі та відповідно до маркетингової стратегії {11}.

Виробниче підприємство – діяльність, яка безпосередньо пов'язана з виробництвом продукції, робіт, послуг, інформації для подальшої реалізації покупцям, споживачам {4}.

Виробничий план – структурний елемент бізнес-плану, який містить опис виробничого процесу, технології виробництва, виробничих приміщень, рівня техніки, постачальників сировини й матеріалів, розташування підприємства, транспортної та комунікаційної інфраструктури {10}.

Виробничі відносини (економічна власність) – важлива сторона суспільного способу виробництва. Розрізняють типи (приватна, колективна, комунальна, державна, змішана) та форми власності (окремих товаровиробників, капіталіст, трудовий колектив, асоційований капіталіст, держава та ін.) {2}.

Виробничі (технологічні) процеси й операції в торгівлі – пов’язані з рухом товарів від виробника до кінцевого споживача та є продовженням процесу виробництва (транспортування, зберігання, пакування, фасування тощо) {4}.

Віоленти – великі венчурні фірми, що сповідують силову стратегію. Вони мають великі капітали, високий рівень освоєння сучасних технологій, організовують широкомасштабне стандартне виробництво масового товару для широкого вжитку {13}.

Внутрішнє середовище підприємства – механізм життєздатності підприємства, що забезпечує його самовиживання {5}.

Вступна частина – структурний елемент бізнес-плану, який містить стислу характеристику запропонованого проекту; продукції, яку планується випускати; постачальників матеріалів, сировини та комплектуючих виробів; ринків збуту; а також ретельну оцінку витрат, прибутків (збитків) та їх використання {10}.

Господарська (ресурсна) функція підприємницької діяльності – найефективніше використання трудових, матеріальних, фінансових, інтелектуальних та інформаційних ресурсів {1}.

Господарський механізм – сукупність форм, методів і важелів використання економічних законів, розв’язання суперечностей суспільного способу виробництва, реалізації власності, а також усебічного розвитку людини {2}.

Господарські товариства – підприємства або інші суб’єкти господарювання, створені юридичними особами та/або громадянами шляхом об’єднання їх майна й участі в підприємницькій діяльності товариства для одержання прибутку {7}.

Державне підприємство – підприємство, що діє на основі державної власності {7}.

Дилер – посередник, що здійснює перепродаж товарів від свого імені й за свій рахунок (найчастіше має справу з купівлею-продажем транспортних засобів) {4}.

Дилерські фірми – учасники ринку, які займаються розподілом товарів певної фірми на певній території {14}.

Дистриб'ютор – незалежний оптовий посередник, який торгує від свого імені й має право власності на товар {4}.

Ділова етика – комплекс норм і правил моральної поведінки керівника та вміння поєднувати професійні принципи управління із загальногуманітарними {6}.

Ділова стратегія – стратегія найвищого рівня для вузькоспеціалізованих компаній або стратегія другого рівня для диверсифікованих компаній. Вона охоплює окремі господарські підрозділи та полягає в розробці заходів, спрямованих на посилення конкурентоспроможності та збереження конкурентних переваг {11}.

Допоміжні види виробничої діяльності – ті, які обслуговують, супроводжують виробництво (включають інноваційну, науково-технічну, інформаційну, інжинірингову, конструкторську, консультаційну, маркетингову, лізингову діяльність, виробниче споживання товарів і послуг, збут продукції) {4}.

Економічна система – сукупність усіх видів економічної діяльності людей у процесі їх взаємодії, спрямованих на виробництво, обмін, розподіл і споживання товарів та послуг, а також на регулювання такої діяльності відповідно до мети суспільства {2}.

Експлеренти (піонери) – венчурні фірми, що спеціалізуються на створенні нових ринків або суттєво перетворюють наявні. Їхнім головним завданням є просування нових товарів на ринок {13}.

Загальна характеристика підприємства – структурний елемент бізнес-плану, який включає інформацію про організаційно-правову форму, дату й місце реєстрації, прізвища засновників, історію виникнення підприємства {10}.

Засновницький договір – установчий документ суб'єкта господарювання, в якому засновники зобов'язуються утворити суб'єкт господарювання, визначають порядок спільної діяльності щодо його утворення, умови передачі йому свого майна, порядок

розподілу прибутків і збитків, управління діяльністю суб'єкта господарювання та участі в ньому засновників, порядок вибуття та входження нових засновників, інші умови діяльності суб'єкта господарювання, які передбачені законом, а також порядок його реорганізації та ліквідації відповідно до закону {9}.

Захисна функція підприємницької діяльності – створення системи захисту прав та інтересів підприємців, сприятливих умов функціонування бізнесу, усунення наявних проблем на макрорівні {1}.

Зворотний лізинг – лізингова угода, яка передбачає набуття лізингодавцем майна у власника й передачу йому цього майна в лізинг {13}.

Злиття суб'єктів господарювання – передбачає, що всі майнові права та обов'язки кожного з них переходять до суб'єкта господарювання, утвореного внаслідок злиття {9}.

Зовнішнє середовище підприємства – структурно-просторове оточення, яке становить сукупність факторів прямого та непрямого впливу на функціонування підприємства {5}.

Інноваційна діяльність – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів та послуг {12}.

Інноваційна продукція – продукція, яка відповідає таким вимогам: вона є результатом виконання інноваційного проекту; така продукція виробляється (буде вироблена) в Україні вперше, або якщо не вперше, то порівняно з іншою аналогічною продукцією, представленою на ринку, є конкурентоспроможною і має суттєво вищі техніко-економічні показники {12}.

Інноваційне підприємництво – передбачає організацію виробництва із широким використанням інновацій, результатом якої є новий товар, що раніше не існував, або товар із принципово новими характеристиками, властивостями чи навіть сферами використання {4}.

Інноваційне підприємство – підприємство (об'єднання підприємств), що розробляє, виробляє і реалізує інноваційні продукти і (або) продукцію чи послуги, обсяг яких у грошовому вимірі перевищує 70 відсотків його загального обсягу продукції і

(або) послуг. До таких підприємств належать інноваційні центри, технопарки, технополіси, інноваційні бізнес-інкубатори тощо {12}.

Інноваційний продукт – результат виконання інноваційного проекту і науково-дослідна і (або) дослідно-конструкторська розробка нової технології (зокрема – інформаційної) чи продукції з виготовленням експериментального зразка чи дослідної партії {12}.

Інновації – новостворені (застосовані) й (або) удосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери {12}.

Іноземне підприємство – підприємство, в якому іноземна інвестиція становить 100 % статутного капіталу {7}.

Інформаційно-аналітична інфраструктура ринку – складається з інформаційних, консультативних, юридичних фірм, бізнес-центрів і бізнес-інкубаторів, аудиторських фірм {14}.

Командитне товариство – господарське товариство, в якому один або декілька учасників здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і несуть за його зобов'язаннями додаткову солідарну відповідальність усім своїм майном, на яке за законом може бути звернено стягнення (повні учасники), а інші учасники присутні в діяльності товариства лише своїми вкладами (вкладники) {7}.

Комерційне підприємництво – діяльність, пов'язана зі здійсненням процесів купівлі-продажу товарів для задоволення попиту споживачів й отримання прибутку {4}.

Комерційні процеси й операції в торгівлі – пов'язані з купівлею та продажем товарів, а також із забезпеченням нормального функціонування торгового механізму (зокрема організація ринкових досліджень, оцінка інфраструктури основних конкурентів, встановлення партнерських зв'язків тощо) {4}.

Комівояжер – збутовий посередник, який за дорученням підприємства не тільки продає, а й доставляє товар покупцю {4}.

Комісіонер – посередник, який за встановлену винагороду (комісію) укладає угоди за дорученням і за рахунок комітента, але від свого імені {4}.

Комунальне підприємство – підприємство, що діє на основі комунальної власності територіальної громади {7}.

Комутанти – середні та малі венчурні фірми, що орієнтуються на задоволення місцевих потреб {13}.

Консигнатор – посередник, який продає товар зі свого складу на підставі договору-доручення консигнанта (консигнаційної угоди) {4}.

Консорціум – тимчасове статутне об'єднання підприємств для досягнення його учасниками певної спільної господарської мети (реалізації цільових програм, науково-технічних, будівельних проектів тощо) {7}.

Концерн – статутне об'єднання підприємств, а також інших організацій, на основі їх фінансової залежності від одного або групи учасників об'єднання, із централізацією функцій науково-технічного й виробничого розвитку, інвестиційної, фінансової, зовнішньоекономічної та іншої діяльності {7}.

Кооперація праці – форма організації праці та виконання робіт, за якої значна кількість людей планомірно й спільно бере участь в одному або різних пов'язаних між собою трудових процесах {2}.

Корисна модель – конструктивне виконання пристрою, яке відповідає умовам патентоспроможності, тобто є новим і промислово придатним. До них зазвичай відносять пристрої (машини, механізми, прилади) {12}.

Корпоративна стратегія – стратегія найвищого рівня для диверсифікованих компаній. Вона охоплює сферу їх діяльності в цілому та полягає у придбанні інших фірм, зміцненні наявних позицій на ринку, виході з бізнесу, який не відповідає наявним стратегічним планам {11}.

Корпоративні підприємства – підприємства, що утворюються зазвичай двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором), діють на основі об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управління справами, на основі корпоративних прав, зокрема через органи, що ними створені, участі засновників (учасників) у розподілі доходів та ризиків підприємства (кооперативні підприємства; підприємства, що утворюються у формі господарського товариства, а також інші підприємства,

зокрема засновані на приватній власності двох або більше осіб) {7}.

Корпорація – договірне об'єднання, створене на основі поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів підприємств, що об'єдналися, з делегуванням ними окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників органам управління корпорації {7}.

Культура управлінської діяльності – сукупність прогресивних гуманістичних матеріально-духовних досягнень в управлінні матеріально-виробничими процесами на підприємстві, ставленням людей до природи, – з одного боку, та економічними відносинами між людьми, – з іншого {6}.

-Л-

Лізинг – підприємницька діяльність, яка спрямована на інвестування власних і залучених коштів в оновлення матеріально-технічної бази підприємств різних форм власності та полягає в наданні лізингодавцем у виключне користування на визначений строк лізингоотримувачу майна, що є власністю лізингодавця або набувається ним у власність за дорученням і погодженням із лізингоотримувачем за умови сплати лізингоотримувачем періодичних лізингових платежів {13}.

Лізингові фірми – фірми, які надають в оренду промислові приміщення та обладнання {14}.

Логічний підхід – передбачає з'ясування чіткої послідовності основних заходів у діяльності підприємця – від зародження підприємницької ідеї до отримання підприємницького доходу {1}.

-М-

Маркетингова стратегія – загальний план узгодження маркетингових цілей фірми та її можливостей, дослідження ринків і вимог споживачів, визначення на цій основі товарів, які мають найкращі перспективи збуту {11}.

Мерчандайзер – посередник між дистриб'ютором і роздрібним торговцем, який не має права власності на товар і виступає на ринку в інтересах компанії-виробника (організовує спеціальну викладку й оформлення товарів у торговому залі роздрібного

підприємства, розміщує фірмові рекламні матеріали, використовує методи стимулювання збуту) {4}.

Метод абстракції – означає відмову від поверхових, несуттєвих сторін явища для розкриття його внутрішніх, суттєвих, сталих зв'язків {1}.

Метод аналізу – передбачає розподіл цілого на окремі складові частини, елементи й відокремлений аналіз кожної з них, після чого настає етап синтезу {1}.

Метод синтезу – комплексна характеристика цілого на основі знань, отриманих на етапі аналізу {1}.

Міжнародний лізинг – угода, яку укладають особи, що перебувають під юрисдикцією різних держав, або в разі, якщо майно чи платежі перетинають державні кордони {13}.

- *Ж* -

Новаторська (творча) функція підприємницької діяльності – сприяння процесу продукування нових бізнес-ідей (технічних, організаційних, управлінських), ноу-хау, винаходів, здійснення дослідно-конструкторських розробок, створення нових товарів і надання нових послуг {1}.

Ноу-хау – винахід, який є результатом виявлення інтелектуального потенціалу висококваліфікованих фахівців {15}.

- *О* -

Об'єднання підприємств – господарська організація, утворена у складі двох або більше підприємств задля координації їх виробничої, наукової та іншої діяльності для вирішення спільних економічних та соціальних завдань {7}.

Обмін діяльністю – один із різновидів поділу праці, за якого відбувається взаємообмін результатами виробничої діяльності у формі продуктів праці (товарів або послуг) однієї чи декількох галузей народного господарства {2}.

Оперативний лізинг – договір лізингу, за яким лізингоотримувач одержує в платне користування від лізингодавця об'єкт лізингу на строк, менший від строку, за який амортизується 90 % вартості об'єкта лізингу, визначеної в день укладення угоди {13}.

- Операційна стратегія** – вужча стратегія всередині функціональних напрямів для окремих структурних одиниць і відділів компанії {11}.
- Опис підприємницької діяльності (бізнесу)** – структурний елемент бізнес-плану, який містить визначення сфери діяльності підприємства (виробництво, торгівля, наукова діяльність тощо); аналіз стану справ у галузі; потенційних конкурентів і споживачів; визначення характеру виробництва (сезонний чи постійний; масовий, серійний, дрібносерійний чи одиничний) {10}.
- Оптимізаційний план** – план, який формується в межах раціонального підходу та спирається на використання економіко-математичних методів та моделей для ефективнішого використання ресурсів, максимізації прибутку та рентабельності, мінімізації витрат коштів і часу {11}.
- Організаційна стратегія** – стратегія, яка формується під впливом потреб менеджменту {11}.
- Організаційна функція підприємницької діяльності** – упровадження нових форм і методів організації виробництва, нових форм заробітної плати та їх оптимальне поєднання з традиційними {1}.
- Організаційний план** – структурний елемент бізнес-плану, який містить дані про управлінський апарат підприємства, його організаційну структуру, контроль та координацію його діяльності, а також про засновників {10}.
- Організаційно-економічні відносини** – відносини між людьми з приводу організації виробництва матеріальних благ і послуг {2}.
- Організаційно-технічна інфраструктура ринку** – включає товарні біржі, торгові дома, брокерські контори, лізингові компанії, асоціації підприємців, транспортні комунікації та засоби зв'язку {14}.
- Основні види виробничої діяльності** – ті, результатом яких є виробництво товару, готового до виробничого чи індивідуального споживання {4}.
- Особистісна функція підприємницької діяльності** – самореалізація власної мети підприємця, отримання задоволення від своєї роботи {1}.
- Оцінка ризику та страхування** – структурний елемент бізнес-плану, який передбачає визначення ступеня ризикованості обраного виду підприємницької діяльності та зокрема його слабких сторін.

У ньому наводяться види страхування ризиків, назви страхових компаній, умови та терміни страхування, номери страхових полісів {10}.

-П-

Пайовий лізинг – передбачає укладення багатосторонньої угоди лізингу за участю суб'єктів лізингу й одного або кількох кредиторів, які беруть участь у договорі лізингу власними коштами {13}.

Патієнти – венчурні фірми, орієнтовані на обмежений сегмент ринку. Вони задовольняють попит, який формується під впливом моди, реклами й інших засобів {13}.

Перетворення одного суб'єкта господарювання в інший – передбачає, що до новоутвореного суб'єкта господарювання переходять усі майнові права та обов'язки попереднього суб'єкта господарювання {9}.

Підприємець – 1) власник, який сам планує й організовує виробництво, розподіляє отримані доходи (Адам Сміт);
 2) звичайний капіталіст (Давид Рікардо);
 3) людина, що бере на себе зобов'язання з виробництва або будівництва об'єкта (Всезагальний словник комерції);
 4) людина, яка виготовляє нове благо або старе благо нової якості; освоєє нові ринки збуту, джерела сировини або напівфабрикатів; упроваджує новий метод виробництва; відповідно до нього реорганізовує виробництво (Йозеф Шумпетер);
 5) людина, яка діє в умовах ризику, тобто за певну ціну купує засоби виробництва, щоб виробити продукцію та продати її для отримання доходів і, приймаючи на себе обов'язки щодо витрат, не знає, за якою ціною може здійснитися реалізація (Річард Кантільйон);
 б) людина, яка діє на власний страх і ризик за власні кошти задля отримання вигоди, володіє при цьому знаннями та досвідом, комбінує три класичні фактори виробництва, тобто землю, капітал, працю (Жан-Батист Сей);
 7) смілива людина з оригінальним мисленням, яка домагається успішного впровадження нових ідей (Поль Самуельсон) {1}.

Підприємництво – 1) насамперед пов'язане з особистою свободою, яка дає людині змогу раціонально розпоряджатися своїми здібностями, знаннями, інформацією та доходами (Фрідріх Хаек); 2) особлива економічна функція, важливою рисою якої є ризик (Річард Кантільйон); 3) пов'язане з новаторством (Поль Самуельсон); 4) реалізовує такі функції: а) реформування та докорінна перебудова виробництва внаслідок упровадження нових видів техніки й технологій, створення нових товарів, освоєння нових ринків, джерел сировини; б) використання нових розробок, маркетингу (Йозеф Шумпетер); 5) самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що її здійснюють суб'єкти господарювання (підприємці) для досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку (Господарський кодекс України) {1}.

Підприємницька діяльність – пов'язана насамперед із власною зацікавленістю підприємця (особистим збагаченням), у процесі реалізації якої він сприяє найефективнішому задоволенню потреб суспільства (Адам Сміт) {1}.

Підприємницька здатність до організації виробництва – це окремий фактор виробництва разом із працею, землею та капіталом (Алан Маршалл) {1}.

Підприємницька ідея – конкретне цілісне знання про доцільність і можливість займатися певним видом підприємницької діяльності, а також чітке усвідомлення мети такої діяльності, методів та засобів її досягнення {3}.

Підприємницьке середовище – суспільно-економічна ситуація, яка містить у собі ступінь економічної свободи, наявність чи можливість появи підприємницького корпусу, домінування ринкового типу економічних зв'язків, можливість формування підприємницького капіталу та використання необхідних ресурсів {5}.

Підприємство – самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, чи іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому законодавством України {7}.

Підприємство з іноземними інвестиціями – підприємство, в якому іноземна інвестиція становить не менш як 10 % статутного капіталу {7}.

Підприємство, засноване на змішаній формі власності – підприємство, що діє на базі об'єднання майна різних форм власності {7}.

Підприємство колективної власності – підприємство, що діє на основі колективної власності {7}.

План маркетингу – структурний елемент бізнес-плану, який передбачає стислу характеристику стратегії маркетингу, комплексний аналіз ринку, аналіз цінової та розроблення збутової політики {10}.

Планування «від досягнутого» – планування, яке спрямовується на досягнення низки бажаних і цілком реальних дій {11}.

Повне товариство – господарське товариство, всі учасники якого відповідно до укладеного між ними договору здійснюють підприємницьку діяльність від імені товариства і несуть додаткову солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном {7}.

Поділ праці – процес відокремлення різних видів людської діяльності, що виявляється у спеціалізації працівника на виготовленні якогось одного продукту, окремих його деталей або на виконанні певної трудової операції {2}.

Поділ суб'єкта господарювання – передбачає, що усі його майнові права та обов'язки переходять за роздільним актом (балансом) у відповідних частках до кожного з нових суб'єктів господарювання, що утворені внаслідок цього поділу {9}.

Положення – установчий документ суб'єкта господарювання, яким визначається господарська компетенція органів державної влади, органів місцевого самоврядування чи інших суб'єктів у випадках, визначених законом {9}.

Посередники – юридичні чи фізичні особи, що представляють на ринку інтереси виробників чи споживачів {4}.

Посилторговець – оптовик-посередник, що займається реалізацією товарів за допомогою розсилання каталогів потенційним покупцям {4}.

Предмет дисципліни «Теорія і практика підприємництва» – виробничі відносини між різними суб'єктами підприємницької діяльності (зайнятими у сферах виробничої, комерційної, банківської діяльності та ін.), а також між підприємцями та

найманими працівниками в процесі виробництва, обміну, розподілу та споживання товарів і послуг {1}.

Приватне акціонерне товариство – тип акціонерного товариства, який може здійснювати тільки приватне розміщення акцій. Кількісний склад його акціонерів не може перевищувати 100 акціонерів {7}.

Приватне підприємство – підприємство, що діє на основі приватної власності громадян чи суб'єкта господарювання (юридичної особи) {7}.

Приєднання одного або кількох суб'єктів господарювання до іншого суб'єкта господарювання – передбачає, що до цього останнього переходять усі майнові права та обов'язки приєднаних суб'єктів господарювання {9}.

Принцип суперечності – означає, що будь-яка дія підприємця пов'язана з потребою розв'язувати суперечливі проблеми {1}.

Продуктивні сили – чинник, який забезпечує перетворення речовини природи відповідно до потреб людей і створює різноманітні блага (матеріальні, духовні) {2}.

Промисловий зразок – нове конструктивне вирішення виробу, що визначає його зовнішній вигляд, придатне для відтворення промисловим способом. Його об'єктом може бути форма, малюнок чи розфарбування або їх поєднання, що визначають зовнішній вигляд промислового виробу й призначені для задоволення естетичних та ергономічних потреб {12}.

Публічне акціонерне товариство – тип акціонерного товариства, що може здійснювати публічне та приватне розміщення акцій {7}.

- P -

Ринок робочої сили – становлять біржа праці та посередницькі фірми (контори з працевлаштування) {14}.

- C -

Сегментація ринку – його поділ на окремі частини (сегменти) залежно від типу споживачів, товарів, підприємств-конкурентів та інших чинників (демографічних, географічних, економічних, на основі поведінки споживача тощо) {3}.

- Системний підхід** – передбачає комплексну характеристику основних ланок підприємницької діяльності (виробничої, цінової, товарної, збутової та ін.) у їх єдності та взаємообумовленості {1}.
- Соціальна стратегія** – стратегія, що її розробляє фірма під впливом суспільства, його соціальних груп та інститутів {11}.
- Соціальна функція підприємницької діяльності** – виготовлення товарів і послуг, необхідних суспільству {1}.
- Стабілізаційні фонди ринку** – створюються для пом'якшення інфляційних процесів, підтримання життєвого рівня населення, особливо соціально незахищеного, підтримки підприємств. Створюються в перехідний період на тимчасовій основі {14}
- Статут** – установчий документ суб'єкта господарювання, який повинен містити відомості про його найменування, мету і предмет діяльності, розмір і порядок утворення статутного капіталу та інших фондів, порядок розподілу прибутків і збитків, про органи управління і контролю, їх компетенцію, про умови реорганізації та ліквідації суб'єкта господарювання, а також інші відомості, пов'язані з особливостями організаційної форми суб'єкта господарювання, передбачені законодавством {9}.
- Стимулювальна функція підприємницької діяльності** – створення механізму підвищення ефективної та корисної праці, застосування дієвих методів стимулювання збуту товарів на основі виявлених споживчих потреб {1}.
- Стратегія** – комплексний план діяльності підприємства, який розробляється на основі творчого науково обґрунтованого підходу та призначається для досягнення довгострокових глобальних цілей підприємства {11}.
- Стратегія вузької спеціалізації** – стратегія більшості компаній, які розпочинають свій бізнес; залишається актуальною лише для деяких із них на стадії перетворення у великі фірми {11}.
- Стратегія диверсифікації** – стратегія, яка передбачає розвиток бізнесу в декількох сферах чи галузях, пов'язаних чи не пов'язаних одна з одною технологічно {11}.
- Стратегія диференціації** – стратегія, яка полягає у виведенні на ринок такої продукції чи послуги, яка сприймається в межах певної галузі як щось унікальне, відмінне від інших пропозицій {11}.
- Стратегія зосередження** – стратегія, яка полягає у фокусуванні уваги на конкретній групі покупців, сегменті ринку, товарній номенклатурі чи географічному регіоні {11}.

- Стратегія зростання** – стратегія компаній, бізнес яких лише починається або розвивається. Вона передбачає вибір цільових сегментів, посилене інвестування, науково-дослідні розробки й інновації. Можливі три її основні різновиди: інтенсивне зростання, інтеграційне зростання, диверсифікація {11}.
- Стратегія лідера** – стратегія, яка передбачає підтримання становища на ринку та зміцнення конкурентних позицій {11}.
- Стратегія мінімальних витрат** – стратегія, яка полягає в прагненні досягти мінімуму сукупних витрат на одиницю продукції та отримати прибуток, вищий за середній у галузі, незважаючи на наявність сильних чинників конкуренції {11}.
- Стратегія новачка** – стратегія фірми, яка намагається ввійти в новий бізнес; залежить від здатності подолати вхідні бар'єри галузі {11}.
- Стратегія послідовника** – пасивна, «оборонна» стратегія, спрямована на фокусування та диференціацію на тих сферах, на які в лідерів не вистачає ресурсів або вони не є для них пріоритетними {11}.
- Стратегія претендента** – агресивна стратегія, спрямована на створення власних конкурентних переваг, яких не має лідер галузі {11}.
- Стратегія скорочення** – стратегія, яка передбачає комплексні дії щодо поступового згортання бізнесу, що перейшов у завершальну стадію життєвого циклу {11}.
- Стратегія утримання** – стратегія компаній, бізнес яких досягнув зрілості. Вона полягає в захисті своїх позицій від конкурентів, зниженні витрат і цін, пошуку нових ринків збуту {11}.
- Суб'єкти великого підприємництва** – юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) перевищує 250 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності перевищує суму, еквівалентну 50 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України {7}.
- Суб'єкти господарювання** – учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством. Ними є: а) господарські організа-

ції – юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до цього Кодексу, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку; б) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці {1, 9}.

Суб'єкти малого підприємництва – а) фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи – підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суми, еквівалентної 10 мільйонам євро, визначеної за середньорічним курсом НБУ; б) юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суми, еквівалентної 10 мільйонам євро, визначеної за середньорічним курсом НБУ {7, 8}.

Суб'єкти мікропідприємництва – а) фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи – підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суми, еквівалентної 2 мільйонам євро, визначеної за середньорічним курсом НБУ; б) юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суми, еквівалентної 2 мільйонам євро, визначеної за середньорічним курсом НБУ {7}.

Субпідрядна система – форма довгострокових відносин у сфері постачання між головною фірмою, яка виробляє великий обсяг готової продукції, і багатьма малими підприємствами, які функціонують на основі подетальної, технологічної та модельної спеціалізації при виробництві продукції, що випускається невеликими партіями або за вузькою номенклатурою {13}.

Техніко-економічні відносини – відносини спеціалізації, кооперування, комбінування виробництва, його концентрації та ін. {2}.

Технопарк – технологічний центр, який об'єднує невелику кількість підприємств із передовою технологією та виконує замовлення на створення й освоєння нових розробок, виробництво суперсучасного обладнання та приладів {12}.

Технополіс – сімейство наукоємних підприємств, об'єднаних із науково-дослідними та навчальними закладами задля інтеграції науки з виробництвом й освітою з метою розробки високих і надвисоких технологій, створення сприятливих умов для генерування ідей і їх реалізації {12}.

Товариство з додатковою відповідальністю – господарське товариство, статутний капітал якого поділений на частки визначених установчими документами розмірів і яке несе відповідальність за своїми зобов'язаннями власним майном, а в разі його недостатності учасники цього товариства несуть додаткову солідарну відповідальність у визначеному установчими документами однаково кратному розмірі до вкладу кожного з учасників {7}.

Товариство з обмеженою відповідальністю – господарське товариство, що має статутний капітал, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном {7}.

Товарна біржа – біржа, предметом угоди на якій є товар і контракт на його поставку {14}.

Торговий маклер – посередник, який сам не бере участі в укладанні угоди, а тільки вказує на можливість її укладання (веде торги на біржі) {4}.

Традиційне підприємництво – орієнтоване на виробництво традиційних товарів для постачання на ринок {4}.

Унітарні підприємства – підприємства, що їх створює один засновником, який виділяє необхідне для того майно, формує відповідно до закону статутний капітал, не поділений на частки

(паї), затверджує статут, розподіляє доходи, безпосередньо або через призначеного ним керівника керує підприємством і формує його трудовий колектив на засадах трудового найму, вирішує питання реорганізації та ліквідації підприємства (державні та комунальні підприємства; підприємства, засновані на власності об'єднання громадян, релігійної організації або на приватній власності засновника) {7}.

Управлінська функція підприємницької діяльності – використання механізму управління персоналом і фірмою {1}.

Фінансова стратегія – загальний план визначення фінансових результатів і потреб, а також альтернативного вибору джерел фінансування для мінімізації вартості капіталу та максимізації прибутку {11}.

Фінансовий лізинг – угода, у результаті укладення якої лізингоотримувач одержує в платне користування від лізингодавця об'єкт лізингу на строк, близький до його повної амортизації {13}.

Фінансовий план – структурний елемент бізнес-плану, який містить статистичне (у вигляді цифр) обґрунтування попередніх підрозділів бізнес-плану за допомогою плану доходів і видатків; плану грошових надходжень і платежів; прогнозування обсягів очікуваного прибутку, інвестицій, розміру дивідендів (якщо це акціонерне товариство); оперативних планів для кожного товару та ринку за всі періоди; балансового звіту підприємства {10}.

Фінансовий ринок – становлять валютні та фондові біржі, комерційні банки, страхові компанії, аудиторські фірми {14}.

Фінансово-кредитна інфраструктура ринку – включає установи, які здійснюють акумуляцію тимчасово вільних грошових коштів, перетворюючи їх у кредити (банки, фондові та валютні біржі, інвестиційні фонди, кредитні, страхові та гарантійні установи, кредитні спілки та фонди громадських об'єднань) {14}.

Франчайзинг – форма кооперативних зв'язків між великою відомою фірмою та малими підприємствами, за якою велика фірма надає малій можливість протягом певного часу в спеціально відведеному місці організувати свій бізнес під її маркою {13}.

Функціональна стратегія – стратегія, яка існує окремо для кожного функціонального напрямку діяльності диверсифікованої чи

вужькоспеціалізованої компанії та спрямовується на підтримку ділової стратегії та досягнення поставлених цілей {11}.

-X-

Характеристика продукції – структурний елемент бізнес-плану, який передбачає стислий комплексний аналіз якості товарів і послуг, що їх планує випускати й надавати підприємство за такими параметрами: техніко-економічні характеристики, надійність, довговічність, екологічність, естетичність тощо. Також зазначаються наявні в підприємства патенти та ліцензії, характеризується приміщення під офіс і його обладнання комп'ютерною технікою тощо {10}.

Холдингова компанія – публічне акціонерне товариство, яке володіє, користується, а також розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств (крім пакетів акцій, що перебувають у державній власності) {7}.

-Ю-

Юридичний план – структурний елемент бізнес-плану, який передбачає засоби захисту інтелектуальної власності, надання юридичних консультацій окремим підрозділам підприємства, захист його інтересів перед постачальниками, кредиторами й іншими юридичними особами {10}.

Додаток А
Орієнтовний перелік видів економічної діяльності для бізнес-планів згідно з Класифікацією видів економічної діяльності (КВЕД 2010–2014)*

Код КВЕД	Вид економічної діяльності	Клас проф. ризику виробництва	Розмір єдиного внеску, %
1	2	3	4
А Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство			
01.30	Відтворення рослин	22	37,19
С Переробна промисловість			
10.52	Виробництво морозива	21	37,18
10.71	Виробництво хліба та хлібобулочних виробів; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок нетривалого зберігання		
10.82	Виробництво какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів		
11.07	Виробництво безалкогольних напоїв; виробництво мінеральних вод та інших вод, розлитих у пляшки		
13.93	Виробництво килимів і килимових виробів	47	38,24
14.13	Виробництво іншого верхнього одягу	14	36,95
14.31	Виробництво панчішно-шкарпеткових виробів	47	38,24
14.39	Виробництво іншого трикотажного та в'язаного одягу		
15.20	Виробництво взуття	17	37,06
31.01	Виробництво меблів для офісів і підприємств торгівлі	44	38,10
31.02	Виробництво кухонних меблів		
31.03	Виробництво матраців		
32.12	Виробництво ювелірних і подібних виробів	56	38,74
32.40	Виробництво ігор та іграшок	22	37,19
Г Будівництво			
43.31	Штукатурні роботи	52	38,52
43.32	Установлення столярних виробів		
43.34	Малярні роботи та скління		
І Тимчасове розміщування й організація харчування			
55.10	Діяльність готелів і подібних засобів тимчасового розміщування	12	36,92
56.10	Діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування	5	36,80
Л Операції з нерухомим майном			
68.20	Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна	2	36,77
М Професійна, наукова та технічна діяльність			
73.11	Рекламні агентства	2	36,77
74.10	Спеціалізована діяльність із дизайну		

Закінчення додатка А

1	2	3	4
N Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування			
78.10	Діяльність агентств працевлаштування	2	36,77
79.11	Діяльність туристичних агентств	7	36,83
80.10	Діяльність приватних охоронних служб	22	37,19
81.21	Загальне прибирання будинків	8	36,85
81.30	Надання ландшафтних послуг	24	37,30
R Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок			
93.13	Діяльність фітнес-центрів	8	36,85
S Надання інших видів послуг			
96.01	Прання та хімічне чищення текстильних і хутряних виробів	14	36,95
96.02	Надання послуг перукарнями та салонами краси	8	36,85

*Сформовано автором на основі [2; 6–7].

Додаток Б
Лауреати Премії Шведського центрального банку з економічних
наук пам'яті Альфреда Нобеля*

№ з/п	Рік	Лауреати	
1	2	3	
1	1969	Ragnar Frisch	Рагнар Фріш
		Jan Tinbergen	Ян Тінберген
2	1970	Paul A. Samuelson	Поль-Ентоні Самуельсон
3	1971	Simon Kuznets	Саймон Сміт Кузнец
4	1972	John R. Hicks	Джон-Річард Хікс
		Kenneth J. Arrow	Кеннет-Джозеф Ерроу
5	1973	Wassily Leontief	Василь Васильович Леонт'єв
6	1974	Gunnar Myrdal	Гуннар Карл Мюрдаль
		Friedrich August von Hayek	Фрідріх-Август Хаєк
7	1975	Leonid Vitaliyevich Kantorovich	Леонід Віталійович Канторович
		Tjalling C. Koopmans	Тьяллінг-Чарлз Купманс
8	1976	Milton Friedman	Мілтон Фрідмен
9	1977	Bertil Ohlin	Бертіль-Готтгард Улін
		James E. Meade	Джеймс-Едуард Мід
10	1978	Herbert A. Simon	Герберт-Александр Саймон
11	1979	Theodore W. Schultz	Теодор-Вільям Шульц
		Sir Arthur Lewis	Артур-Вільям Льюїс
12	1980	Lawrence R. Klein	Лоуренс-Роберт Клейн
13	1981	James Tobin	Джеймс Тобін
14	1982	George J. Stigler	Джордж-Джо Стіглер
15	1983	Gerard Debreu	Джерард Дебре
16	1984	Richard Stone	Річард Стоун
17	1985	Franco Modigliani	Франко Модільяні
18	1986	James M. Buchanan Jr.	Джеймс Б'юкенен
19	1987	Robert M. Solow	Роберт-Мертон Солоу
20	1988	Maurice Allais	Моріс Алле
21	1989	Trygve Haavelmo	Трюгве-Магнус Ховельмо
22	1990	Harry M. Markowitz	Гаррі-Макс Марковіч
		Merton H. Miller	Мертон-Говард Міллер
		William F. Sharpe	Вільям-Форсіс Шарп
23	1991	Ronald H. Coase	Рональд-Гаррі Коуз
24	1992	Gary S. Becker	Гаррі-Стенлі Беккер
25	1993	Robert W. Fogel	Роберт-Вільям Фогель
		Douglass C. North	Дуглас-Сесіл Норт
26	1994	John C. Harsanyi	Джон-Чарльз Харшаний
		John F. Nash Jr.	Джон-Форбс Неш
		Reinhard Selten	Рейнхард Зельтен
27	1995	Robert E. Lucas Jr.	Роберт Лукас
28	1996	James A. Mirrlees	Джеймс-Александр Міррліз
		William Vickrey	Вільям Вікрі
29	1997	Robert C. Merton	Роберт-Кокс Мертон
		Myron S. Scholes	Мюрон-Самуел Скоулз
30	1998	Amartya Sen	Амартья Кума Сен

Закінчення додатка Б

1	2	3	
31	1999	Robert A. Mundell	Роберт-Александр Манделл
32	2000	James J. Heckman	Джеймс-Джозеф Хекмен
		Daniel L. McFadden	Даніель-Літл МакФадден
33	2001	George A. Akerlof	Джордж Ейкерлоф
		A. Michael Spence	Майкл Спенс
		Joseph E. Stiglitz	Джозеф-Юджин Стігліц
34	2002	Daniel Kahneman	Даніель Канеман
		Vernon L. Smith	Вернон Сміт
35	2003	Robert F. Engle III	Роберт Енгль
		Clive W.J. Granger	Клайв Грангер
36	2004	Finn E. Kydland	Фін Кідленд
		Edward C. Prescott	Едвард Прескотт
37	2005	Robert J. Aumann	Роберт Оменн
		Thomas C. Schelling	Томас Шеллінг
38	2006	Edmund S. Phelps	Едмунд Фелпс
39	2007	Leonid Hurwicz	Леонід Гурвіц
		Eric S. Maskin	Ерік Мескін
		Roger B. Myerson	Роджер Маєрсон
40	2008	Paul Krugman	Поль Кругман
41	2009	Elinor Ostrom	Елінор Остром
		Oliver E. Williamson	Олівер Вільямсон
42	2010	Peter A. Diamond	Пітер Даймонд
		Dale T. Mortensen	Дейл Мортенсен
		Christopher A. Pissarides	Крістофер Піссарідес
43	2011	Thomas J. Sargent	Томас Сарджент
		Christopher A. Sims	Крістофер Сімс
44	2012	Alvin E. Roth	Елвін Рот
		Lloyd S. Shapley	Ллойд Шеплі
45	2013	Eugene F. Fama	Юджин Фама
		Lars Peter Hansen	Ларс Петер Гансен
		Robert J. Shiller	Роберт Шиллер
46	2014	Jean Tirole	Жан Тіроль

*Сформовано автором на основі [24].

Додаток В

ЗАКОН УКРАЇНИ

«Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні»

Цей Закон визначає правові та економічні засади державної політики у сфері підтримки та розвитку малого і середнього підприємництва.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Суб'єкти малого і середнього підприємництва

1. Терміни «суб'єкти малого підприємництва» і «суб'єкти середнього підприємництва» вживаються у цьому Законі в значенні, наведеному у Господарському кодексі України, з урахуванням того, що в цілях цього Закону термін «суб'єкти малого підприємництва» охоплює суб'єктів мікропідприємництва.

Стаття 2. Законодавство у сфері розвитку малого і середнього підприємництва в Україні

1. Відносини, пов'язані з розвитком малого і середнього підприємництва в Україні, базуються на Конституції України і регулюються Господарським, Цивільним та Податковим кодексами України, цим Законом та іншими законодавчими актами, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

2. У разі якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, визначено інші правила, ніж ті, що передбачені цим Законом, застосовуються правила міжнародного договору.

Розділ II

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ РОЗВИТКУ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Стаття 3. Мета і принципи державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва в Україні

1. Метою державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва в Україні є:

1) створення сприятливих умов для розвитку малого і середнього підприємництва;

2) забезпечення розвитку суб'єктів малого і середнього підприємництва з метою формування конкурентного середовища та підвищення рівня їх конкурентоспроможності;

3) стимулювання інвестиційної та інноваційної активності суб'єктів малого і середнього підприємництва;

4) сприяння провадженню суб'єктами малого і середнього підприємництва діяльності щодо просування вироблених ними товарів (робіт, послуг), результатів інтелектуальної діяльності на внутрішній і зовнішній ринки;

5) забезпечення зайнятості населення шляхом підтримки підприємницької ініціативи громадян.

2. Принципами державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва в Україні є:

1) ефективність підтримки малого і середнього підприємництва;

2) доступність отримання державної підтримки суб'єктами малого і середнього підприємництва;

3) забезпечення участі представників суб'єктів малого і середнього підприємництва, громадських організацій, що представляють інтереси суб'єктів малого і середнього підприємництва, у формуванні та реалізації державної політики в зазначеній сфері;

4) створення рівних можливостей для доступу суб'єктів малого і середнього підприємництва, що відповідають вимогам, передбаченим загальнодержавними, регіональними та місцевими програмами розвитку малого і середнього підприємництва, до участі у виконанні таких програм та для отримання державної підтримки;

5) ефективність використання бюджетних коштів, передбачених для виконання зазначених програм;

6) відкритість і прозорість проведення процедур надання державної підтримки;

7) доступність об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва для всіх суб'єктів малого і середнього підприємництва.

Стаття 4. Основні напрями державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва в Україні

1. Основними напрямками державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва в Україні є:

1) удосконалення та спрощення порядку ведення обліку в цілях оподаткування;

2) запровадження спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності для суб'єктів малого підприємництва, що відповідають критеріям, встановленим у податковому законодавстві;

3) залучення суб'єктів малого підприємництва до виконання науково-технічних і соціально-економічних програм, здійснення постачання продукції (робіт, послуг) для державних та регіональних потреб;

4) забезпечення фінансової державної підтримки малих і середніх підприємств шляхом запровадження державних програм кредитування, надання гарантій для отримання кредитів, часткової компенсації відсоткових ставок за кредитами тощо;

5) сприяння розвитку інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва;

6) гарантування прав суб'єктів малого і середнього підприємництва під час здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності;

7) сприяння спрощенню дозвільних процедур та процедур здійснення державного нагляду (контролю), отримання документів дозвільного характеру для суб'єктів малого і середнього підприємництва та скороченню строку проведення таких процедур;

8) організація підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для суб'єктів малого і середнього підприємництва;

9) впровадження механізмів сприяння та стимулювання до використання у виробництві суб'єктами малого і середнього підприємництва новітніх технологій, а також технологій, які забезпечують підвищення якості товарів (робіт, послуг).

Розділ III

ОРГАНИ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ РОЗВИТОК МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ, ТА ЇХ ПОВНОВАЖЕННЯ

Стаття 5. Органи, що забезпечують розвиток малого і середнього підприємництва

1. Розвиток малого і середнього підприємництва забезпечують у межах своїх повноважень Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, спеціально уповноважений орган у сфері розвитку малого і середнього підприємництва, інші центральні органи виконавчої влади, Верховна Рада Автономної Республіки Крим та Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування.

2. Спеціально уповноваженим органом у сфері розвитку малого і середнього підприємництва є центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері розвитку підприємництва.

Стаття 6. Повноваження Кабінету Міністрів України у сфері розвитку малого і середнього підприємництва

1. Кабінет Міністрів України забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері розвитку підприємництва, розроблення та виконання загальнодержавних програм розвитку малого і середнього підприємництва з урахуванням загальнодержавних пріоритетів, здійснює заходи щодо розвитку інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва, спрямовує, координує та контролює діяльність органів виконавчої влади, які забезпечують надання державної підтримки.

Стаття 7. Повноваження спеціально уповноваженого органу у сфері розвитку малого і середнього підприємництва

1. До повноважень спеціально уповноваженого органу у сфері розвитку малого і середнього підприємництва належать:

1) внесення пропозицій щодо формування та реалізація державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва;

2) підготовка пропозицій щодо визначення пріоритетів і видів підтримки суб'єктів малого і середнього підприємництва;

3) розроблення проектів державних програм розвитку малого і середнього підприємництва, забезпечення їх виконання з урахуванням загальнодержавних пріоритетів та здійснення моніторингу виконання;

4) внесення пропозицій щодо визначення основних фінансових, економічних, соціальних та інших показників розвитку малого і середнього підприємництва;

5) утворення консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів з питань розвитку малого і середнього підприємництва;

6) формування єдиної інформаційної системи для забезпечення реалізації державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва;

7) сприяння діяльності громадських організацій, що представляють інтереси суб'єктів малого і середнього підприємництва;

8) забезпечення пропагування і популяризації підприємницької діяльності;

9) забезпечення представництва в міжнародних організаціях, налагодження співпраці з органами влади іноземних держав щодо розвитку малого і середнього підприємництва;

10) підготовка і публікація щороку в засобах масової інформації звітів про стан розвитку малого і середнього підприємництва в Україні та його державну підтримку, проведення оцінки фінансових, економічних, соціальних та інших показників розвитку малого і середнього підприємництва та рівня ефективності державної підтримки;

11) методологічне забезпечення діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та сприяння розробленню і здійсненню ними заходів щодо розвитку малого і середнього підприємництва, у тому числі виконання регіональних та місцевих програм розвитку малого і середнього підприємництва;

12) сприяння формуванню інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва.

Стаття 8. Повноваження інших центральних органів виконавчої влади у сфері розвитку малого і середнього підприємництва

1. До повноважень інших центральних органів виконавчої влади у сфері розвитку малого і середнього підприємництва належать:

1) участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва;

2) участь у розробленні проектів державних програм розвитку малого і середнього підприємництва, забезпечення їх виконання з урахуванням загальнодержавних пріоритетів та здійснення моніторингу виконання;

3) забезпечення рівних можливостей суб'єктів підприємництва для доступу до участі у виконанні загальнодержавних, регіональних та галузевих програм.

Стаття 9. Повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим та місцевих державних адміністрацій у сфері розвитку малого і середнього підприємництва

1. До повноважень Ради міністрів Автономної Республіки Крим та місцевих державних адміністрацій у сфері розвитку малого і середнього підприємництва належать:

1) визначення регіональних пріоритетів і видів державної підтримки з урахуванням загальнодержавних пріоритетів;

2) розроблення проектів регіональних та місцевих програм розвитку малого і середнього підприємництва, забезпечення їх

виконання з урахуванням загальнодержавних пріоритетів, національних і регіональних соціально-економічних, екологічних, культурних та інших особливостей, здійснення моніторингу виконання таких програм;

3) сприяння розвитку міжрегіонального співробітництва суб'єктів малого і середнього підприємництва;

4) забезпечення пропагування і популяризації підприємницької діяльності;

5) налагодження співпраці з міжнародними організаціями, адміністративно-територіальними утвореннями іноземних держав з питань розвитку малого і середнього підприємництва;

6) проведення оцінки фінансових, економічних, соціальних та інших показників розвитку малого і середнього підприємництва та рівня ефективності державної підтримки, прогнозування розвитку малого і середнього підприємництва у відповідних регіонах України;

7) сприяння формуванню інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва у відповідних регіонах України;

8) методичне забезпечення органів місцевого самоврядування, сприяння розробленню та здійсненню ними заходів щодо розвитку малого і середнього підприємництва.

Стаття 10. Повноваження Верховної Ради Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування у сфері розвитку малого і середнього підприємництва

1. До повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування у сфері розвитку малого і середнього підприємництва належить створення умов для розвитку малого і середнього підприємництва, зокрема:

1) визначення пріоритетів та видів державної підтримки суб'єктів малого і середнього підприємництва з урахуванням загальнодержавних пріоритетів;

2) участь у розробленні проектів регіональних та місцевих програм розвитку малого і середнього підприємництва, їх затвердження та забезпечення виконання з урахуванням загальнодержавних пріоритетів, національних і місцевих соціально-економічних, екологічних, культурних та інших особливостей, здійснення моніторингу виконання таких програм;

3) сприяння формуванню інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва;

4) сприяння діяльності громадських організацій, що представляють інтереси суб'єктів малого і середнього підприємництва.

2. До повноважень органів місцевого самоврядування також належить утворення консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів у сфері розвитку малого і середнього підприємництва.

Стаття 11. Консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи у сфері розвитку малого і середнього підприємництва

1. Порядок утворення консультативних, дорадчих або інших допоміжних органів у сфері розвитку малого і середнього підприємництва визначається відповідно до законодавства.

2. Інформація про рішення органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування про утворення консультативних, дорадчих або інших допоміжних органів у сфері розвитку малого і середнього підприємництва підлягає опублікуванню у засобах масової інформації, а також розміщенню на офіційних веб-сайтах відповідних органів.

Розділ IV

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Стаття 12. Умови надання державної підтримки суб'єктам малого і середнього підприємництва

1. Державна підтримка надається суб'єктам малого і середнього підприємництва, які відповідають критеріям, встановленим частиною третьою статті 55 Господарського кодексу України.

2. Державна підтримка передбачає формування програм, в яких визначається механізм цієї підтримки. Програми державної підтримки розробляються та впроваджуються спеціально уповноваженим органом у сфері розвитку малого і середнього підприємництва із залученням інших центральних органів виконавчої влади та громадських організацій, що представляють інтереси суб'єктів малого і середнього підприємництва. Державні програми підтримки затверджуються Кабінетом Міністрів України в установленому законом порядку.

Стаття 13. Обмеження щодо надання державної підтримки суб'єктам малого і середнього підприємництва

1. Державна підтримка не може надаватися суб'єктам малого і середнього підприємництва, які:

1) є кредитними організаціями, страховими організаціями, інвестиційними фондами, недержавними пенсійними фондами, професійними учасниками ринку цінних паперів, ломбардами;

2) є нерезидентами України, за винятком випадків, передбачених міжнародними договорами України;

3) здійснюють виробництво та/або реалізацію зброї, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, обмін валют;

4) здійснюють надання в оренду нерухомого майна, що є одним з основних видів діяльності;

5) визнані банкрутами або стосовно яких порушено справу про банкрутство;

б) перебувають у стадії припинення юридичної особи або припинення підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця;

7) подали завідомо недостовірні відомості та документи під час звернення за наданням державної підтримки;

8) мають заборгованість перед бюджетом, Пенсійним фондом України, фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування;

9) отримали державну підтримку з порушенням умов її надання або умов щодо цільового використання бюджетних коштів, що доведено в установленому порядку;

10) отримують аналогічну за видами державну підтримку, строк надання якої не закінчився.

Стаття 14. Інфраструктура підтримки малого і середнього підприємництва

1. Інфраструктурою підтримки малого і середнього підприємництва є підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, які провадять діяльність, спрямовану на розвиток суб'єктів малого і середнього підприємництва, їх інвестиційної та інноваційної активності, просування вироблених ними товарів (робіт, послуг), результатів інтелектуальної діяльності на внутрішній і зовнішній ринки.

До об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва належать бізнес-центри, бізнес-інкубатори, інноваційні бізнес-інкубатори, науково-технологічні центри, центри трансферу технологій, фонди підтримки малого підприємництва, лізингові компанії, консультативні центри, інші підприємства,

установи та організації, основним завданням яких є сприяння розвитку малого і середнього підприємництва.

2. Державна підтримка об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва здійснюється в рамках державних, регіональних і місцевих програм розвитку малого і середнього підприємництва.

Стаття 15. Види державної підтримки суб'єктів малого і середнього підприємництва та об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва

1. Державна підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва та об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва включає фінансову, інформаційну, консультаційну підтримку, у тому числі підтримку у сфері інновацій, науки і промислового виробництва, підтримку суб'єктів малого і середнього підприємництва, що провадять експортну діяльність, підтримку у сфері підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації управлінських кадрів та кадрів ведення бізнесу.

2. Верховна Рада Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування мають право надавати, крім визначених частиною першою цієї статті видів державної підтримки, інші види державної підтримки за рахунок коштів місцевих бюджетів.

Стаття 16. Фінансова державна підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва

1. Надання фінансової державної підтримки здійснюється спеціально уповноваженим органом у сфері розвитку малого і середнього підприємництва, іншими органами виконавчої влади, Верховною Радою Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, Українським фондом підтримки підприємництва та іншими загальнодержавними фондами, регіональними та місцевими фондами підтримки підприємництва.

Фінансова державна підтримка надається за рахунок державного та місцевих бюджетів.

2. Основними видами фінансової державної підтримки є:

1) часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проектів суб'єктів малого і середнього підприємництва;

2) часткова компенсація лізингових, факторингових платежів та платежів за користування гарантіями;

3) надання гарантії та поруки за кредитами суб'єктів малого і середнього підприємництва;

4) надання кредитів, у тому числі мікрокредитів, для започаткування і ведення власної справи;

5) надання позик на придбання і впровадження нових технологій;

6) компенсація видатків на розвиток кооперації між суб'єктами малого і середнього підприємництва та великими підприємствами;

7) фінансова підтримка впровадження енергозберігаючих та екологічно чистих технологій;

8) інші види не забороненої законодавством фінансової державної підтримки.

3. Порядок використання коштів державного бюджету для фінансової державної підтримки суб'єктів малого і середнього підприємництва затверджується відповідно до вимог бюджетного законодавства.

Стаття 17. Фонди підтримки підприємництва

1. Український фонд підтримки підприємництва, інші загальнодержавні, регіональні та місцеві фонди підтримки підприємництва є юридичними особами.

2. Порядок створення та функціонування Українського фонду підтримки підприємництва, інших загальнодержавних фондів підтримки підприємництва визначається Кабінетом Міністрів України.

Засновниками регіональних та місцевих фондів підтримки підприємництва можуть бути Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, Український фонд підтримки підприємництва, інші загальнодержавні фонди підтримки підприємництва, юридичні та фізичні особи.

3. Фонди підтримки підприємництва – неприбуткові організації, основними функціями яких є сприяння реалізації державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва шляхом залучення та ефективного використання фінансових ресурсів, фінансування цільових програм та проектів.

4. Фінансова державна підтримка здійснюється фондами відповідно до статті 16 цього Закону.

5. Кошти Українського фонду підтримки підприємництва, інших загальнодержавних, регіональних та місцевих фондів підтримки підприємництва формуються за рахунок бюджетних коштів,

добровільних внесків фізичних і юридичних осіб, у тому числі іноземних.

6. Кошти Українського фонду підтримки підприємництва, інших загальнодержавних, регіональних та місцевих фондів підтримки підприємництва спрямовуються виключно на фінансування розвитку та підтримки малого і середнього підприємництва. Порядок використання таких коштів встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 18. Інформаційна державна підтримка

1. Інформаційна державна підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва та об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва може здійснюватися шляхом:

1) створення та забезпечення функціонування державних, регіональних і місцевих інформаційних систем, інформаційно-телекомунікаційних мереж, сприяння започаткуванню підприємницької діяльності за допомогою Інтернету;

2) надання інформації:

про стан виконання державних, регіональних і місцевих програм розвитку малого і середнього підприємництва та рівень ефективності державної підтримки;

про стан розвитку малого і середнього підприємництва;

про об'єкти інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва;

іншої інформації (економічної, правової, статистичної, виробничо-технологічної, з питань маркетингу), необхідної для забезпечення розвитку суб'єктів малого і середнього підприємництва.

2. Інформація, зазначена у частині першій цієї статті, є загальнодоступною і розміщується на офіційних веб-сайтах органів виконавчої влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування.

Стаття 19. Консультаційна державна підтримка

1. Консультаційна державна підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва може здійснюватися шляхом:

1) сприяння утворенню об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва, які надають консультаційні послуги суб'єктам малого і середнього підприємництва, та забезпечення їх діяльності;

2) спрощення доступу до інформації в режимі реального часу.

Стаття 20. Державна підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва у сфері інновацій, науки та промислового виробництва

1. Державна підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва у сфері інновацій, науки і промислового виробництва може здійснюватися шляхом:

1) надання фінансової підтримки для утворення об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва у сфері інновацій, науки та промислового виробництва, у тому числі бізнес-інкубаторів, інноваційних бізнес-інкубаторів, науково-технологічних центрів, центрів трансферу технологій;

2) сприяння розвитку венчурного підприємництва;

3) створення системи економічних стимулів для розвитку економіки на основі технологічних інновацій;

4) передачі наукової продукції, створеної за рахунок бюджетних коштів, для її впровадження у виробництво;

5) створення умов для залучення суб'єктів малого і середнього підприємництва до укладення договорів субпідряду у сфері інновацій та промислового виробництва;

б) стимулювання залучення іноземних інвестицій і розвитку взаємовигідної міжнародної інноваційної співпраці;

7) створення умов для поширення кооперації між суб'єктами малого і середнього підприємництва та великими підприємствами.

Стаття 21. Державна підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва, що провадять експортну діяльність

1. Державна підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва, що провадять експортну діяльність, може здійснюватися шляхом:

1) сприяння просуванню на ринки іноземних держав продукції вітчизняного виробництва (товарів, робіт і послуг), об'єктів інтелектуальної власності та створення сприятливих умов для українських учасників експортної діяльності;

2) співпраці з міжнародними організаціями та іноземними державами у сфері розвитку малого і середнього підприємництва;

3) утворення об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва, що сприяють експортній діяльності, зокрема шляхом надання фінансової підтримки (кредитування, гарантування, страхування експортних операцій, часткова компенсація частки відсоткових ставок за кредитами для

провадження експортної діяльності, часткове покриття витрат суб'єктів малого і середнього підприємництва, пов'язаних із здійсненням маркетингових заходів на зовнішньому ринку, вивченням кон'юнктури зовнішнього ринку, пошуком партнерів, просуванням товарів на нові ринки, участю у виставково-ярмарковій діяльності за кордоном, відрядженням спеціалістів для вивчення ринків іноземних держав, підготовкою, перепідготовкою та підвищенням кваліфікації персоналу суб'єктів малого і середнього підприємництва з питань експортної діяльності);

4) сприяння участі суб'єктів малого і середнього підприємництва у виставково-ярмарковій діяльності за кордоном для представлення продукції вітчизняного виробництва, у тому числі шляхом надання фінансової підтримки, надання в оренду виставкових площ, часткового покриття витрат суб'єктів малого і середнього підприємництва, пов'язаних з участю у виставково-ярмарковій діяльності за кордоном;

5) сприяння поширенню за кордоном інформації про потенційні можливості вітчизняного малого і середнього підприємництва та забезпеченню доступу до іноземних інформаційних мереж для пошуку ділових партнерів.

Стаття 22. Державна підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва у сфері підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації управлінських кадрів та кадрів ведення бізнесу

1. Державна підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва у сфері підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації управлінських кадрів та кадрів ведення бізнесу може здійснюватися шляхом:

1) створення та розвитку мережі бізнес-інкубаторів;

2) розроблення та виконання освітніх програм, спрямованих на підготовку, перепідготовку і підвищення рівня кваліфікації кадрів для суб'єктів малого і середнього підприємництва на основі державних освітніх стандартів;

3) створення умов для підвищення рівня професійних знань і ділових якостей фахівців з числа соціально незахищених верств населення;

4) надання навчально-методологічної, науково-методичної допомоги суб'єктам малого і середнього підприємництва;

5) сприяння участі у програмах обміну міжнародним досвідом з метою запровадження передових технологій та підвищення рівня кваліфікації персоналу суб'єктів малого і середнього підприємництва.

Розділ V

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

Додаток Г

ЗАКОН УКРАЇНИ**«Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні»**

Верховна Рада України постановляє:

1. Затвердити Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні (додається).
2. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.
3. Кабінету Міністрів України щорічно розробляти заходи щодо реалізації Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні і передбачати виділення відповідних коштів на їх реалізацію під час розробки проекту закону про Державний бюджет України.

Затверджено
Законом України
від 21 грудня 2000 року N 2157-III

НАЦІОНАЛЬНА ПРОГРАМА**сприяння розвитку малого підприємництва в Україні****I. Стан розвитку малого підприємництва в Україні**

На сьогодні в Україні існує майже 200 тисяч малих підприємств, працює близько 1 млн підприємців без створення юридичної особи, майже 40 тис. фермерських господарств.

Всього у малому підприємстві зайнято понад 2,7 млн чоловік, або 9 відсотків працездатного населення України. У той же час мале підприємство виробляє 11 відсотків загального обсягу виробництва продукції (робіт, послуг) у цілому по Україні, що свідчить про більш ефективне функціонування малого бізнесу порівняно з великим.

Не слід відкидати і міжнародний аспект розвитку малого та середнього підприємництва для України. Рівень розвитку малого підприємництва має сприяти створенню позитивного іміджу України, забезпеченню ефективної ринкової економіки з метою її інтеграції в європейську та світову економічні системи. Створення сприятливого підприємницького клімату в Україні повинно стати запорукою консолідації зусиль щодо удосконалення рівня відносин і співпраці з донорськими організаціями та участі у міжнародних проектах. Державна політика в цій сфері спрямована на приєднання України до

міжнародних програм, підписання двосторонніх та багатосторонніх міждержавних і міжвідомчих угод щодо підтримки малого підприємництва.

Основними чинниками, які заважають розвитку малого підприємництва, є:

відсутність чітко сформульованої через систему правових актів державної політики у сфері підтримки малого підприємництва;

збільшення адміністративних бар'єрів (реєстрація, ліцензування, сертифікація, системи контролю і дозвільної практики, регулювання орендних відносин тощо);

відсутність реальних та дієвих механізмів фінансово-кредитної підтримки;

надмірний податковий тиск і обтяжлива система звітності;

невпевненість підприємців у стабільності умов ведення бізнесу;

надмірне втручання органів державної влади в діяльність суб'єктів господарювання.

Проте темпи зростання малого підприємництва в Україні свідчать про його достатній внутрішній потенціал, а результати аналізу розвитку в умовах ринкових реформ – про необхідність формування та проведення державної політики щодо підтримки малого підприємництва, що відповідає стратегічним векторам розвитку економіки.

Все це зумовило необхідність прийняття Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні (далі – Програма).

II. Мета і основні завдання Програми

Програму розроблено на підставі положень Закону України «Про державну підтримку малого підприємництва» і виходячи з важливого значення розвитку малого підприємництва для економіки України.

Метою Програми є створення належних умов для реалізації конституційного права на підприємницьку діяльність, а також підвищення добробуту громадян країни шляхом залучення широких верств населення до такої діяльності.

Основними завданнями Програми є:

створення державної системи забезпечення розвитку та підтримки малого підприємництва;

створення належних умов розвитку малого підприємництва в регіонах;

сприяння створенню нових робочих місць суб'єктами малого підприємництва;

підтримка ділової та інвестиційної активності, розвиток конкуренції на ринку товарів та послуг;

залучення до підприємницької діяльності жінок, молоді, пенсіонерів та інших верств населення;

активізація фінансово-кредитних та інвестиційних механізмів, пошук нових форм фінансово-кредитної підтримки малого підприємництва;

формування регіональної інфраструктури розвитку та підтримки малого підприємництва;

створення умов для розвитку малого підприємництва у виробничій сфері, у тому числі на базі реструктуризованих підприємств.

III. Основні напрями Програми

Програма спрямована на реалізацію державної політики щодо вирішення проблем розвитку малого підприємництва. Основними напрямами Програми є:

вдосконалення нормативно-правової бази у сфері підприємницької діяльності;

формування єдиної державної регуляторної політики у сфері підприємницької діяльності;

активізація фінансово-кредитної та інвестиційної підтримки малого підприємництва;

сприяння створенню інфраструктури розвитку малого підприємництва;

впровадження регіональної політики сприяння розвитку малого підприємництва.

1. Вдосконалення нормативно-правової бази у сфері підприємницької діяльності

Сьогодні Україна має велику кількість нормативних актів, значна частина яких регулює саме підприємницьку діяльність. Проте нормативне регулювання підприємницької діяльності залишається надто складним. Відсутність системності породила багато дублюючих правових норм, закріплених у нормативних актах різної юридичної сили. Нагромадження зайвих регулюючих документів значно ускладнює як початок, так і здійснення підприємницької діяльності.

Тому одним з напрямів Програми є максимальне спрощення юридичних процедур у правовідносинах «держава – підприємець».

Адміністрування підприємництва повинно займати якомога менше часу і коштів. Економічна ситуація в Україні вимагає ще більшого спрощення та здешевлення процедур реєстрації, реорганізації та ліквідації суб'єктів підприємницької діяльності.

Створення законодавчої бази має на меті забезпечення належних умов для формування сприятливого правового середовища і є підставою для стабільного розвитку суб'єктів малого підприємництва.

Шляхами вдосконалення правового забезпечення розвитку малого підприємництва є:

створення дієвих механізмів захисту прав і свобод підприємців;

гармонізація українського законодавства з законодавством Європейського Союзу та СНД;

забезпечення законодавчої гарантії незмінності та довготривалості державної політики щодо підтримки малого підприємництва;

розробка нормативно-правової бази, яка регулює відносини між державою та підприємцями, роботодавцями і найманими працівниками, у тому числі і для забезпечення їх соціального захисту, встановлює норми і правила здійснення підприємницької діяльності, регламентує діяльність органів державної влади, їх посадових осіб щодо виконання ними відповідних повноважень у сфері розвитку малого підприємництва;

вдосконалення функціональної та організаційної структури центральних та місцевих органів виконавчої влади в частині забезпечення розвитку і державної підтримки малого підприємництва.

Системне здійснення практичних заходів у цій сфері повинно забезпечити стабільну нормативно-правову основу для ефективного розвитку підприємницької діяльності. Незмінність єдиних для всіх суб'єктів підприємницької діяльності взаємовідносин протягом тривалого часу є однією з найголовніших умов поживлення економічної ситуації в Україні.

2. Формування єдиної державної регуляторної політики у сфері підприємницької діяльності

Формування цілеспрямованої, послідовної та передбачуваної державної регуляторної політики є одним з основних завдань Програми. Реалізація такої політики спрямована на істотне вдосконалення правового регулювання господарських відносин, а

також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами малого підприємництва, перегляд регуляторних актів для визначення їх доцільності та ефективності в нових економічних умовах, забезпечення оприлюднення проектів зазначених актів, а також відстеження результативності регуляторних актів.

Реалізація державної регуляторної політики забезпечується шляхом:

планування діяльності з підготовки проектів регуляторних актів, їх оприлюднення з метою одержання зауважень і пропозицій;

відстеження результативності регуляторних актів та оприлюднення відповідних звітів;

удосконалення законодавства з метою зменшення втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання та усунення перешкод для розвитку підприємницької діяльності;

висвітлення в засобах масової інформації проблем, пов'язаних з реалізацією державної регуляторної політики, забезпечення гласності у процесі підготовки проектів регуляторних актів шляхом залучення громадян, суб'єктів малого підприємництва та їх об'єднань до розроблення та обговорення таких проектів;

удосконалення дозвільної системи у сфері господарської діяльності, спрощення процедури державної реєстрації суб'єктів господарювання.

Заходи щодо реалізації державної регуляторної політики спрямовані на забезпечення системності, послідовності та координації дій з розроблення та прийняття регуляторних актів, урахування пропозицій громадськості під час їх опрацювання, досягнення оптимального державного регулювання діяльності суб'єктів малого підприємництва.

3. Активізація фінансово-кредитної та інвестиційної підтримки малого підприємництва

Одним із головних напрямів Програми є створення умов для побудови дієвої та ефективної фінансово-кредитної системи підтримки діяльності суб'єктів малого підприємництва.

Ситуація, що склалася з фінансуванням малого підприємництва, вимагає невідкладної побудови небанківського фінансово-кредитного сектора, спрямованого виключно на малий бізнес і самозайнятість населення. Отже, фінансово-кредитна підтримка малого підприємництва спрямована на:

формування мережі регіональних фондів підтримки підприємництва та кредитно-гарантійних установ;
розроблення та запровадження ефективних кредитно-гарантійних механізмів мікрокредитування суб'єктів малого підприємництва;
створення та підтримку фінансових інститутів, які працюють на розвиток малого підприємництва.

4. Сприяння створенню інфраструктури розвитку малого підприємництва

Формування розвинутої інфраструктури малого підприємництва – одне з завдань Програми, яке спрямовано на створення спеціалізованої інфраструктури по всіх регіонах України, орієнтованої на потреби малого підприємництва.

Для сталого розвитку малого підприємництва необхідно продовжити зусилля по впровадженню та реалізації потенціалу працюючих інститутів і елементів інфраструктури до якісно нового стану, відповідно до вимог ринкової економіки.

Метою Програми в цьому напрямі є створення:

системи інформаційного та консультаційного обслуговування малого підприємництва, спеціалізованих фірм, що надають послуги малим підприємствам (бухгалтерські та аудиторські фірми, рекламні агентства тощо);

бізнес-центрів та центрів розвитку малих підприємств, бізнес-інкубаторів, виробничих та технологічних парків;

навчальних центрів з підготовки та перепідготовки спеціалістів для роботи на малих підприємствах, формування економічних знань і набуття практичних навичок роботи в умовах ринкової економіки;

системи підготовки підприємців-початківців, підготовки та підвищення кваліфікації управлінських кадрів сфери підприємництва та державних службовців з основ підприємницької діяльності.

5. Впровадження регіональної політики сприяння розвитку малого підприємництва

Основною умовою реалізації Програми є спрямування дій місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування на створення та підтримку сприятливого середовища для розвитку підприємництва як основного чинника структури регіональної економіки.

Основними умовами цього процесу є:

впровадження дієвих механізмів взаємодії органів влади з громадськими організаціями підприємців на основі соціального партнерства;

розробка та реалізація регіональних та місцевих програм розвитку малого підприємництва.

Взаємодія місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з підприємцями забезпечується шляхом сприяння формуванню громадських колегій і координаційних рад з питань розвитку малого підприємництва та залучення до участі у формуванні і реалізації державної політики регіональних та галузевих об'єднань підприємців.

Регіональні програми спрямовуються на комплексне вирішення питань розвитку та підтримки малого підприємництва в межах повноважень місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а саме:

вдосконалення нормативно-правової бази, фінансово-кредитного забезпечення, зменшення податкового тиску у сфері малого підприємництва і насамперед з метою підтримки малих підприємств, що здійснюють свою діяльність у сфері виробництва та науки;

впровадження системи фінансово-кредитної та ресурсної підтримки суб'єктів малого підприємництва, у тому числі створення регіональних гарантійно-кредитних установ, фондів сприяння розвитку малого підприємництва;

сприяння розвитку регіональної інфраструктури підтримки малого підприємництва;

фінансове забезпечення заходів щодо реалізації регіональних програм розвитку підприємництва.

IV. Фінансове забезпечення Програми

Фінансове забезпечення Програми здійснюється за рахунок Державного бюджету України, коштів, одержаних від приватизації державного майна, та інших джерел фінансування, не заборонених законом.

На виконання окремих положень Програми спрямовуються кошти місцевих бюджетів за рішенням відповідних органів місцевого самоврядування.

Обсяг щорічних асигнувань, спрямованих на державну підтримку малого підприємництва, визначається у видатковій частині Державного бюджету України окремим рядком відповідно до Закону України «Про державну підтримку малого підприємництва».

V. Організація та контроль за виконанням Програми

Організація та контроль за виконанням Програми здійснюється Кабінетом Міністрів України.

На виконання Програми Кабінет Міністрів України щорічно розробляє та затверджує заходи щодо реалізації Програми з визначенням змісту, очікуваного результату впровадження, відповідальних за реалізацію, термінів виконання, вартості, а також обсягів бюджетного фінансування і подає їх до Верховної Ради України у порядку, встановленому законодавством.

Координацію діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади, пов'язаної з виконанням Програми, здійснює спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань регуляторної політики та підприємництва, який щорічно звітує Кабінету Міністрів України про стан виконання Програми та передбачених нею заходів.

VI. Реалізація Програми та очікувані результати

Програма передбачає щорічну розробку Кабінетом Міністрів України відповідних заходів щодо її реалізації. Заходи щодо реалізації Програми на 2001 рік є її невід'ємною складовою частиною.

Очікуваними результатами реалізації Програми є прискорення розвитку малого підприємництва, використання його потенційних можливостей, перетворення його на дієвий механізм розв'язання економічних і соціальних проблем, сприяння структурній перебудові економіки, стійка тенденція збільшення кількості малих підприємств, зменшення рівня тіньового обороту у сфері малого підприємництва, збільшення внеску малого підприємництва в економіку України, зміцнення економічної бази регіонів, позитивний вплив на вирішення проблем безробіття, насичення вітчизняного ринку товарами та послугами.

Додаток Д

ЗАКОН УКРАЇНИ
«Про інноваційну діяльність»

Цей Закон визначає правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні, встановлює форми стимулювання державою інноваційних процесів і спрямований на підтримку розвитку економіки України інноваційним шляхом.

Згідно із цим Законом державну підтримку одержують суб'єкти господарювання всіх форм власності, що реалізують в Україні інноваційні проекти, і підприємства всіх форм власності, які мають статус інноваційних.

Розділ I
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ**Стаття 1. Визначення термінів**

1. У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

інновації – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери;

інноваційна діяльність – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг;

інноваційний продукт – результат науково-дослідної і (або) дослідно-конструкторської розробки, що відповідає вимогам, встановленим цим Законом;

інноваційна продукція – нові конкурентоздатні товари чи послуги, що відповідають вимогам, встановленим цим Законом;

інноваційний проект – комплект документів, що визначає процедуру і комплекс усіх необхідних заходів (у тому числі інвестиційних) щодо створення і реалізації інноваційного продукту і (або) інноваційної продукції;

пріоритетний інноваційний проект – інноваційний проект, що реалізується в рамках пріоритетних напрямів інноваційної діяльності;

інноваційне підприємство (інноваційний центр, технопарк, технополіс, інноваційний бізнес-інкубатор тощо) – підприємство (об'єднання підприємств), що розробляє, виробляє і реалізує інноваційні продукти і (або) продукцію чи послуги, обсяг яких у грошовому вимірі перевищує 70 відсотків його загального обсягу продукції і (або) послуг;

інноваційна інфраструктура – сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо).

Стаття 2. Законодавство України у сфері інноваційної діяльності

1. Законодавство України у сфері інноваційної діяльності базується на Конституції України і складається із законів України «Про інвестиційну діяльність», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про наукову і науково-технічну експертизу», «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», «Про спеціальну економічну зону “Яворів”», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», цього Закону та інших нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини у цій сфері.

Стаття 3. Мета і принципи державної інноваційної політики

1. Головною метою державної інноваційної політики є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоздатної продукції.

2. Основними принципами державної інноваційної політики є: орієнтація на інноваційний шлях розвитку економіки України; визначення державних пріоритетів інноваційного розвитку; формування нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності;

створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу;

забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності;

ефективне використання ринкових механізмів для сприяння інноваційній діяльності, підтримка підприємництва у науково-виробничій сфері;

здійснення заходів на підтримку міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферу технологій, захисту вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та її просування на зовнішній ринок;

фінансова підтримка, здійснення сприятливої кредитної, податкової і митної політики у сфері інноваційної діяльності;

сприяння розвитку інноваційної інфраструктури;

інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності;

підготовка кадрів у сфері інноваційної діяльності.

Стаття 4. Об'єкти інноваційної діяльності

Об'єктами інноваційної діяльності є:

інноваційні програми і проекти;

нові знання та інтелектуальні продукти;

виробниче обладнання та процеси;

інфраструктура виробництва і підприємництва;

організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру і якість виробництва і (або) соціальної сфери;

сировинні ресурси, засоби їх видобування і переробки;

товарна продукція;

механізми формування споживчого ринку і збуту товарної продукції.

Стаття 5. Суб'єкти інноваційної діяльності

Суб'єктами інноваційної діяльності можуть бути фізичні і (або) юридичні особи України, фізичні і (або) юридичні особи іноземних держав, особи без громадянства, об'єднання цих осіб, які провадять в Україні інноваційну діяльність і (або) залучають майнові та інтелектуальні цінності, вкладають власні чи запозичені кошти в реалізацію в Україні інноваційних проектів.

Розділ II

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття 6. Державне регулювання інноваційної діяльності

Державне регулювання інноваційної діяльності здійснюється шляхом:

визначення і підтримки пріоритетних напрямів інноваційної діяльності;

формування і реалізації державних, галузевих, регіональних і місцевих інноваційних програм;

створення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки і стимулювання інноваційної діяльності;

захисту прав та інтересів суб'єктів інноваційної діяльності;

фінансової підтримки виконання інноваційних проектів;

стимулювання комерційних банків та інших фінансово-кредитних установ, що кредитують виконання інноваційних проектів;

встановлення пільгового оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності;

підтримки функціонування і розвитку сучасної інноваційної інфраструктури.

Стаття 7. Повноваження Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування у сфері інноваційної діяльності

1. Верховна Рада України визначає єдину державну політику у сфері інноваційної діяльності, а саме:

створює законодавчу базу для сфери інноваційної діяльності;

визначає стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності;

в межах Державного бюджету України визначає обсяг асигнувань для фінансової підтримки інноваційної діяльності.

2. Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні і районні ради відповідно до їх компетенції:

затверджують середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності регіонального рівня та регіональні інноваційні програми, що кредитуються з бюджету Автономної Республіки Крим, обласних і районних бюджетів;

визначають кошти бюджету Автономної Республіки Крим, обласних і районних бюджетів для фінансової підтримки регіональних інноваційних програм і доручають Раді міністрів Автономної Республіки Крим, делегують повноваження обласним і районним державним адміністраціям фінансування регіональних інноваційних програм через державні інноваційні фінансово-кредитні установи (їх регіональні відділення) у межах виділених у цих бюджетах коштів;

контролюють фінансування регіональних інноваційних програм за кошти бюджету Автономної Республіки Крим, обласних і районних бюджетів.

3. Представницькі органи місцевого самоврядування – сільські, селищні, міські ради відповідно до їх компетенції:

затверджують місцеві інноваційні програми;

у межах коштів бюджету розвитку визначають кошти місцевих бюджетів для фінансової підтримки місцевих інноваційних програм;

створюють комунальні інноваційні фінансово-кредитні установи для фінансової підтримки місцевих інноваційних програм за кошти місцевих бюджетів, затверджують їх статuti чи положення про них, підпорядковують їх своїм виконавчим органам;

доручають своїм виконавчим органам фінансування місцевих інноваційних програм за рахунок коштів місцевого бюджету через державні інноваційні фінансово-кредитні установи (їх регіональні відділення) або через комунальні інноваційні фінансово-кредитні установи;

затверджують порядок формування і використання коштів комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ;

контролюють фінансування місцевих інноваційних програм за кошти місцевого бюджету через державні інноваційні фінансово-кредитні установи (їх регіональні відділення);

контролюють діяльність комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ.

Стаття 8. Повноваження Кабінету Міністрів України у сфері інноваційної діяльності

Кабінет Міністрів України:

здійснює державне управління та забезпечує реалізацію державної політики у сфері інноваційної діяльності;

готує та подає Верховній Раді України пропозиції щодо стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності та затверджує середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності загальнодержавного і галузевого рівнів;

здійснює заходи щодо реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності;

сприяє створенню ефективної інфраструктури у сфері інноваційної діяльності;

створює спеціалізовані державні інноваційні фінансово-кредитні установи для фінансової підтримки інноваційних програм і проектів,

затверджує їх статuti чи положення про них, підпорядковує ці установи центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інноваційної діяльності;

готує та подає Верховній Раді України як складову частину проекту закону про Державний бюджет України на відповідний рік пропозиції щодо обсягів бюджетних коштів для фінансової підтримки виконання інноваційних проектів через спеціалізовані державні інноваційні фінансово-кредитні установи;

затверджує положення про порядок державної реєстрації інноваційних проектів і ведення Державного реєстру інноваційних проектів;

інформує Верховну Раду України про виконання інноваційних проектів, які кредитувалися за кошти Державного бюджету України, і про повернення до бюджету наданих раніше кредитів.

Стаття 9. Повноваження центральних органів виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності

1. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері інновацій:

здійснює заходи щодо проведення єдиної науково-технічної та інноваційної політики;

координує роботу у сфері інноваційної діяльності інших центральних органів виконавчої влади;

подає Кабінету Міністрів України пропозиції щодо стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня, державних інноваційних програм, а також стосовно необхідних обсягів бюджетних коштів для їх кредитування;

подає Кабінету Міністрів України пропозиції щодо створення спеціалізованих державних інноваційних фінансово-кредитних установ для фінансової підтримки інноваційних програм і проектів, розробляє статuti чи положення про ці установи;

здійснює нормативно-правове забезпечення у сфері інновацій, забезпечує розвиток інноваційного потенціалу України та національної інноваційної системи;

здійснює інші повноваження, передбачені законом та покладені на нього актами Президента України відповідно до законів.

2. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності:

готує пропозиції щодо визначення пріоритетних напрямів розвитку інноваційної діяльності;

організовує прогностно-аналітичні дослідження тенденцій інноваційного розвитку;

здійснює державну реєстрацію інноваційних проектів і веде Державний реєстр інноваційних проектів;

проводить у встановленому порядку конкурсний відбір інноваційних проектів;

готує пропозиції щодо проектів інноваційних програм і визначення обсягу коштів державного бюджету для їх фінансування;

готує пропозиції щодо утворення спеціалізованих державних інноваційних фінансово-кредитних установ для фінансової підтримки інноваційних програм і проектів;

бере участь у здійсненні в установленому порядку проведення державної наукової та науково-технічної експертизи інноваційних проектів;

організовує підвищення кваліфікації спеціалістів у сфері інноваційної діяльності;

здійснює інші повноваження, передбачені законом та покладені на нього актами Президента України.

3. Інші центральні органи виконавчої влади:

здійснюють підготовку пропозицій щодо реалізації інноваційної політики у відповідній галузі економіки, створюють організаційно-економічні механізми підтримки її реалізації;

готують та подають у встановленому порядку відповідно до компетенції пропозиції щодо середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого рівня;

доручають державним інноваційним фінансово-кредитним установам проведення конкурсного відбору пріоритетних інноваційних проектів, що реалізуються в рамках середньострокових пріоритетних напрямів галузевого рівня, і здійснення фінансової підтримки цих проектів у межах коштів, передбачених законом про Державний бюджет України на відповідний рік;

здійснюють інші повноваження, передбачені законом та покладені на нього актами Президента України.

Стаття 10. Повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, виконавчих органів місцевого самоврядування у сфері інноваційної діяльності

1. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації (у межах делегованих їм органами місцевого самоврядування повноважень) відповідно до їх компетенції:

готують та подають Верховній Раді Автономної Республіки Крим, відповідним радам пропозиції щодо середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності регіонального рівня;

розробляють проекти регіональних інноваційних програм і подають їх для затвердження відповідно Верховній Раді Автономної Республіки Крим, обласним і районним радам;

вживають заходів щодо виконання регіональних інноваційних програм;

сприяють інноваційній діяльності у своєму регіоні і створенню сучасної інфраструктури у цій сфері;

залучають підприємства, установи і організації, розташовані на підпорядкованій їм території, за їх згодою, до розв'язання проблем інноваційного розвитку регіонів;

доручають державним інноваційним фінансово-кредитним установам (їх регіональним відділенням) проведення конкурсного відбору інноваційних проектів регіональних інноваційних програм і здійснення їх фінансової підтримки у межах коштів, передбачених у бюджеті Автономної Республіки Крим і обласних та районних бюджетах;

подають пропозиції спеціально уповноваженому центральному органу виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності стосовно включення інноваційних проектів за регіональними програмами до державних програм і їх фінансування шляхом кредитування із державного бюджету.

2. Виконавчі органи місцевого самоврядування відповідно до їх компетенції:

розробляють проекти місцевих інноваційних програм і подають їх для затвердження відповідним місцевим радам;

вживають заходів щодо виконання місцевих інноваційних програм;

залучають підприємства, установи і організації, розташовані на підпорядкованій їм території, за їх згодою, до розв'язання проблем інноваційного розвитку населених пунктів;

доручають державним інноваційним фінансово-кредитним установам (їх регіональним відділенням) або комунальним інноваційним фінансово-кредитним установам проведення конкурсного відбору інноваційних проектів місцевих інноваційних програм і здійснення фінансової підтримки цих проектів у межах коштів, передбачених у відповідному місцевому бюджеті;

готують і подають відповідним місцевим радам пропозиції щодо створення комунальних спеціалізованих інноваційних фінансово-кредитних установ для фінансової підтримки місцевих інноваційних програм;

подають пропозиції спеціально уповноваженому центральному органу виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності стосовно включення інноваційних проектів за місцевими програмами до державних програм і їх фінансування шляхом кредитування із державного бюджету через державні інноваційні фінансово-кредитні установи.

Стаття 11. Державний контроль у сфері інноваційної діяльності

1. Державний контроль у сфері інноваційної діяльності здійснюється для забезпечення дотримання всіма її суб'єктами вимог законодавства щодо інноваційної діяльності.

2. Державний контроль у сфері інноваційної діяльності здійснюється:

а) центральним органом виконавчої влади, що реалізує єдину державну податкову політику;

б) Верховною Радою Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування у межах їх повноважень;

в) щодо визначених статтями розділу V цього Закону особливостей оподаткування – центральним органом виконавчої влади, що реалізує єдину державну податкову політику.

Розділ III

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ, ПРОДУКТІВ І ПРОДУКЦІЇ, ІННОВАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

Стаття 12. Інноваційний проект

1. Інноваційним визнається проект, яким передбачаються розробка, виробництво і реалізація інноваційного продукту і (або) інноваційної продукції, що відповідають вимогам статей 14 і 15 цього Закону.

2. Передбачена цим Законом державна підтримка реалізації інноваційного проекту надається за умови його державної реєстрації.

3. Державна реєстрація інноваційного проекту здійснюється за ініціативою суб'єкта інноваційної діяльності відповідно до положень статті 13 цього Закону.

Стаття 13. Державна реєстрація інноваційних проектів

1. Державна реєстрація інноваційних проектів здійснюється у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

2. Державну реєстрацію інноваційних проектів здійснює, за поданням суб'єктів інноваційної діяльності, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інноваційної діяльності. Цей орган веде Державний реєстр інноваційних проектів.

3. Необхідною умовою занесення проекту до Державного реєстру інноваційних проектів є його кваліфікування.

5. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інноваційної діяльності, для кваліфікування інноваційних проектів організує проведення експертизи прийнятих до розгляду проектів. Експертиза при кваліфікуванні інноваційних проектів виконується за рахунок коштів суб'єктів інноваційної діяльності, які заявляють проекти на державну реєстрацію, і відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу».

6. Проекти, що визнані за результатами експертизи інноваційними, заносяться центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інноваційної діяльності, до Державного реєстру інноваційних проектів.

Інноваційні проекти з пріоритетних напрямів інноваційної діяльності визнаються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інноваційної діяльності, пріоритетними інноваційними проектами.

7. Інформація про занесення інноваційного проекту до Державного реєстру інноваційних проектів публікується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інноваційної діяльності, у його бюлетені.

8. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інноваційної діяльності, видає суб'єкту інноваційної діяльності свідоцтво про державну реєстрацію інноваційного проекту. Форма свідоцтва затверджується Кабінетом Міністрів України.

9. Свідоцтво про державну реєстрацію інноваційного проекту є чинним протягом семи років від дати його видачі. Після завершення цього строку державна реєстрація інноваційного проекту і відповідний запис у Державному реєстрі інноваційних проектів

анулюються. Інформація про це публікується центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інноваційної діяльності, у його бюлетені.

10. Державна реєстрація інноваційного проекту не передбачає будь-яких зобов'язань щодо бюджетного кредитування його виконання чи іншої державної фінансової підтримки.

11. Строк розгляду центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інноваційної діяльності, проекту, поданого для державної реєстрації як інноваційного, не повинен перевищувати шість місяців від дати його прийняття.

12. Особливості експертизи і державної реєстрації інноваційних проектів, на які поширюються положення Закону України «Про державну таємницю», визначаються спеціальним Положенням.

13. У разі незгоди суб'єкта інноваційної діяльності чи будь-якої іншої фізичної або юридичної особи з рішенням щодо кваліфікації інноваційного проекту і (або) з його державною реєстрацією ці акти можуть бути оскаржені до суду (господарського суду).

14. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інноваційної діяльності несе відповідальність за повноту і достовірність експертизи і за збереження конфіденційної інформації, пов'язаної з інноваційними проектами.

15. Неправомірні кваліфікація і державна реєстрація проекту як інноваційного тягнуть за собою відповідальність згідно із законом.

16. Правопорушеннями при кваліфікуванні і державній реєстрації інноваційних проектів вважаються:

а) прийняття рішення про кваліфікування інноваційного проекту і його державну реєстрацію без проведення експертизи;

б) фальсифікація висновків експертизи;

в) вчинення дій, що перешкоджають проведенню експертизи;

г) умисне примушування або створення для експертів чи експертних комісій обставин, які зумовлюють необ'єктивне проведення експертизи;

д) переслідування експертів за підготовлені ними висновки, несприятливі для тієї чи іншої особи чи організації;

е) залучення до експертизи посадових осіб та фахівців, безпосередньо заінтересованих у результатах експертизи;

є) розголошення конфіденційної інформації, пов'язаної з розглядуваними інноваційними проектами.

Стаття 14. Інноваційний продукт

1. Інноваційний продукт є результатом виконання інноваційного проекту і науково-дослідною і (або) дослідно-конструкторською розробкою нової технології (в тому числі – інформаційної) чи продукції з виготовленням експериментального зразка чи дослідної партії і відповідає таким вимогам:

а) він є реалізацією (впровадженням) об'єкта інтелектуальної власності (винаходу, корисної моделі, промислового зразка, топографії інтегральної мікросхеми, селекційного досягнення тощо), на які виробник продукту має державні охоронні документи (патенти, свідоцтва) чи одержані від власників цих об'єктів інтелектуальної власності ліцензії, або реалізацією (впровадженням) відкриттів. При цьому використаний об'єкт інтелектуальної власності має бути визначальним для даного продукту;

б) розробка продукту підвищує вітчизняний науково-технічний і технологічний рівень;

в) в Україні цей продукт вироблено (буде вироблено) вперше, або якщо не вперше, то порівняно з іншим аналогічним продуктом, представленим на ринку, він є конкурентоздатним і має суттєво вищі техніко-економічні показники.

2. Рішення про кваліфікування продукту інноваційним приймає центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інноваційної діяльності, за результатами експертизи.

Стаття 15. Інноваційна продукція

1. Інноваційною може бути визнана продукція, яка відповідає таким вимогам:

а) вона є результатом виконання інноваційного проекту;

б) така продукція виробляється (буде вироблена) в Україні вперше, або якщо не вперше, то порівняно з іншою аналогічною продукцією, представленою на ринку, є конкурентоздатною і має суттєво вищі техніко-економічні показники.

2. Інноваційна продукція може бути результатом тиражування чи застосування інноваційного продукту.

3. Інноваційною продукцією може бути визнано інноваційний продукт, якщо він не призначений для тиражування.

4. Рішення про кваліфікування продукції інноваційною приймає центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інноваційної діяльності, за результатами експертизи.

Стаття 16. Інноваційні підприємства

1. Інноваційним підприємством визнається підприємство (об'єднання підприємств) будь-якої форми власності, якщо більше ніж 70 відсотків обсягу його продукції (у грошовому вимірі) за звітний податковий період є інноваційні продукти і (або) інноваційна продукція.

2. Інноваційне підприємство може функціонувати у вигляді інноваційного центру, бізнес-інкубатора, технополісу, технопарку тощо.

Розділ IV

ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття 17. Види фінансової підтримки інноваційної діяльності

1. Суб'єктам інноваційної діяльності для виконання ними інноваційних проектів може бути надана фінансова підтримка шляхом:

а) повного безвідсоткового кредитування (на умовах інфляційної індексації) пріоритетних інноваційних проектів за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів бюджету Автономної Республіки Крим та коштів місцевих бюджетів;

б) часткового (до 50 %) безвідсоткового кредитування (на умовах інфляційної індексації) інноваційних проектів за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів бюджету Автономної Республіки Крим та коштів місцевих бюджетів за умови залучення до фінансування проекту решти необхідних коштів виконавця проекту і (або) інших суб'єктів інноваційної діяльності;

в) повної чи часткової компенсації (за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів бюджету Автономної Республіки Крим та коштів місцевих бюджетів) відсотків, сплачуваних суб'єктами інноваційної діяльності комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам за кредитування інноваційних проектів;

г) надання державних гарантій комерційним банкам, що здійснюють кредитування пріоритетних інноваційних проектів;

д) майнового страхування реалізації інноваційних проектів у страховиків відповідно до Закону України «Про страхування».

2. Фінансова підтримка інноваційної діяльності за рахунок Державного бюджету України, бюджету Автономної Республіки Крим, місцевих бюджетів надається у межах коштів, передбачених відповідними бюджетами.

Стаття 18. Джерела фінансування інноваційної діяльності

1. Джерелами фінансової підтримки інноваційної діяльності є:

а) кошти Державного бюджету України;

б) кошти місцевих бюджетів і кошти бюджету Автономної Республіки Крим;

в) власні кошти спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ;

г) власні чи запозичені кошти суб'єктів інноваційної діяльності;

д) кошти (інвестиції) будь-яких фізичних і юридичних осіб;

е) інші джерела, не заборонені законодавством України.

Стаття 19. Державні інноваційні фінансово-кредитні установи

1. Для здійснення фінансової підтримки інноваційної діяльності суб'єктів господарювання різних форм власності Кабінет Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері інновацій, створює спеціалізовані державні небанківські інноваційні фінансово-кредитні установи.

2. Державна інноваційна фінансово-кредитна установа підпорядковується центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інноваційної діяльності, і діє на основі Положення (Статуту), що затверджується Кабінетом Міністрів України.

3. Кошти Державної інноваційної фінансово-кредитної установи формуються за рахунок коштів Державного бюджету України, визначених законом про Державний бюджет України на відповідний рік, залучених згідно з чинним законодавством вітчизняних та іноземних інвестицій юридичних та фізичних осіб, добровільних внесків юридичних та фізичних осіб, від власної чи спільної фінансово-господарської діяльності та інших джерел, не заборонених законодавством України.

4. Державна інноваційна фінансово-кредитна установа за рахунок коштів Державного бюджету України може надавати суб'єктам інноваційної діяльності для реалізації ними інноваційних проектів фінансову підтримку, види якої передбачені статтею 17 цього Закону.

Кошти від повернення виданих Державною інноваційною фінансово-кредитною установою суб'єктам інноваційної діяльності кредитів за рахунок коштів Державного бюджету України зараховуються до спеціального фонду Державного бюджету України і

використовуються для надання фінансової інноваційної підтримки, якщо законом про Державний бюджет України не встановлено інше.

Кошти Державної інноваційної фінансово-кредитної установи, одержані нею з бюджету Автономної Республіки Крим чи із обласних і районних бюджетів відповідно до абзацу шостого частини першої статті 10 цього Закону, витрачаються нею виключно для фінансування відповідних регіональних чи місцевих інноваційних програм і проектів.

Кошти Державної інноваційної фінансово-кредитної установи, що формується за рахунок добровільних внесків юридичних та фізичних осіб, від власної чи спільної фінансово-господарської діяльності та інших джерел, не заборонених законодавством України, можуть витрачатися нею як на всі перераховані у статті 17 цього Закону види інвестування інноваційної діяльності, так і на інші види інвестування, передбачені Положенням (Статутом).

5. Для отримання фінансової підтримки суб'єкти інноваційної діяльності, інноваційні проекти яких занесені до Державного реєстру інноваційних проектів, подають до Державної інноваційної фінансово-кредитної установи (її регіональних відділень) інноваційні проекти та всі необхідні документи, перелік яких визначається нею.

6. Державна інноваційна фінансово-кредитна установа організовує на конкурсних засадах у порядку, що визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері інновацій, відбір інноваційних проектів для їх фінансової підтримки. Конкурсні відбори інноваційних проектів здійснюються на засадах прозорості, відкритості, гласності.

7. Суб'єкт інноваційної діяльності, інноваційний проект якого пройшов конкурсний відбір, залежно від встановленого конкурсною процедурою рейтингу може отримати від Державної інноваційної фінансово-кредитної установи один чи кілька передбачених статтею 17 цього Закону видів фінансової підтримки.

8. Фінансова підтримка Державною інноваційною фінансово-кредитною установою інноваційних проектів шляхом надання кредитів чи передавання майна у лізинг здійснюється за умов наявності гарантій повернення коштів у вигляді застави майна, договору страхування, банківської гарантії, договору поруки тощо.

9. Державна інноваційна фінансово-кредитна установа здійснює супроводження реалізації інноваційних проектів, які нею

фінансуються, та контролює цільове використання суб'єктами інноваційної діяльності наданих нею коштів.

10. Фінансова підтримка реалізації інноваційних проектів може надаватися Державною інноваційною фінансово-кредитною установою у формі послідовних траншів за результатами контролю ходу виконання проектів.

11. Державна інноваційна фінансово-кредитна установа подає у засобах масової інформації щорічний звіт про фінансування нею інноваційних проектів та результатів їх виконання, а також періодично інформує громадськість про:

результати конкурсного відбору інноваційних проектів для державної фінансової підтримки і вид наданої фінансової підтримки;

результати контролю виконання фінансованих інноваційних проектів;

завершені інноваційні проекти та проекти, яким продовжені терміни їх реалізації із зазначенням причин;

повернення раніше наданих кредитів.

Інформування щодо інноваційних проектів, на які поширюються положення Закону України «Про державну таємницю», здійснюється з урахуванням цього Закону.

Стаття 20. Комунальні інноваційні фінансово-кредитні установи

1. Для здійснення фінансової підтримки місцевих інноваційних програм органи місцевого самоврядування можуть створювати комунальні спеціалізовані небанківські інноваційні фінансово-кредитні установи і підпорядковувати їх виконавчим органам місцевого самоврядування.

2. Комунальні інноваційні фінансово-кредитні установи діють на основі положень (статутів) про них, що розробляються і затверджуються органами місцевого самоврядування.

3. Кошти комунальної інноваційної фінансово-кредитної установи формуються за рахунок коштів відповідного місцевого бюджету, залучених вітчизняних та іноземних інвестицій юридичних та фізичних осіб, добровільних внесків юридичних та фізичних осіб, власної чи спільної фінансово-господарської діяльності та інших джерел, не заборонених законодавством України.

4. Комунальна інноваційна фінансово-кредитна установа за рахунок коштів відповідного місцевого бюджету може надавати суб'єктам інноваційної діяльності для реалізації ними інноваційних

проектів фінансову підтримку, види якої передбачені статтею 17 цього Закону.

Кошти комунальної інноваційної фінансово-кредитної установи, що формуються за рахунок залучених вітчизняних та іноземних інвестицій фізичних і юридичних осіб, добровільних внесків юридичних та фізичних осіб, від власної чи спільної фінансово-господарської діяльності та інших джерел, не заборонених законодавством України, можуть витрачатися нею як на всі перераховані у статті 17 цього Закону види інвестування інноваційної діяльності, так і на інші види інвестування, передбачені Положенням (Статутом).

5. Для отримання фінансової підтримки суб'єкти інноваційної діяльності, інноваційні проекти яких занесені до Державного реєстру інноваційних проектів, подають до комунальної інноваційної фінансово-кредитної установи інноваційні проекти та всі необхідні документи, перелік яких визначається цією установою.

6. Комунальна інноваційна фінансово-кредитна установа організовує конкурсний відбір інноваційних проектів для їх фінансової підтримки. Конкурсні відбори інноваційних проектів здійснюються на засадах прозорості, відкритості, гласності.

7. Суб'єкт інноваційної діяльності, інноваційний проект якого пройшов конкурсний відбір, залежно від встановленого конкурсною процедурою рейтингу може отримати від комунальної інноваційної фінансово-кредитної установи один чи кілька передбачених статтею 17 цього Закону видів фінансової підтримки.

8. Фінансова підтримка комунальною інноваційною фінансово-кредитною установою інноваційних проектів шляхом надання кредитів чи передавання майна у лізинг здійснюється за умови наявності гарантій повернення коштів у вигляді застави майна, договору страхування, банківської гарантії, договору поруки тощо.

9. Комунальна інноваційна фінансово-кредитна установа здійснює супроводження реалізації інноваційних проектів, які нею фінансуються, та контролює цільове використання суб'єктами інноваційної діяльності наданих нею коштів.

10. Фінансова підтримка реалізації інноваційних проектів може надаватися комунальною інноваційною фінансово-кредитною установою у формі послідовних траншів за результатами контролю ходу виконання проектів.

11. Комунальна інноваційна фінансово-кредитна установа подає у місцевих засобах масової інформації щорічний звіт щодо профінансованих нею інноваційних проектів та результатів їх виконання, а також періодично інформує громадськість про:

результати конкурсного відбору інноваційних проектів для фінансової підтримки і вид наданої фінансової підтримки;

результати контролю виконання фінансованих інноваційних проектів;

завершені інноваційні проекти та проекти, яким продовжені терміни їх реалізації із зазначенням причин;

повернення раніше наданих кредитів.

Інформування щодо інноваційних проектів, на які поширюються положення Закону України «Про державну таємницю», здійснюється з урахуванням цього Закону.

Розділ V

ОСОБЛИВОСТІ В ОПОДАТКУВАННІ ТА МИТНОМУ РЕГУЛЮВАННІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розділ VI

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття 23. Міжнародні договори про співробітництво у сфері інноваційної діяльності

Якщо міжнародними договорами, учасником яких є Україна і згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, встановлені інші правила, ніж ті, що передбачені законодавством України у сфері інноваційної діяльності, застосовуються правила міжнародних договорів.

Розділ VII

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування, крім частини третьої статті 16, статей 21 та 22, які набирають чинності з 1 січня 2003 року. Передбачені пунктом 3 розділу VII «Прикінцеві положення» зміни до законів України набирають чинності з 1 січня 2003 року.

2. Кабінету Міністрів України у шестимісячний строк з дня опублікування цього Закону привести свої нормативно-правові акти у відповідність з цим Законом і подати Верховній Раді України пропозиції щодо внесення відповідних змін до законів України.

Додаток Е

ГОСПОДАРСЬКИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ
(Глави 4, 6, 7, 9, 12)

Господарський кодекс України встановлює відповідно до Конституції України правові основи господарської діяльності (господарювання), яка базується на різноманітності суб'єктів господарювання різних форм власності.

Господарський кодекс України має на меті забезпечити зростання ділової активності суб'єктів господарювання, розвиток підприємництва і на цій основі підвищення ефективності суспільного виробництва, його соціальну спрямованість відповідно до вимог Конституції України, утвердити суспільний господарський порядок в економічній системі України, сприяти гармонізації її з іншими економічними системами.

Розділ І
ОСНОВНІ ЗАСАДИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**Глава 4**
ГОСПОДАРСЬКА КОМЕРЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ
(ПІДПРИЄМНИЦТВО)**Стаття 42.** Підприємництво як вид господарської діяльності

Підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку.

Стаття 43. Свобода підприємницької діяльності

1. Підприємці мають право без обмежень самостійно здійснювати будь-яку підприємницьку діяльність, яку не заборонено законом.

2. Особливості здійснення окремих видів підприємництва встановлюються законодавчими актами.

3. Перелік видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, а також перелік видів діяльності, підприємництво в яких забороняється, встановлюються виключно законом.

4. Здійснення підприємницької діяльності забороняється органам державної влади та органам місцевого самоврядування.

Підприємницька діяльність посадових і службових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування обмежується законом у випадках, передбачених частиною другою статті 64 Конституції України).

Стаття 44. Принципи підприємницької діяльності

Підприємництво здійснюється на основі:

- вільного вибору підприємцем видів підприємницької діяльності;
- самостійного формування підприємцем програми діяльності, вибору постачальників і споживачів продукції, що виробляється, залучення матеріально-технічних, фінансових та інших видів ресурсів, використання яких не обмежено законом, встановлення цін на продукцію та послуги відповідно до закону;
- вільного найму підприємцем працівників;
- комерційного розрахунку та власного комерційного ризику;
- вільного розпорядження прибутком, що залишається у підприємця після сплати податків, зборів та інших платежів, передбачених законом;
- самостійного здійснення підприємцем зовнішньоекономічної діяльності, використання підприємцем належної йому частки валютної виручки на свій розсуд.

Стаття 45. Організаційні форми підприємництва

1. Підприємництво в Україні здійснюється в будь-яких організаційних формах, передбачених законом, на вибір підприємця.
2. Порядок створення, державної реєстрації, діяльності, реорганізації та ліквідації суб'єктів підприємництва окремих організаційних форм визначається цим Кодексом та іншими законами.
3. Щодо громадян та юридичних осіб, для яких підприємницька діяльність не є основною, положення цього Кодексу поширюються на ту частину їх діяльності, яка за своїм характером є підприємницькою.

Стаття 46. Право найму працівників і соціальні гарантії щодо використання їх праці

Підприємці мають право укласти з громадянами договори щодо використання їх праці. При укладенні трудового договору (контракту, угоди) підприємець зобов'язаний забезпечити належні і безпечні умови праці, оплату праці не нижчу від визначеної законом та її своєчасне одержання працівниками, а також інші соціальні гарантії, включаючи соціальне й медичне страхування та соціальне забезпечення відповідно до законодавства України.

Стаття 47. Загальні гарантії прав підприємців

1. Держава гарантує усім підприємцям, незалежно від обраних ними організаційних форм підприємницької діяльності, рівні права та рівні можливості для залучення і використання матеріально-

технічних, фінансових, трудових, інформаційних, природних та інших ресурсів.

2. Забезпечення підприємця матеріально-технічними та іншими ресурсами, що централізовано розподіляються державою, здійснюється з метою виконання підприємцем поставок, робіт чи послуг для пріоритетних державних потреб.

3. Держава гарантує недоторканність майна і забезпечує захист майнових прав підприємця. Вилучення державою або органами місцевого самоврядування у підприємця основних і оборотних фондів, іншого майна допускається відповідно до статті 41 Конституції України на підставах і в порядку, передбачених законом.

4. Збитки, завдані підприємцю внаслідок порушення громадянами чи юридичними особами, органами державної влади чи органами місцевого самоврядування його майнових прав, відшкодовуються підприємцю відповідно до цього Кодексу та інших законів.

5. Підприємець або громадянин, який працює у підприємця по найму, у передбачених законом випадках може бути залучений до виконання в робочий час державних або громадських обов'язків, з відшкодуванням підприємцю відповідних збитків органом, який приймає таке рішення. Спори про відшкодування збитків вирішуються судом.

Стаття 48. Державна підтримка підприємництва

1. З метою створення сприятливих організаційних та економічних умов для розвитку підприємництва органи влади на умовах і в порядку, передбачених законом:

надають підприємцям земельні ділянки, передають державне майно, необхідне для здійснення підприємницької діяльності;

сприяють підприємцям в організації матеріально-технічного забезпечення та інформаційного обслуговування їх діяльності, підготовці кадрів;

здійснюють первісне облаштування неосвоєних територій об'єктами виробничої і соціальної інфраструктури з продажем або передачею їх підприємцям у визначеному законом порядку;

стимулюють модернізацію технології, інноваційну діяльність, освоєння підприємцями нових видів продукції та послуг;

подають підприємцям інші види допомоги.

2. Держава сприяє розвитку малого підприємництва, створює необхідні умови для цього.

Стаття 49. Відповідальність суб'єктів підприємництва

1. Підприємці зобов'язані не завдавати шкоди довкіллю, не порушувати права та законні інтереси громадян і їх об'єднань, інших суб'єктів господарювання, установ, організацій, права місцевого самоврядування і держави.

2. За завдані шкоду і збитки підприємець несе майнову та іншу встановлену законом відповідальність.

Стаття 50. Діяльність іноземних підприємців в Україні

1. Особливості здійснення підприємницької діяльності на території України, на її континентальному шельфі та у виключній (морській) економічній зоні іноземними юридичними особами, громадянами визначаються цим Кодексом та іншими законами України.

2. У разі якщо чинним міжнародним договором, згоду на обов'язковість якого надано Верховною Радою України, встановлено інші правила щодо підприємництва, ніж ті, що передбачено законодавством України, застосовуються правила міжнародного договору. Правила міжнародних договорів України, чинних на момент прийняття Конституції України, застосовуються відповідно до Конституції України в порядку, визначеному цими міжнародними договорами.

Стаття 51. Припинення підприємницької діяльності

1. Підприємницька діяльність припиняється:

з власної ініціативи підприємця;

у разі закінчення строку дії ліцензії;

у разі припинення існування підприємця;

на підставі рішення суду у випадках, передбачених цим Кодексом та іншими законами.

2. Порядок припинення діяльності підприємця встановлюється законом відповідно до вимог цього Кодексу.

Розділ II**СУБ'ЄКТИ ГОСПОДАРЮВАННЯ****Глава 6****ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ****Стаття 55.** Поняття суб'єкта господарювання

1. Суб'єктами господарювання визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть

відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством.

2. Суб'єктами господарювання є:

1) господарські організації – юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до цього Кодексу, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку;

2) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці.

3. Суб'єкти господарювання залежно від кількості працюючих та доходів від будь-якої діяльності за рік можуть належати до суб'єктів малого підприємництва, у тому числі до суб'єктів мікропідприємництва, середнього або великого підприємництва.

Суб'єктами мікропідприємництва є:

фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи – підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України.

Суб'єктами малого підприємництва є:

фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи – підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не

перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України.

Суб'єктами великого підприємництва є юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) перевищує 250 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності перевищує суму, еквівалентну 50 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України.

Інші суб'єкти господарювання належать до суб'єктів середнього підприємництва.

4. Суб'єкти господарювання реалізують свою господарську компетенцію на основі права власності, права господарського відання, права оперативного управління відповідно до визначення цієї компетенції у цьому Кодексі та інших законах.

5. Суб'єкти господарювання – господарські організації, які діють на основі права власності, права господарського відання чи оперативного управління, мають статус юридичної особи, що визначається цивільним законодавством та цим Кодексом.

6. Суб'єкти господарювання, зазначені у пункті першому частини другої цієї статті, мають право відкривати свої філії, представництва, інші відокремлені підрозділи без створення юридичної особи.

Стаття 55¹. Фіктивна діяльність суб'єкта господарювання

1. Ознаки фіктивності, що дають підстави для звернення до суду про припинення юридичної особи або припинення діяльності фізичною особою – підприємцем, в тому числі визнання реєстраційних документів недійсними:

zareєстровано (перереєстровано) на недійсні (втрачені, загублені) та підроблені документи;

неzareєстровано у державних органах, якщо обов'язок реєстрації передбачено законодавством;

zareєстровано (перереєстровано) у органах державної реєстрації фізичними особами з подальшою передачею (оформленням) у володіння чи управління підставним (неіснуючим), померлим, безвісти зниклим особам або таким особам, що не мали наміру провадити фінансово-господарську діяльність або реалізовувати повноваження;

zareєстровано (перереєстровано) та проваджено фінансово-господарську діяльність без відома та згоди його засновників та призначених у законному порядку керівників.

Стаття 56. Утворення суб'єкта господарювання

1. Суб'єкт господарювання – господарська організація, яка може бути утворена за рішенням власника (власників) майна або уповноваженого ним (ними) органу, а у випадках, спеціально передбачених законодавством, також за рішенням інших органів, організацій і фізичних осіб шляхом заснування нової господарської організації, злиття, приєднання, виділу, поділу, перетворення діючої (діючих) господарської організації (господарських організацій) з додержанням вимог законодавства.

2. Суб'єкти господарювання можуть утворюватися шляхом примусового поділу (виділу) діючого суб'єкта господарювання за розпорядженням антимонопольних органів відповідно до антимонопольно-конкурентного законодавства України.

3. Створення суб'єктів господарювання здійснюється з додержанням вимог антимонопольно-конкурентного законодавства.

4. Суб'єкт господарювання може створюватися та діяти на підставі модельного статуту, затвердженого Кабінетом Міністрів України, що після його прийняття учасниками стає установчим документом.

5. Якщо суб'єкт господарювання створюється та діє на підставі модельного статуту в рішенні про його створення, яке підписується усіма засновниками, зазначаються відомості про його найменування, мету і предмет господарської діяльності, а також інформація про провадження діяльності на основі модельного статуту.

Стаття 57. Установчі документи

1. Установчими документами суб'єкта господарювання є рішення про його утворення або засновницький договір, а у випадках, передбачених законом, статут (положення) суб'єкта господарювання.

2. В установчих документах повинні бути зазначені найменування суб'єкта господарювання, мета і предмет господарської діяльності, склад і компетенція його органів управління, порядок прийняття ними рішень, порядок формування майна, розподілу прибутків та збитків, умови його реорганізації та ліквідації, якщо інше не передбачено законом.

3. У засновницькому договорі засновники зобов'язуються утворити суб'єкт господарювання, визначають порядок спільної

діяльності щодо його утворення, умови передачі йому свого майна, порядок розподілу прибутків і збитків, управління діяльністю суб'єкта господарювання та участі в ньому засновників, порядок вибуття та входження нових засновників, інші умови діяльності суб'єкта господарювання, які передбачені законом, а також порядок його реорганізації та ліквідації відповідно до закону.

4. Статут суб'єкта господарювання повинен містити відомості про його найменування, мету і предмет діяльності, розмір і порядок утворення статутного капіталу та інших фондів, порядок розподілу прибутків і збитків, про органи управління і контролю, їх компетенцію, про умови реорганізації та ліквідації суб'єкта господарювання, а також інші відомості, пов'язані з особливостями організаційної форми суб'єкта господарювання, передбачені законодавством. Статут може містити й інші відомості, що не суперечать законодавству.

Положенням визначається господарська компетенція органів державної влади, органів місцевого самоврядування чи інших суб'єктів у випадках, визначених законом.

5. Статут (положення) затверджується власником майна (засновником) суб'єкта господарювання чи його представниками, органами або іншими суб'єктами відповідно до закону.

Стаття 58. Державна реєстрація суб'єкта господарювання

1. Суб'єкт господарювання підлягає державній реєстрації як юридична особа чи фізична особа-підприємець у порядку, визначеному законом.

2. Відкриття суб'єктом господарювання філій (відділень), представництв без створення юридичної особи не потребує їх державної реєстрації.

Відомості про відокремлені підрозділи суб'єктів господарювання залучаються до її реєстраційної справи та включаються до Єдиного державного реєстру в порядку, визначеному законом.

Стаття 58¹. Печатки суб'єкта господарювання

1. Суб'єкт господарювання може мати печатки.

2. Для виготовлення печаток одержання будь-яких документів дозвільного характеру не передбачається.

Стаття 59. Припинення суб'єкта господарювання

1. Припинення суб'єкта господарювання здійснюється відповідно до закону.

Глава 7

ПІДПРИЄМСТВО

Стаття 62. Підприємство як організаційна форма господарювання

1. Підприємство – самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому цим Кодексом та іншими законами.

2. Підприємства можуть створюватись як для здійснення підприємництва, так і для некомерційної господарської діяльності.

3. Підприємство, якщо законом не встановлено інше, діє на основі статуту або модельного статуту. Підприємства незалежно від форми власності, організаційно-правової форми, а також установчих документів, на основі яких вони створені та діють, мають рівні права та обов'язки.

4. Підприємство є юридичною особою, має відокремлене майно, самостійний баланс, рахунки в установах банків та може мати печатки.

5. Підприємство не має у своєму складі інших юридичних осіб.

Стаття 63. Види та організаційні форми підприємств

1. Залежно від форм власності, передбачених законом, в Україні можуть діяти підприємства таких видів:

приватне підприємство, що діє на основі приватної власності громадян чи суб'єкта господарювання (юридичної особи);

підприємство, що діє на основі колективної власності (підприємство колективної власності);

комунальне підприємство, що діє на основі комунальної власності територіальної громади;

державне підприємство, що діє на основі державної власності;

підприємство, засноване на змішаній формі власності (на базі об'єднання майна різних форм власності);

спільне комунальне підприємство, що діє на договірних засадах спільного фінансування (утримання) відповідними територіальними громадами – суб'єктами співробітництва.

В Україні можуть діяти також інші види підприємств, передбачені законом.

2. У разі якщо в статутному капіталі підприємства іноземна інвестиція становить не менш як десять відсотків, воно визнається підприємством з іноземними інвестиціями. Підприємство, в статутному капіталі якого іноземна інвестиція становить сто відсотків, вважається іноземним підприємством.

3. Залежно від способу утворення (заснування) та формування статутного капіталу в Україні діють підприємства унітарні та корпоративні.

4. Унітарне підприємство створюється одним засновником, який виділяє необхідне для того майно, формує відповідно до закону статутний капітал, не поділений на частки (паї), затверджує статут, розподіляє доходи, безпосередньо або через керівника, який ним призначається, керує підприємством і формує його трудовий колектив на засадах трудового найму, вирішує питання реорганізації та ліквідації підприємства. Унітарними є підприємства державні, комунальні, підприємства, засновані на власності об'єднання громадян, релігійної організації або на приватній власності засновника.

5. Корпоративне підприємство утворюється, як правило, двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором), діє на основі об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управління справами, на основі корпоративних прав, у тому числі через органи, що ними створюються, участі засновників (учасників) у розподілі доходів та ризиків підприємства. Корпоративними є кооперативні підприємства, підприємства, що створюються у формі господарського товариства, а також інші підприємства, в тому числі засновані на приватній власності двох або більше осіб.

6. Особливості правового статусу унітарних і корпоративних підприємств встановлюються цим Кодексом, іншими законодавчими актами.

8. У випадках існування залежності від іншого підприємства, передбачених статтею 126 цього Кодексу, підприємство визнається дочірнім.

9. Для підприємств певного виду та організаційних форм законами можуть встановлюватися особливості господарювання.

Стаття 64. Організаційна структура підприємства

1. Підприємство може складатися з виробничих структурних підрозділів (виробництв, цехів, відділень, дільниць, бригад, бюро,

лабораторій тощо), а також функціональних структурних підрозділів апарату управління (управлінь, відділів, бюро, служб тощо).

2. Функції, права та обов'язки структурних підрозділів підприємства визначаються положеннями про них, які затверджуються в порядку, визначеному статутом підприємства або іншими установчими документами.

3. Підприємство самостійно визначає свою організаційну структуру, встановлює чисельність працівників і штатний розпис.

4. Підприємство має право створювати філії, представництва, відділення та інші відокремлені підрозділи, погоджуючи питання про розміщення таких підрозділів підприємства з відповідними органами місцевого самоврядування в установленому законодавством порядку. Такі відокремлені підрозділи не мають статусу юридичної особи і діють на основі положення про них, затвердженого підприємством. Підприємства можуть відкривати рахунки в установах банків через свої відокремлені підрозділи відповідно до закону.

5. Діяльність розташованих на території України відокремлених підрозділів підприємств, що знаходяться за її межами, регулюється цим Кодексом та іншими законами.

Стаття 64¹. Кінцевий бенефіціарний власник (контролер) підприємства

1. Підприємства, крім державних та комунальних підприємств, зобов'язані встановлювати свого кінцевого бенефіціарного власника (контролера), регулярно оновлювати і зберігати інформацію про нього та надавати її державному реєстратору у випадках та в обсязі, передбачених законом.

Термін «кінцевий бенефіціарний власник (контролер)» розуміється у значенні, що вживається в Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення».

Стаття 65. Управління підприємством

1. Управління підприємством здійснюється відповідно до його установчих документів на основі поєднання прав власника щодо господарського використання свого майна і участі в управлінні трудового колективу.

2. Власник здійснює свої права щодо управління підприємством безпосередньо або через уповноважені ним органи відповідно до статуту підприємства чи інших установчих документів.

3. Для керівництва господарською діяльністю підприємства власник (власники) або уповноважений ним орган призначає (обирає) керівника підприємства.

4. У разі найму керівника підприємства з ним укладається договір (контракт), в якому визначаються строк найму, права, обов'язки і відповідальність керівника, умови його матеріального забезпечення, умови звільнення його з посади, інші умови найму за погодженням сторін.

5. Керівник підприємства без доручення діє від імені підприємства, представляє його інтереси в органах державної влади і органах місцевого самоврядування, інших організаціях, у відносинах з юридичними особами та громадянами, формує адміністрацію підприємства і вирішує питання діяльності підприємства в межах та порядку, визначених установчими документами.

6. Керівника підприємства може бути звільнено з посади достроково на підставах, передбачених договором (контрактом) відповідно до закону.

7. На всіх підприємствах, які використовують найману працю, між власником або уповноваженим ним органом і трудовим колективом або уповноваженим ним органом повинен укладатися колективний договір, яким регулюються виробничі, трудові та соціальні відносини трудового колективу з адміністрацією підприємства. Вимоги до змісту і порядок укладення колективних договорів визначаються законодавством про колективні договори.

8. Трудовий колектив підприємства становлять усі громадяни, які своєю працею беруть участь у його діяльності на основі трудового договору (контракту, угоди) або інших форм, що регулюють трудові відносини працівника з підприємством. Повноваження трудового колективу щодо його участі в управлінні підприємством встановлюються статутом або іншими установчими документами відповідно до вимог цього Кодексу, законодавства про окремі види підприємств, закону про трудові колективи.

9. Рішення з соціально-економічних питань, що стосуються діяльності підприємства, виробляються і приймаються його органами управління за участі трудового колективу і уповноважених ним органів.

10. Особливості управління підприємствами окремих видів (організаційних форм підприємств) встановлюються цим Кодексом та законами про такі підприємства.

Стаття 66. Майно підприємства

1. Майно підприємства становлять виробничі і невиробничі фонди, а також інші цінності, вартість яких відображається в самостійному балансі підприємства.

2. Джерелами формування майна підприємства є:
грошові та матеріальні внески засновників;
доходи, одержані від реалізації продукції, послуг, інших видів господарської діяльності;

доходи від цінних паперів;

кредити банків та інших кредиторів;

капітальні вкладення і дотації з бюджетів;

майно, придбане в інших суб'єктів господарювання, організацій та громадян у встановленому законодавством порядку;

інші джерела, не заборонені законодавством України.

3. Цілісний майновий комплекс підприємства визнається нерухомістю і може бути об'єктом купівлі-продажу та інших угод, на умовах і в порядку, визначених цим Кодексом та законами, прийнятими відповідно до нього.

4. Реалізація майнових прав підприємства здійснюється в порядку, встановленому цим Кодексом, іншими законодавчими актами України.

5. Володіння і користування природними ресурсами підприємство здійснює в установленому законодавством порядку за плату, а у випадках, передбачених законом, на пільгових умовах.

6. Підприємство випускає, реалізує та придбаває цінні папери відповідно до законодавства України.

7. Держава гарантує захист майнових прав підприємства. Вилучення державою у підприємства майна, що ним використовується, здійснюється лише у випадках і порядку, передбачених законом.

Стаття 67. Господарські відносини підприємства з іншими підприємствами, організаціями, громадянами

1. Відносини підприємства з іншими підприємствами, організаціями, громадянами в усіх сферах господарської діяльності здійснюються на основі договорів.

2. Підприємства вільні у виборі предмета договору, визначенні зобов'язань, інших умов господарських взаємовідносин, що не суперечать законодавству України.

3. Підприємство має право реалізовувати самостійно всю продукцію на території України і за її межами, якщо інше не передбачено законом.

4. Державні підприємства, у тому числі господарські товариства (крім банків), у статутному капіталі яких державі належить 50 та більше відсотків акцій (часток, паїв), здійснюють залучення внутрішніх довгострокових (більше одного року) та зовнішніх кредитів (позик), надають гарантії або є поручителями за такими зобов'язаннями за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну фінансову політику, здійснюють залучення внутрішніх короткострокових (до одного року) кредитів (позик), надають гарантії або є поручителями за такими зобов'язаннями – за погодженням з органом виконавчої влади, який здійснює функції управління державною власністю. Порядок таких погоджень встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 68. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства

1. Підприємство самостійно здійснює зовнішньоекономічну діяльність, яка є частиною зовнішньоекономічної діяльності України і регулюється законами України, іншими прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами.

2. Порядок використання коштів підприємства в іноземній валюті визначається цим Кодексом та іншими законами.

3. Підприємство, яке здійснює зовнішньоекономічну діяльність, може відкривати за межами України свої представництва, філії та виробничі підрозділи, утримання яких здійснюється за кошти підприємства.

Стаття 69. Соціальна діяльність підприємства

1. Питання щодо поліпшення умов праці, життя і здоров'я, гарантії обов'язкового медичного страхування працівників підприємства та їх сімей, а також інші питання соціального розвитку вирішуються трудовим колективом за участі власника або уповноваженого ним органу відповідно до законодавства, установчих документів підприємства, колективного договору.

2. Підприємство забезпечує підготовку кваліфікованих робітників та спеціалістів, їх економічне і професійне навчання як у власних навчальних закладах, так і в інших навчальних закладах за відповідними угодами. Підприємство надає пільги відповідно до закону своїм працівникам, які навчаються без відриву від виробництва.

3. Пенсіонери та інваліди, які працювали до виходу на пенсію на підприємстві, користуються нарівні з його працівниками наявними можливостями медичного обслуговування, забезпечення житлом, путівками в оздоровчі та профілактичні заклади, іншими соціальними послугами і пільгами, що передбачені статутом підприємства.

4. Власник, органи управління підприємства зобов'язані забезпечити для всіх працівників підприємства належні і безпечні умови праці. Підприємство несе відповідальність в установленому законом порядку за шкоду, завдану здоров'ю та працездатності його працівників.

5. Підприємство зобов'язане забезпечити сприятливі умови праці жінок та неповнолітніх, забезпечувати їх роботою переважно в денний час; жінок, які мають малолітніх дітей, вагітних жінок переводити на легшу роботу з нешкідливими умовами праці, надавати їм інші пільги, передбачені законом. Підприємство із шкідливими умовами праці створює окремі цехи, дільниці для надання жінкам, неповнолітнім та окремим категоріям працюючих більш легкої роботи.

6. Підприємство самостійно встановлює для своїх працівників додаткові відпустки, скорочений робочий день та інші пільги, а також має право заохочувати працівників інших підприємств, установ, організацій, які його обслуговують.

7. Підприємство має право забезпечувати додатковою пенсією, незалежно від розмірів державної пенсії, працівника, який став інвалідом на даному підприємстві внаслідок нещасного випадку або професійного захворювання. У разі смерті працівника підприємства при виконанні ним службових обов'язків власник, підприємство добровільно чи за рішенням суду забезпечують сім'ю працівника допомогою відповідно до закону.

8. Підприємство з правом найму робочої сили забезпечує визначену відповідно до закону кількість робочих місць для працевлаштування неповнолітніх, інвалідів, інших категорій громадян, які потребують соціального захисту. Відповідальність підприємства за невиконання даної вимоги встановлюється законом.

Стаття 70. Об'єднання підприємств

1. Підприємства мають право на добровільних засадах об'єднувати свою господарську діяльність (виробничу, комерційну та інші види діяльності) на умовах і в порядку, встановлених цим Кодексом та іншими законами.

2. За рішенням Кабінету Міністрів України або органів, до повноважень яких належить управління державними або комунальними підприємствами, можуть утворюватися об'єднання підприємств на умовах і в порядку, встановлених цим Кодексом та іншими законами.

3. Види об'єднань підприємств, їх загальний статус, а також основні вимоги щодо здійснення ними господарської діяльності визначаються цим Кодексом, інші питання їх діяльності регулюються законодавством України.

Стаття 71. Облік і звітність підприємства

1. Облік і звітність підприємства здійснюються відповідно до вимог статті 19 цього Кодексу та інших нормативно-правових актів.

2. Відомості, не передбачені законом, підприємство надає органам державної влади, органам місцевого самоврядування, іншим підприємствам, установам, організаціям на договірній основі або в порядку, передбаченому установчими документами підприємства.

Стаття 72. Законодавство про підприємства

1. Підприємства в Україні здійснюють свою діяльність відповідно до вимог статей 62–71 цього Кодексу, якщо інше щодо підприємств окремих видів не передбачено цим Кодексом та іншими законами, прийнятими відповідно до цього Кодексу.

2. Якщо чинним міжнародним договором України, згоду на обов'язковість якого надано Верховною Радою України, встановлено правила інші, ніж ті, які передбачені законодавством про підприємства, то застосовуються правила міжнародного договору.

Глава 9

ГОСПОДАРСЬКІ ТОВАРИСТВА

Стаття 79. Поняття господарського товариства

1. Господарськими товариствами визнаються підприємства або інші суб'єкти господарювання, створені юридичними особами та/або громадянами шляхом об'єднання їх майна і участі в підприємницькій діяльності товариства з метою одержання прибутку. У випадках, передбачених цим Кодексом, господарське товариство може діяти у складі одного учасника.

2. Засновниками і учасниками товариства можуть бути суб'єкти господарювання, інші учасники господарських відносин, зазначені у статті 2 цього Кодексу, а також громадяни, які не є суб'єктами господарювання. Обмеження щодо заснування та участі в господарських товариствах суб'єктів господарювання або інших осіб встановлюються цим Кодексом, іншими законами.

3. Господарські товариства є юридичними особами.

4. Суб'єкти господарювання – юридичні особи, які стали засновниками або учасниками господарського товариства, зберігають статус юридичної особи.

5. Господарські товариства можуть здійснювати будь-яку підприємницьку діяльність, якщо інше не передбачено законом.

Господарське товариство, державна частка у статутному капіталі якого перевищує 50 відсотків, його дочірні підприємства, а також підприємства, господарські товариства, у статутному капіталі яких 50 і більше відсотків належить господарському товариству, державна частка у статутному капіталі якого перевищує 50 відсотків, у разі здійснення ними закупівель та за умови, що вартість предмета закупівлі дорівнює або перевищує межі, визначені частиною першою статті 2 Закону України «Про здійснення державних закупівель», оприлюднюють на веб-порталі Уповноваженого органу, визначеного Законом України «Про здійснення державних закупівель», звіт про укладення договору про закупівлю товарів, робіт і послуг за кошти підприємств та інформацію про зміну його істотних умов не пізніше ніж через сім днів з дня укладення договору про закупівлю або внесення змін до нього. У звіті обов'язково зазначаються: найменування, кількість товару та місце його поставки, вид робіт і місце їх виконання або вид послуг і місце їх надання, інформація про технічні та якісні характеристики товарів, робіт і послуг, найменування і місцезнаходження постачальника, виконавця робіт і надавача послуг, з яким укладено договір, ціна за одиницю товару, робіт і послуг та сума, визначена в договорі, дата укладення договору, строк поставки товарів, виконання робіт і надання послуг тощо.

Стаття 80. Види господарських товариств

1. До господарських товариств належать: акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, повні товариства, командитні товариства.

2. Акціонерним товариством є господарське товариство, яке має статутний капітал, поділений на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства, а акціонери несуть ризик збитків, пов'язаних із діяльністю товариства, в межах вартості належних їм акцій.

3. Товариством з обмеженою відповідальністю є господарське товариство, що має статутний капітал, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном. Учасники товариства, які повністю сплатили свої вклади, несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, у межах своїх вкладів.

4. Товариством з додатковою відповідальністю є господарське товариство, статутний капітал якого поділений на частки визначених установчими документами розмірів і яке несе відповідальність за своїми зобов'язаннями власним майном, а в разі його недостатності учасники цього товариства несуть додаткову солідарну відповідальність у визначеному установчими документами однаково кратному розмірі до вкладу кожного з учасників.

5. Повним товариством є господарське товариство, всі учасники якого відповідно до укладеного між ними договору здійснюють підприємницьку діяльність від імені товариства і несуть додаткову солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном.

6. Командитним товариством є господарське товариство, в якому один або декілька учасників здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і несуть за його зобов'язаннями додаткову солідарну відповідальність усім своїм майном, на яке за законом може бути звернено стягнення (повні учасники), а інші учасники присутні в діяльності товариства лише своїми вкладами (вкладники).

7. Учасниками повного товариства, повними учасниками командитного товариства можуть бути лише особи, зареєстровані як суб'єкти підприємництва.

Стаття 82. Установчі документи господарського товариства

1. Установчим документом повного товариства і командитного товариства є засновницький договір. Установчим документом акціонерного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю і товариства з додатковою відповідальністю є статут.

2. Установчі документи господарського товариства повинні містити відомості про вид товариства, предмет і цілі його діяльності, склад засновників та учасників, склад і компетенцію органів товариства та порядок прийняття ними рішень, включаючи перелік питань, з яких необхідна одностайність або кваліфікована більшість голосів, інші відомості, передбачені статтею 57 цього Кодексу.

3. Статут акціонерного товариства, крім зазначених у частині другій цієї статті відомостей, повинен містити також відомості про види акцій, що випускаються, їх номінальну вартість, співвідношення акцій різних видів, кількість акцій, що купуються засновниками, наслідки невиконання зобов'язань по викупу акцій.

4. Статут товариства з обмеженою відповідальністю, крім відомостей, зазначених у частині другій цієї статті, повинен містити відомості про розмір часток кожного з учасників, розмір, склад та порядок внесення ними вкладів.

Статутом може бути встановлено порядок визначення розміру часток учасників залежно від зміни вартості майна, внесеного як вклад, та додаткових внесків учасників.

5. Засновницький договір повного товариства і командитного товариства, крім відомостей, зазначених у частині другій цієї статті, повинні визначати розмір частки кожного з учасників, форму їх участі у справах товариства, розмір, склад і порядок внесення ними вкладів. Стосовно вкладників командитного товариства в засновницькому договорі вказуються тільки сукупний розмір їх часток у майні товариства та розмір, склад і порядок внесення ними вкладів.

6. Найменування господарського товариства повинно містити зазначення виду товариства, для повних товариств і командитних товариств – прізвища (найменування) учасників товариства, які несуть додаткову відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном, а також інші необхідні відомості. Найменування господарського товариства не може вказувати на належність товариства до органів державної влади чи органів місцевого самоврядування.

7. До установчих документів можуть бути включені також відомості щодо інших умов діяльності господарського товариства, які не суперечать закону. Якщо в установчих документах не вказано строк діяльності господарського товариства, воно вважається створеним на невизначений строк.

8. Установчі документи господарського товариства у передбачених законом випадках погоджуються з Антимонопольним комітетом України.

9. Порушення встановлених цією статтею вимог щодо змісту установчих документів господарського товариства є підставою для відмови у його державній реєстрації.

10. Господарське товариство може створюватися та діяти на підставі модельного статуту в порядку, визначеному законом.

Якщо господарське товариство створюється та діє на підставі модельного статуту в рішенні про його створення, яке підписується усіма засновниками, зазначаються відомості про вид товариства, його найменування, місцезнаходження, предмет і цілі діяльності, склад засновників та учасників, розмір статутного (складеного) капіталу, розмір часток кожного з учасників, порядок внесення ними вкладів, а також інформація про провадження діяльності на основі модельного статуту.

Стаття 83. Державна реєстрація господарського товариства

1. Державна реєстрація господарського товариства здійснюється відповідно до закону.

2. Особливості реєстрації господарських товариств, які здійснюють банківську і страхову діяльність, а також професійну діяльність на ринку цінних паперів, визначаються цим Кодексом та відповідними законами.

3. Господарське товариство набуває статусу юридичної особи з дня його державної реєстрації.

4. Зміни, які сталися в установчих документах господарського товариства і які вносяться до державного реєстру, підлягають державній реєстрації за тими ж правилами, що встановлені для державної реєстрації товариства.

Стаття 84. Наслідки укладення угод до реєстрації господарського товариства

1. Господарське товариство може відкривати рахунки у банках, а також укладати договори та інші угоди лише після його державної реєстрації. Угоди, укладені засновниками товариства до дня його реєстрації, визнаються такими, що укладені з товариством, тільки за умови їх подальшого схвалення товариством в порядку, визначеному законом та установчими документами.

2. Угоди, укладені засновниками до дня реєстрації товариства і в подальшому не схвалені товариством, тягнуть за собою правові наслідки лише для осіб, які уклали ці угоди.

Стаття 85. Власність господарського товариства

1. Господарське товариство є власником:

майна, переданого йому у власність засновниками і учасниками як внески;

продукції, виробленої в результаті господарської діяльності товариства;

доходів, одержаних від господарської діяльності товариства;

іншого майна, набутого товариством на підставах, не заборонених законом.

Стаття 86. Вклади учасників та засновників господарського товариства

1. Вкладами учасників та засновників господарського товариства можуть бути будинки, споруди, обладнання та інші матеріальні цінності, цінні папери, права користування землею, водою та іншими природними ресурсами, будинками, спорудами, а також інші майнові права (включаючи майнові права на об'єкти інтелектуальної власності), кошти, в тому числі в іноземній валюті.

2. Вклад, оцінений у гривнях, становить частку учасника та засновника у статутному капіталі товариства. Порядок оцінки вкладів визначається в установчих документах господарського товариства, якщо інше не передбачено законом.

3. Забороняється використовувати для формування статутного (складеного) капіталу товариства бюджетні кошти, кошти, одержані в кредит та під заставу, векселі, майно державних (комунальних) підприємств, яке відповідно до закону (рішення органу місцевого самоврядування) не підлягає приватизації, та майно, що перебуває в оперативному управлінні бюджетних установ, якщо інше не передбачено законом. Фінансовий стан засновників – юридичних осіб щодо їх спроможності здійснити відповідні внески до статутного капіталу господарського товариства у випадках, передбачених законом, має бути перевірений незалежним аудитором (аудиторською організацією) у встановленому порядку, а майновий стан засновників – громадян має бути підтверджений довідкою органу доходів і зборів про подану декларацію про майновий стан і доходи (податкову декларацію).

Стаття 87. Статутний капітал та фонди господарського товариства

1. Сума вкладів засновників та учасників господарського товариства становить статутний капітал товариства.

2. Товариство має право змінювати (збільшувати або зменшувати) розмір статутного капіталу в порядку, встановленому цим Кодексом та законом, прийнятим відповідно до нього.

3. Рішення товариства про зміни розміру статутного капіталу набирає чинності з дня внесення цих змін до державного реєстру.

4. У господарському товаристві створюються резервний (страховий) фонд у розмірі, встановленому установчими документами, але не менш як п'ятнадцять відсотків статутного капіталу, а також інші фонди, передбачені законодавством України або установчими документами товариства. Розмір щорічних відрахувань до резервного (страхового) фонду передбачається установчими документами, але не може бути меншим п'яти відсотків суми прибутку товариства.

5. Прибуток господарського товариства утворюється з надходжень від його господарської діяльності після покриття матеріальних та прирівняних до них витрат і витрат на оплату праці. З економічного прибутку товариства сплачуються передбачені законом податки та інші обов'язкові платежі, а також відсотки по кредитах банків і по облігаціях. Прибуток, одержаний після зазначених розрахунків, залишається у розпорядженні товариства, яке визначає напрями його використання відповідно до установчих документів товариства.

Стаття 88. Права і обов'язки учасників господарського товариства

1. Учасники господарського товариства мають право:

брати участь в управлінні справами товариства в порядку, визначеному в установчих документах, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом та іншими законами;

брати участь у розподілі прибутку товариства та одержувати його частку (дивіденди);

одержувати інформацію про товариство. На вимогу учасника товариство зобов'язане надати йому для ознайомлення річні баланси, звіти про фінансово-господарську діяльність товариства, протоколи ревізійної комісії, протоколи зборів органів управління товариства тощо;

вийти в передбаченому установчими документами порядку зі складу товариства.

2. Учасники товариства мають також інші права, передбачені цим Кодексом, іншими законами та установчими документами товариства.

3. Учасники господарського товариства зобов'язані:

додержуватися вимог установчих документів товариства, виконувати рішення його органів управління;

вносити вклади (оплачувати акції) у розмірі, порядку та коштами (засобами), що передбачені установчими документами, відповідно до цього Кодексу та закону про господарські товариства;

нести інші обов'язки, передбачені цим Кодексом, іншими законами та установчими документами товариства.

Стаття 89. Управління господарським товариством

1. Управління діяльністю господарського товариства здійснюють його органи та посадові особи, склад і порядок обрання (призначення) яких визначається залежно від виду товариства, а у визначених законом випадках – учасники товариства.

2. Посадовими особами господарського товариства є фізичні особи – голова та члени наглядової ради, виконавчого органу, ревізійної комісії, ревізор товариства, а також голова та члени іншого органу товариства, наділені повноваженнями з управління товариством, якщо утворення такого органу передбачено установчими документами товариства. Обмеження щодо поєднання однією особою зазначених посад встановлюються законом.

3. Посадовими особами господарського товариства не можуть бути особи, службову або іншу діяльність яких визнано Конституцією України та законом несумісною з перебуванням на цих посадах, а також особи, яким перебування на відповідних посадах заборонено рішенням суду.

4. Посадові особи відповідають за шкоду, заподіяну ними господарському товариству, в межах і порядку, передбачених законом.

5. Господарське товариство, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток, паїв) належить державі, зобов'язане на кожний наступний рік складати і виконувати річний фінансовий план відповідно до статті 75 цього Кодексу.

Стаття 90. Облік і звітність господарського товариства

1. Облік і звітність господарських товариств здійснюються відповідно до вимог статті 19 цього Кодексу та інших нормативно-правових актів.

2. Перевірки фінансової діяльності товариства здійснюються органами доходів і зборів, іншими органами державної влади у межах визначених законом повноважень, ревізійною комісією (ревізором) господарського товариства та/або аудиторами.

3. Достовірність та повнота річного балансу і звітності господарського товариства у випадках, визначених законом, повинні бути підтверджені аудитором (аудиторською організацією).

Стаття 91. Припинення господарського товариства

1. Припинення господарського товариства відбувається шляхом його ліквідації або реорганізації відповідно до статті 59 цього Кодексу.

2. Ліквідація господарського товариства провадиться ліквідаційною комісією, призначеною його вищим органом, а у разі припинення товариства за рішенням суду – ліквідаційною комісією, сформованою відповідно до рішення суду.

3. З дня утворення ліквідаційної комісії до неї переходять повноваження по управлінню справами господарського товариства. Ліквідаційна комісія у триденний строк з моменту її утворення публікує інформацію про ліквідацію господарського товариства і здійснює інші дії відповідно до вимог статей 58–61 цього Кодексу та інших законів.

4. Розрахунки з кредиторами у разі ліквідації господарського товариства здійснюються відповідно до статті 61 цього Кодексу з урахуванням таких особливостей:

кошти, що належать господарському товариству, у тому числі від продажу його майна у разі ліквідації, після розрахунків по оплаті праці осіб, які працюють на умовах найму, виконання зобов'язань перед бюджетом, банками, власниками облігацій, випущених товариством, та іншими кредиторами розподіляються між учасниками товариства в порядку і на умовах, передбачених цим Кодексом, законом про господарські товариства та установчими документами товариства, у шестимісячний строк після опублікування інформації про його ліквідацію;

майно, передане товариству його засновниками або учасниками у користування, повертається у натуральній формі без винагороди. У разі виникнення спорів щодо виплати заборгованості товариства його кошти не підлягають розподілу між учасниками товариства до вирішення цього спору або до одержання кредиторами відповідних гарантій погашення заборгованості.

5. Ліквідація господарського товариства вважається завершеною, а товариство таким, що припинилося, з дня внесення запису про його ліквідацію до державного реєстру.

Стаття 92. Законодавство про господарські товариства

Порядок створення та порядок діяльності окремих видів господарських товариств регулюються цим Кодексом, Цивільним кодексом України та іншими законами.

Глава 12**ОБ'ЄДНАННЯ ПІДПРИЄМСТВ****Стаття 118.** Поняття об'єднання підприємств

1. Об'єднанням підприємств є господарська організація, утворена у складі двох або більше підприємств з метою координації їх виробничої, наукової та іншої діяльності для вирішення спільних економічних та соціальних завдань.

2. Об'єднання підприємств утворюються підприємствами на добровільних засадах або за рішенням органів, які відповідно до цього Кодексу та інших законів мають право утворювати об'єднання підприємств. В об'єднання підприємств можуть входити підприємства, утворені за законодавством інших держав, а підприємства України можуть входити в об'єднання підприємств, утворені на території інших держав.

3. Об'єднання підприємств утворюються на невизначений строк або як тимчасові об'єднання.

4. Об'єднання підприємств є юридичною особою.

5. Державна реєстрація об'єднання підприємств здійснюється відповідно до статті 58 цього Кодексу.

Стаття 119. Види об'єднань підприємств

1. Залежно від порядку заснування об'єднання підприємств можуть утворюватися як господарські об'єднання або як державні чи комунальні господарські об'єднання.

2. Господарське об'єднання – об'єднання підприємств, утворене за ініціативою підприємств, незалежно від їх виду, які на добровільних засадах об'єднали свою господарську діяльність.

3. Господарські об'єднання діють на основі установчого договору та/або статуту, який затверджується їх засновниками.

4. Державне (комунальне) господарське об'єднання – об'єднання підприємств, утворене державними (комунальними) підприємствами за рішенням Кабінету Міністрів України або, у визначених законом випадках, рішенням міністерств (інших органів, до сфери управління яких входять підприємства, що утворюють об'єднання), або рішенням компетентних органів місцевого самоврядування.

5. Державне (комунальне) господарське об'єднання діє на основі рішення про його утворення та статуту, який затверджується органом, що прийняв рішення про утворення об'єднання.

6. Положення цієї глави застосовуються також до об'єднань інших суб'єктів господарювання – юридичних осіб або об'єднань підприємств за участі таких осіб, якщо інше не передбачено цим Кодексом та іншими законами.

Стаття 120. Організаційно-правові форми об'єднань підприємств

1. Господарські об'єднання утворюються як асоціації, корпорації, консорціуми, концерни, інші об'єднання підприємств, передбачені законом.

2. Асоціація – договірне об'єднання, створене з метою постійної координації господарської діяльності підприємств, що об'єдналися, шляхом централізації однієї або кількох виробничих та управлінських функцій, розвитку спеціалізації і кооперації виробництва, організації спільних виробництв на основі об'єднання учасниками фінансових та матеріальних ресурсів для задоволення переважно господарських потреб учасників асоціації. У статуті асоціації повинно бути зазначено, що вона є господарською асоціацією. Асоціація не має права втручатися у господарську діяльність підприємств – учасників асоціації. За рішенням учасників асоціація може бути уповноважена представляти їх інтереси у відносинах з органами влади, іншими підприємствами та організаціями.

3. Корпорацією визнається договірне об'єднання, створене на основі поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів підприємств, що об'єдналися, з делегуванням ними окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників органам управління корпорації.

4. Консорціум – тимчасове статутне об'єднання підприємств для досягнення його учасниками певної спільної господарської мети (реалізації цільових програм, науково-технічних, будівельних проектів тощо). Консорціум використовує кошти, якими його наділяють учасники, централізовані ресурси, виділені на фінансування відповідної програми, а також кошти, що надходять з інших джерел, в порядку, визначеному його статутом. У разі досягнення мети його створення консорціум припиняє свою діяльність.

5. Концерном визнається статутне об'єднання підприємств, а також інших організацій, на основі їх фінансової залежності від

одного або групи учасників об'єднання, з централізацією функцій науково-технічного і виробничого розвитку, інвестиційної, фінансової, зовнішньоекономічної та іншої діяльності. Учасники концерну наділяють його частиною своїх повноважень, у тому числі правом представляти їх інтереси у відносинах з органами влади, іншими підприємствами та організаціями. Учасники концерну не можуть бути одночасно учасниками іншого концерну.

б. Державні і комунальні господарські об'єднання утворюються переважно у формі корпорації або концерну, незалежно від найменування об'єднання (комбінат, трест тощо).

Стаття 121. Статус підприємства – учасника об'єднання підприємств

1. Підприємства – учасники об'єднання підприємств зберігають статус юридичної особи незалежно від організаційно-правової форми об'єднання, і на них поширюються положення цього Кодексу та інших законів щодо регулювання діяльності підприємств.

2. Підприємство – учасник господарського об'єднання має право: добровільно вийти з об'єднання на умовах і в порядку, визначених установчим договором про його утворення чи статутом господарського об'єднання;

бути членом інших об'єднань підприємств, якщо законом, засновницьким договором чи статутом господарського об'єднання не встановлено інше;

одержувати від господарського об'єднання в установленому порядку інформацію, пов'язану з інтересами підприємства;

одержувати частину прибутку від діяльності господарського об'єднання відповідно до його статуту. Підприємство може мати також інші права, передбачені засновницьким договором чи статутом господарського об'єднання відповідно до законодавства.

3. Підприємство, яке входить до складу державного або комунального господарського об'єднання, не має права без згоди об'єднання виходити з його складу, а також об'єднувати на добровільних засадах свою діяльність з іншими суб'єктами господарювання та приймати рішення про своє припинення.

4. Рішення про утворення об'єднання підприємств (установчий договір) та статут об'єднання погоджуються з Антимонопольним комітетом України в порядку, встановленому законодавством.

Стаття 122. Управління об'єднанням підприємств

1. Господарські об'єднання мають вищі органи управління (загальні збори учасників) та утворюють виконавчі органи, передбачені статутом господарського об'єднання.

2. Вищий орган господарського об'єднання:

затверджує статут господарського об'єднання та вносить зміни до нього;

вирішує питання про прийняття в господарське об'єднання нових учасників та виключення учасників з його складу;

утворює виконавчий орган господарського об'єднання відповідно до його статуту чи договору;

вирішує фінансові та інші питання відповідно до установчих документів господарського об'єднання.

3. Виконавчий орган господарського об'єднання (колегіальний чи одноособовий) вирішує питання поточної діяльності, які відповідно до статуту або договору віднесені до його компетенції.

4. Управління державним (комунальним) господарським об'єднанням здійснюють правління об'єднання і генеральний директор об'єднання, який призначається на посаду та звільняється з посади органом, що прийняв рішення про утворення об'єднання. Склад правління визначається статутом об'єднання. Порядок управління державним (комунальним) господарським об'єднанням визначається статутом об'єднання відповідно до закону.

Законом може бути передбачений інший порядок управління державним (комунальним) господарським об'єднанням в оборонно-промисловому комплексі.

5. Здійснення управління поточною діяльністю об'єднання підприємств може бути доручено адміністрації одного з підприємств (головного підприємства об'єднання) на умовах, передбачених установчими документами відповідного об'єднання.

6. Спори, що виникають між учасниками об'єднання, вирішуються в порядку, передбаченому статутом об'єднання, або в судовому порядку відповідно до закону.

Стаття 123. Майнові відносини в об'єднанні підприємств

1. Учасники об'єднання підприємств можуть вносити на умовах і в порядку, передбачених його установчими документами, майнові внески (вступні, членські, цільові тощо).

2. Майно передається об'єднанню його учасниками у господарське відання або в оперативне управління на основі

установчого договору чи рішення про утворення об'єднання. Вартість майна об'єднання відображається у його балансі.

3. Господарське об'єднання має право утворювати за рішенням його вищого органу управління унітарні підприємства, філії, представництва, а також бути учасником (засновником) господарських товариств. Утворені господарським об'єднанням підприємства діють відповідно до положень цього Кодексу, інших законів та статуту підприємства, затвердженого об'єднанням.

4. Об'єднання підприємств не відповідає за зобов'язаннями його учасників, а підприємства-учасники не відповідають за зобов'язаннями об'єднання, якщо інше не передбачено установчим договором або статутом об'єднання.

Стаття 124. Вихід учасника з об'єднання. Припинення об'єднання підприємств

1. Підприємства – учасники об'єднання можуть вийти з його складу із збереженням взаємних зобов'язань та укладених договорів з іншими суб'єктами господарювання.

2. Вихід підприємства із складу державного (комунального) господарського об'єднання здійснюється за рішенням органу, що прийняв рішення про утворення об'єднання.

3. Припинення об'єднання підприємств відбувається в результаті його реорганізації в інше об'єднання або ліквідації.

4. Реорганізація господарського об'єднання здійснюється за рішенням підприємств-учасників, а реорганізація державного (комунального) господарського об'єднання – за рішенням органу, що прийняв рішення про утворення об'єднання.

5. Ліквідація господарського об'єднання провадиться за рішенням підприємств-учасників, а ліквідація державного (комунального) об'єднання – за рішенням органу, що прийняв рішення про утворення об'єднання. Ліквідація об'єднання підприємств здійснюється в порядку, встановленому цим Кодексом щодо ліквідації підприємства. Майно, що залишилося після ліквідації об'єднання, розподіляється між учасниками згідно зі статутом об'єднання підприємств чи договором.

Стаття 126. Асоційовані підприємства. Холдингові компанії

1. Асоційовані підприємства (господарські організації) – це група суб'єктів господарювання – юридичних осіб, пов'язаних між собою відносинами економічної та/або організаційної залежності у формі

участі в статутному капіталі та/або управлінні. Залежність між асоційованими підприємствами може бути простою і вирішальною.

2. Проста залежність між асоційованими підприємствами виникає у разі якщо одне з них має можливість блокувати прийняття рішень іншим (залежним) підприємством, які повинні прийматися відповідно до закону та/або установчих документів цього підприємства кваліфікованою більшістю голосів.

3. Вирішальна залежність між асоційованими підприємствами виникає у разі якщо між підприємствами встановлюються відносини контролю-підпорядкування за рахунок переважної участі контролюючого підприємства в статутному капіталі та/або загальних зборах чи інших органах управління іншого (дочірнього) підприємства, зокрема володіння контрольним пакетом акцій. Відносини вирішальної залежності можуть встановлюватися за умови отримання згоди відповідних органів Антимонопольного комітету України.

4. Про наявність простої та вирішальної залежності має бути зазначено у відомостях державної реєстрації залежного (дочірнього) підприємства та опубліковано відповідно до закону.

5. Холдингова компанія – публічне акціонерне товариство, яке володіє, користується, а також розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств (крім пакетів акцій, що перебувають у державній власності).

6. Якщо корпоративне підприємство через дії або бездіяльність холдингової компанії виявиться неплатоспроможним та визнається банкрутом, то холдингова компанія несе субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями корпоративного підприємства.

7. Загальні засади функціонування холдингових компаній в Україні, в тому числі Державної керуючої холдингової компанії, а також особливості їх утворення, діяльності та ліквідації регулюються Законом України «Про холдингові компанії в Україні» та іншими нормативно-правовими актами.

Стаття 127. Інші форми об'єднання інтересів підприємств

Законом можуть визначатися й інші форми об'єднання інтересів підприємств (союзи, спілки, асоціації підприємців тощо), не передбачені у статті 120 цього Кодексу.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правова база

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (редакція від 18.05.2015 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

2. Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД-2010) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/kv10_i.html

3. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 № 514-VI (редакція від 31.01.2015 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/514-17>

4. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 (редакція від 18.03.2014 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

5. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 № 92 (редакція від 01.01.2015 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>

6. Про затвердження Порядку визначення класу професійного ризику виробництва за видами економічної діяльності : Постанова Кабінету Міністрів України від 08.02.2012 № 237 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/237-2012-%D0%BF>

7. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 08.07.2010 № 2464-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>

8. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV (редакція від 05.12.2012 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15>

9. Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні : Закон України від 21.12.2000 № 2157-III (редакція від 10.06.2012 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2157-14>

10. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI

[Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>

Навчальні посібники

11. Акіліна О. В. Основи підприємництва (навч.-метод. комплекс) : навч. посіб. / О. В. Акіліна, В. Г. Пасічник. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 176 с.

12. Біблія. Книги священного писання Старого та Нового Завіту. – К. : Вид-во «Преса України», 2009. – 1416 с.

13. Виноградська А. М. Основи підприємництва : навч. посіб. / А. М. Виноградська. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К. : Кондор, 2005. – 544 с.

14. Гордієнко П. Л. Стратегічний аналіз : навч. посіб. / П. Л. Гордієнко. – К. : Алерта, 2006. – 404 с.

15. Донець Л. І. Основи підприємництва : навч. посіб. / Л. І. Донець, Н. Г. Романенко. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 320 с.

16. Мочерний С. В. Основи підприємницької діяльності : навч. посіб. / С. В. Мочерний, О. А. Устенко, С. І. Чеботар. – К. : Вид. центр «Академія», 2005. – 280 с.

17. Павлов В. І. Основи підприємництва : бізнес-планування : навч. посіб. У 3 т. Т. 1 / В. І. Павлов. – Луцьк : Надстир'я, 1998. – 104 с.

18. Редченко К. І. Стратегічний аналіз у бізнесі : навч. посіб. / К. І. Редченко. – 2-ге вид., допов. – Львів : Новий світ–2000, 2003. – 272 с.

19. Шевеленко С. Д. Підприємництво і підприємницька діяльність : навч. посіб. / С. Д. Шевеленко, І. І. Федів; за заг. ред. В. В. Сопка. – К. : Вища шк., 1997. – 224 с.

Довідкові видання

20. Економічна енциклопедія. У 3 т. Т. 1 / С. В. Мочерний [та ін.]. – К. : Вид. центр «Академія», 2000. – 864 с.

21. Економічна енциклопедія. У 3 т. Т. 2 / С. В. Мочерний [та ін.]. – К. : Вид. центр «Академія», 2001. – 848 с.

22. Економічна енциклопедія. У 3 т. Т. 3 / С. В. Мочерний [та ін.]. – К. : Вид. центр «Академія», 2002. – 952 с.

23. Толковый словарь по основам информационной деятельности. – К. : УкрИНТЭИ, 1995. – 252 с.

Інтернет-сайти

24. Офіційна веб-сторінка Нобелівської премії [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/economic-sciences/laureates/

25. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Навчальне видання

Тоцька Олеся Леонтіївна

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПІДПРИЄМНИЦТВА

Практикум

Видання 2-ге, перероблене й доповнене

Редактор Л. С. Пащук

Рекомендовано вченою радою
Східноєвропейського національного університету
імені Лесі Українки

Формат 60×84¹/₁₆. Обсяг 13,72 ум. друк. арк., 13,66 обл.-вид. арк.
Наклад 300 пр. Зам. 177. Видавець і виготовлювач – Вежа-Друк
(м. Луцьк, вул. Бойка, 1, тел. (0332) 29-90-65).
Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України
ДК № 4607 від 30.08.2013 р.

ISBN 978-617-7272-44-0

9 786177 272440